

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE
SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

TEZİ YAZAN
Selin Şengöl KÖSEMEN

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Nihat TAŞDELEN (Dicle Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Ömer KORKUT (Çukurova Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Şenol KANDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN/ EKİM 2020

ONAY

T.C

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

20173100 numaralı öğrenciniz olan **Selin Şengül KÖSEMEN** tarafından hazırlanan “**Sigorta Sözleşmelerinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü**” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy birliği** ile **Özel Hukuk** Anabilim dalından **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti imzalıdır)

Üniv. Dışı Asıl Üye-Tez Danışmanı-Jüri Başkanı: Doç.Dr.Nihat TAŞDELEN
(Dicle Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti imzalıdır)

Üniv. Dışı Asıl Üye-Jüri Üyesi: Prof. Dr. Ömer KORKUT
(Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti imzalıdır)

Üniv. İçi Asıl Üye- Jüri Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Şenol KANDEMİR

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti imzalıdır)

13/10/2020

Doç. Dr. Murat Koç

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

CANIM KEDİLERİME...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

13/10/2020

Selin Şengül KÖSEMEN

TEŐEKKÖR

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli hocam Prof. Dr. Nihat Taşdelen'e, ilgisini ve önerilerini esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Bahtiyar'a, çalışmalarım boyunca maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan aileme ve çalışmama izin verdikleri için kedilerime sonsuz teşekkür eder, çalışmamın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Mersin, 2020

Selin şengöl KÖSEMEN

ÖZET

SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Selin Şengül KÖSEMEN

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Nihat Taşdelen

Ekim 2020, 91 sayfa

Sigorta sözleşmelerinde, sigortacının, yerine getirmesi gereken aydınlatma yükümlülüğü, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1423. maddesinde, tüm sigorta türlerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde genel olarak Sigorta Hukuku kapsamında sigorta kurumunun önemi açıklanmıştır. Daha sonraki bölümde ise sigorta sözleşmesi taraflarının hak ve yükümlülükleri incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde, aydınlatma yükümlülüğünün konusu, içeriği ve hukuki niteliği hakkında bilgilere değinilmiştir. Çalışmanın çerçevesini sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin olarak “culpa in contrahendo” sorumluluğu da ele alınarak sorumluluğun şekli ve yaptırımları oluşturmaktadır. Kanunda “yükümlülük” tabiri ile düzenlenen aydınlatma külfetinin, getiriliş amacını açıklamaya çalışan görüşlere değinilmiş ve bu konudaki önemli noktalar aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Hukuku, Sigorta Sözleşmeleri, Aydınlatma Yükümlülüğü, Sigortacı

ABSTRACT

CLARIFICATION LIABILITY OF THE INSURER IN INSURANCE CONTRACT

Selin Şengül KÖSEMEN

Master's Thesis, Department of Private Law

Thesis Supervisor: Doç. Dr. Nihat Taşdelen

October 2020, 91 Page

In insurance contracts, the insurer's obligation to enlighten is regulated in Article 1423 of the Turkish Commercial Code No. 6102 to cover all types of insurance. In the first part of our study, the importance of insurance institution is going to be emphasized in the context of Insurance Law in general. The next section examines the rights and obligations of the parties to the insurance contract. Finally, in the third chapter, information about the subject, content and legal nature of the obligation of illumination will be discussed. In the meantime, regarding to “culpa in contrahendo” and the insurer's obligation to enlighten is going to be considered and the form and the sanctions of the liability will form the framework of our thesis. The clarification liability, defined as charge in the code, the aim of explaining the purpose of the introduction will be discussed and the importance of its will be tried to be emphasized.

Keywords: insurance law, insurance contracts, clarification liability, insurer

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
EKLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SİGORTA SÖZLEŞMESİ

1.1. Tarihsel Gelişimi	2
1.2. Sigorta Kavramı	3
1.3. Türk Hukukunda Özel Sigorta Mevzuatı	3
1.3.1. Türk Ticaret Kanunu	3
1.3.2. Türk Borçlar Kanunu	4
1.3.3. Karayolları Trafik Kanunu	4
1.3.4. Sigortacılık Kanunu	4
1.4. Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmeleri	5
1.4.1. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Hukukî Niteliği	5
1.4.2. Sigorta Sözleşmesinin Unsurları	6
1.4.2.1. Sigortacı	6
1.4.2.2. Sigorta Aracıları	7
1.4.2.2.1. Sigorta Acentesi	7
1.4.2.2.2. Sigorta Eksperi	8
1.4.2.3. Sigorta Ettiren	8
1.4.2.4. Sigorta Menfaati	9
1.4.2.5. Riziko (Tehlike)	9

1.4.2.6. Prim (Sigorta Ücreti)	9
1.4.2.7. Poliçe	10
1.4.3. Sigorta Sözleşmesinin Özellikleri	11
1.4.3.1. Rızai Nitelikte Olması	11
1.4.3.2. Sürekli Borç İlişkisi Meydana Getiren Sözleşmelerden Olması	11
1.4.3.3. Azami İyiniyete Dayalı Bir Sözleşme Olması	12
1.4.3.4. Tesadüfe Bağlı Sözleşme Olması	12
1.4.4. Sigorta Sözleşmesinin Kuruluşu	12
1.4.5. Sigorta Sözleşmesinin İspatı	14
1.4.6. Sigorta Sözleşmesinde Zamanaşımı	15
1.4.7. Sigorta Sözleşmesinin Sona Erme Halleri	16
1.4.7.1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi	16
1.4.7.2. Tarafların Anlaşmaları	16
1.4.7.3. Sigortacının İflası ve Konkordato İlan Etmesi	16
1.4.7.4. Sigorta Sözleşmesinden Cayma ve Fesih	17
1.4.7.5. Rizikonun Gerçekleşmesi	18
1.4.7.6. Sözleşmenin Yokluğu	18
1.4.7.7. Menfaat Sahibinin Değişmesi	19

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLERİ

2.1. Genel Olarak	20
2.2. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri	20
2.2.1. Prim Ödeme Borcu	20
2.2.1.1. Prim Ödeme Borcunun Zamanı	21
2.2.1.2. Prim Borcunun Ödenme Yeri	22
2.2.1.3. Primin Belirlenmesi	22
2.2.2. Bilgilendirme Yükümlülüğü	23
2.2.3. Sözleşme İçerisinde Beyan ve Rizikoyu Ağırlaştırmama Görevi	24
2.2.4. Riziko Sonrası İhbar Görevi	25
2.2.5. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verilmesi Yükümlülüğü	26
2.2.6. Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü	27
2.3. Sigortacının Yükümlülükleri	28

2.3.1. Sigorta Himayesi Yükümlülüğü	28
2.3.2. Poliçe Verme Yükümlülüğü	30
2.3.3. Giderleri Ödeme Yükümlülüğü	31
2.3.4. Tazminat Ödeme Yükümlülüğü	31
2.3.4.1. Genel Olarak	31
2.3.4.2. Zenginleşme Yasağı ve Kanuni Halefiyet Hakkı	32
2.3.4.3. Hasar Miktarının tespiti.....	33
2.3.4.4. Sigorta Tazminatının Tespiti	34
2.3.4.5. Sigorta Tazminatının Ödenmesi.....	35
2.3.4.6. Aydınlatma Yükümlülüğü.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

3.1. Genel Olarak	37
3.2. Mukayeseli Hukuktaki Gelişimi	37
3.2.1. Avrupa Birliği Hukuku	38
3.2.2. Alman Hukuku.....	38
3.2.3. İsviçre Hukuku.....	39
3.3. Türk Hukuku.....	39
3.4. Aydınlatma Yükümlülüğünün Sebepleri	40
3.4.1. Ekonomik Sebepler.....	40
3.4.2. Sosyal Sebepler.....	41
3.4.3. Hukuki Sebepler	41
3.5. Aydınlatma Açıklamasının Şekli ve İçeriği	42
3.5.1. Aydınlatma Açıklamasının Şekli	42
3.5.2. Aydınlatma Açıklamasının İçeriği.....	44
3.5.2.1. Genel Olarak	44
3.5.2.2. Mal Sigortalarında Aydınlatma Açıklamasının İçeriği	45
3.5.2.3. Hayat Sigortalarında Aydınlatma Açıklamasının İçeriği	46
3.6. Aydınlatma Yükümlülüğünün İfa Zamanı.....	47
3.7. Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü	47
3.8. Sözleşme Sonrası Aydınlatma Yükümlülüğü	49

3.9. Aydınlatma Yükümlüsü	51
3.10. Aydınlatma Muhatabı	51
3.11. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali	52
3.11.1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Hiç Yerine Getirilmemesi.....	52
3.11.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Gereği Gibi Getirilmemesi	53
3.12. Yükümlülük İhlalinin Sorumlusu	54
3.13. Yükümlülük İhlalinin Sonuçları	55
3.13.1. Sigorta Ettirenin Tazminat Talep Etme Hakkı	55
3.13.1.1. Sorumluluğun Şartları	55
3.13.1.2. Zararın Kapsamı	55
3.13.1.3. İspat	57
3.13.2. Sigorta Ettirenin Sözleşmeyi Fesih Hakkı	58
3.13.2.1. Genel Olarak	58
3.13.2.2. Zamanaşımı	59
3.13.3. Sigorta Ettirenin İtiraz Hakkı.....	60
3.13.4. İdari Para Cezası	61
3.14. Culpa in Contrahendo Sorumluluğu	62
3.14.1. Sorumluluğun Şartları.....	62
3.14.2. Sorumluluğun Sonuçları	63
3.14.3. Culpa in Contrahendo ve Sigorta Sözleşmeleri	63
3.15. Genel İşlem Şartlarında Aydınlatma Yükümlülüğünün İfası	64
3.15.1. Genel İşlem Şartlarının Hukuki Niteliği	65
3.15.2. Genel İşlem Şartlarının Denetimi	66
3.16. Aydınlatma Yükümlülüğü ile Beyan Yükümlülüğü İlişkisi	67
3.17. Zamanaşımı.....	67
SONUÇ	69
KAYNAKÇA	71
EKLER	75

KISALTMALAR

BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
ETTK	: (mülga) 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
m.	: madde
N.	: Numara
RG	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SK	: Sigortacılık Kanunu
SSBİY	: Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik
T.	: Tarih
TKHK	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
VVG	: Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu
Y.	: Yargıtay

EKLER LİSTESİ

EK 1. Tez Etik Kurulu Onay Formu	75
EK 2. Tez Etik Kurulu İzin Yazısı	77
EK 3. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı	78

GİRİŞ

Aydınlatma, belirli bir konuda bilinmesi gereken noktaların karşı tarafın anlamasını sağlayarak açıklanması, bir sorun üzerine gereği kadar bilgi edinmesinin sağlanması anlamına gelir. Bu açıdan aydınlatma, bilgilendirmeden ayrılarak, bilginin aktarılmasının yanında onun karşı taraf tarafından anlaşılabilmesi için açıklanmasını da içermektedir. Sigorta sözleşmeleri açısından aydınlatma ise, sigortacıya getirilmiş olan bir yükümlülük olup, sözleşme öncesinde ve devamı sırasında sözleşmenin karşı tarafa bilinmesi gereken hususların açıklanmasını ifade eder. Sözleşme öncesi sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, sözleşmenin karşı tarafı olan sigorta ettirenin sözleşmeyi yapıp yapmaması veya yapacak ise hangi koşullarda imzalayacağı konularında önem teşkil eden bilgileri içermektedir. Sigorta sözleşmesinin devamı süresince aydınlatma yükümlülüğü ise, sözleşmeden kaynaklanan haklarda ve borçlarda meydana gelen değişikliklerin sözleşmenin karşı tarafına açıklanmasını içermektedir.¹

Sigortacı da sigorta ettiren de sözleşmenin kurulmasından önce sözleşmeyle ilgili birbirleriyle ilgili bilgileri öğrenmek ihtiyacı içindedirler. Bu nedenle, sigortacının rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan faktörler hakkında bilgi sahibi olması gerekir². Sigorta sözleşmelerinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü konu edindiğimiz çalışmamızın ilk bölümünde Sigorta Hukuku'nda sigorta sözleşmesinin unsurlarını, ikinci bölümünde sigorta sözleşmesinin taraflarının yükümlülüklerini ve nihayet son bölümde ise sigorta sözleşmelerinde aydınlatma yükümlülüğünün tanımı, hukuki niteliği, kapsamı, aydınlatmanın tarafları, bu yükümlülüğe aykırılık halleri ve aykırılığın sonuçları; Türk Ticaret Kanunu, Sigortacılık Kanunu ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik düzenlemeleri dikkate alınarak incelenecektir.³

¹ Rayegân Kender, **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku (Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi)** 16.Basım, On İki Levha Yayıncılık İstanbul 2014, s. 15

² Kender, s. 16.

³ Kender, s. 16.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SİGORTA SÖZLEŞMESİ

1.1. Tarihsel Gelişimi

Sigorta, bir eşyanın veya kişinin ileride herhangi bir yönden karşılaşılabileceği zararın tazminini sağlamak düşüncesinden doğmuştur. Sigorta kavramının tarihte ilk örneklerinin Babillilere kadar uzandığı bilinmektedir. Hammurabi Kanunu'nun bir maddesine göre; saldırıya uğrayan kervanda oluşan zarar, diğer kervanlar arasında paylaştırılarak, aynı işi yapanlar arasında dağıtılıyordu. Buna benzeyen bir uygulama, 13. yüzyılda Anadolu Selçukluları'nda da görülmüştür⁴. Sigortanın tam olarak ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı konusunda farklı görüşler ortaya çıksa da, 14. yüzyıl sonlarında görülen ve denizcilik rizikolarının sebebiyet verebileceği zararlara karşı teminat elde etmek amacıyla akdedilen sözleşmelerin, şekil ve içerik itibarıyla sigorta sözleşmesi olduğu tartışmasızdır⁵.

14. Yüzyılda İtalya'da çıkan sigorta sözleşmelerinin ilk örneği Cenova'da ilk nakliyat sigorta poliçesi olarak düzenlenmiştir. 17.-19. yüzyıldan sonra gelişen olaylar sigortacılık kurumu içerisinde yeni türlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle 19. yüzyılda sanayi devrimi ile sigorta kurumuna talebi artırmış ve bununla birlikte ferdi kaza, mühendislik, sorumluluk gibi sigorta dallarının gelişimi için gerekli şartlar oluşmaya başlamıştır. Nihayet teknolojik gelişmelerin bir ürünü olan modern taşımacılık sistemlerine paralel olarak ortaya çıkan kara taşıtları ve havacılık sigortaları ise 1920'lerden itibaren kullanılmaya başlanılmıştır.

Ülkemizdeki sigorta kavramının tarihine baktığımızda, ilk Türk sigorta şirketi olan Osmanlı Umum Sigorta Şirketi'nin, 1893 yılında kurulduğu ancak Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar yabancıların kontrolünde kaldığı görülmektedir. Sigortayla ilgili ilk yerli yasal düzenlemenin, 1864 yılında deniz sigortaları hakkında yapılan Ticaret-i Bahriye Kanunu'nun olduğu ve bu hükümlerin kara sigortaları için de uygulandığı görülmektedir⁶. Bütün bu düzenlemelere ve uygulamalara bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti dönemine kadar yabancı sigorta şirketlerinin, kapitülasyonların verdiği

⁴ Kender, s. 18.

⁵ Kender, s. 18.

⁶ Işıl Ulaş, **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Genel Hükümler, Mal ve Sorumluluk Sigortaları)** Turhan Kitabevi Ankara 2012, s.7

ayrıcalıklardan faydalanarak, hiçbir kontrole tâbi olmaksızın faaliyet gösterdiklerini söylemek isabetli olacaktır.

1.2. Sigorta Kavramı

Sigortacılık kurumu, ekonomik sonuçlar doğurabilecek risklerin olumsuz sonuçlarının, sigortacı olarak geçen kişilerin yapılanmaları dahilinde oluşan risk üstlenicileri arasında bölüşülmesi ile oluşan bir kurumdur⁷. Bu noktada risk kavramı sigorta kavramının bel kemiğini oluşturmaktadır. Riskin mevcut olmadığı bir ihtimalde o konu ile ilgili sigorta da olmayacaktır. Yani risk kavramı aslında sigortanın olabilmesi için bir önkoşuldur⁸.

Günlük hayat akışına bakıldığında, bireylerin birçok tehlike ve tehlike ihtimali ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Öyle ki, konut ve işyerlerinde yangın çıkması, araçların kaza yapması ve benzeri bir çok durum sonucunda önü alınamayacak meblağda masraflara yol açmaktadır. Bireylerin, bu tarz olayların gerçekleşmesi sonucunda uğrayacakları zararları gidermek amacı ile sigorta sistemi meydana gelmiştir. Bireylerin hayatta karşılaşılabilecekleri rizikolara karşı, zararı ödeyememe endişesini ortadan kaldıran, böylelikle kendilerini riziko tehdidinden uzak hissetmelerini sağlayan bu koruma şekli, zamanla sigorta kavramı olarak süreklilik kazanmıştır.

1.3. Türk Hukukunda Özel Sigorta Mevzuatı

1.3.1. Türk Ticaret Kanunu

TTK'da sigorta hukukuyla ilgili olarak getirilen hükümler aşağıya çıkarılmıştır:

Birinci kısımda TTK m. 1401-1452 arasında genel hükümlere, ikinci kısımda TTK m. 1453-1520 arasında sigorta türlerine ilişkin özel hükümlere yer verilmiş olup ikinci kısmın birinci bölümünde zarar sigortaları kapsamında; mal sigortaları TTK m. 1453-1472 ve TTK m. 1486'da, sorumluluk sigortaları TTK m. 1473-1485 ve TTK m. 1486'da, can sigortaları kapsamında; hayat sigortası TTK m. 1487-1506, 18 TTK m. 1520'de, kaza sigortası TTK m. 1507-1510, TTK m. 1520'de, hastalık ve sağlık sigortası ise TTK m. 1511-1520 arasında düzenlenmiştir.

⁷ Mertol Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku**, 1.Basım, 1.Cilt, Ankara 2018, Adalet Basım, s.1

⁸ Reşat Atabek, "Sigorta Akdinin Yorumu", **Sigorta Hukuku Dergisi**, İstanbul 1982, 1.Cilt, s. 133.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/36734/422590> (Erişim Tarihi: 02.04.2019)

1.3.2. Türk Borçlar Kanunu

TTK sigorta sözleşmeleri hakkında uygulanacak hükümler kısmında, “Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde sigorta sözleşmesi hakkında Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.”⁹ şeklinde konulan hükümle kanun koyucu, hakkında TTK’da düzenleme bulunmayan durumlarda, TBK’da bulunan ilgili maddelerin uygulanması gerektiğini ifade etmiştir (TTK m. 1451).

1.3.3. Karayolları Trafik Kanunu

Kara yollarında, can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemek amacıyla hazırlana hükümler, Sekizinci Kısımda madde 85 ile 111 ve İkinci Bölümde madde 91 ile 101 aşağıda belirtilen başlıklar altında sıralanmıştır:

- a) *Malî sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu,*
- b) *Zorunlu malî sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar,*
- c) *En az sigorta tutarları,*
- ç) *Sigorta sözleşmesinin verilmesi ve işletenin değişmesi halinde yapılacak işlemler, d) Tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğuran haller,*
- e) *Zarar görenlerin çokluğu,*
- f) *Doğrudan doğruya talep ve dava hakkı,*
- g) *Sağlık hizmet bedellerinin ödenmesi,*
- ğ) *Tazminat ve giderlerin ödenmesi,*
- h) *İhtiyari malî sorumluluk sigortasına uygulanacak hükümler,*
- ı) *Sigorta sözleşmesi yapmaya yetkili sigorta şirketleri ve sigorta yapma zorunluluğu.*

1.3.4. Sigortacılık Kanunu

SK, birinci maddesinde de belirtildiği üzere, Türkiye’de sigortacılığın geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli bir ortamda etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Sigorta poliçelerinde bulunan ve TTK m. 1452’deki emredici hükümlere aykırı olmayan özel ve genel şartlarda boşluk varsa sigorta

⁹11/01/2011 tarih 27836 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 6098 Sayılı Kanun

sözleşmesi hakkında TTK hükümleri kullanılır, TTK’da hüküm bulunmayan hâllerde ise TBK hükümleri uygulanır (TTK m. 1451).

1.4. Türk Hukukunda Sigorta Sözleşmeleri

1.4.1. Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Hukukî Niteliği

Sigorta sözleşmesi, sigortacının sigorta kapsamını sigorta ettirenin ise prim ödeme borcunu üzerine aldığı her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir¹⁰. Türk Ticaret Kanunu’nun 1401.maddesinin ilk fıkrasında ise sigorta sözleşmesinin tanımı şu şekilde yapılmıştır: “ Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”¹¹ TTK’da yer verilen tanım, sigortacılık terimleri gözüyle incelendiğinde; rizikonun gerçekleşmesi halinde tazmin etmekten bahsedilmektedir. Riziko sonucunda zarar meydana gelmemişse veya zararın, rizikonun dışında bir sebeple meydana gelmesi durumunda, sigortacının zararı tazmin yükümlülüğünün olmayacağı ortadadır¹². Sigorta sözleşmesinin akdedilmesi herhangi bir şekle bağlı değildir¹³. Yargıtay’ın bu kapsamda verdiği bir karara göre; “...*Sigorta poliçesi ise, iki tarafın hak ve borçlarını gösteren bir belgeden ibarettir (TTK. 1265/1).*”¹⁴. Bunun sonucu olarak da sigorta sözleşmesi tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradelerini beyan etmeleri üzerine kurulmuş olacaktır. Her iki tarafın da karşılıklı ve birbirlerine uygun yönelttikleri irade beyanlarının ulaşmasıyla sigorta sözleşmesi kurulmuş olacaktır. Bununla birlikte TTK m. 1405/1 de sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin sözleşme yapılması için verdiği teklifname, bu tarihten itibaren otuz gün içinde sigortacı tarafından reddedilmemişse, diğer bir ifadeyle sigortacının susması durumunda; sigorta sözleşmesinin kurulmuş sayılacağı hükmünü getirmiştir. SK m. 11/2 de bu hususa paralel bir düzenlemeye sahiptir: “*Hayat sigortalarına ilişkin sözleşmelerin yapılmasına dair teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren*

¹⁰ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 1.Baskı, Ankara 2019, Yetkin Yayıncılık, s.125

¹¹ 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6102 sayılı kanun

¹² Kender, s.164

¹³ Mustafa Çeker, **6012 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Sigorta Hukuku**, 20.Baskı, Adana 2019, Karahan Kitapevi, s.57

¹⁴ Yargıtay. HGK. E. 1982/11-929, K. 1983/853, T. 28/09/1983 Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:02.04.2019

otuz gün içinde sigorta şirketi tarafından reddedilmemesi halinde sigorta sözleşmesi yapılmış olur¹⁵.” Sigortacının, sigorta ettirene vermekle yükümlü olduğu poliçe ise sözleşmenin şekline ilişkin olarak değil ispat hukuku açısından getirilmiş bir düzenleme olmak ile birlikte yazılı delil niteliğine haizdir. Şöyle ki HMK.’nın 200.maddesinde senetle külfeti altında bulunan taraf için iddiasının inkârı halinde problem yaratabilecek bir husus olmaması açısından sigorta sözleşmesinin yazılı olarak yapılması tercih edilmektedir.

1.4.2. Sigorta Sözleşmesinin Unsurları

Sigorta sözleşmesi için zorunlu olan unsurları; sigortacı, sigorta ettiren, sigorta menfaati, riziko ve prim olmak üzere aşağıda genel hatlarıyla incelenecektir.

1.4.2.1. Sigortacı

Sigortacı, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 3. maddesinin birinci fıkrasına göre Türkiye’de faaliyet gösterebilmek için anonim şirket veya kooperatif olmalıdır. Yine aynı hükümde sigorta şirketlerinin sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışındaki işlerle iştigal edemeyeceği düzenlenmektedir. Bu hüküm uyarınca ise gerçek kişiler ya da anonim veya kooperatif niteliğinde kurulmayan ticaret şirketleri sigortacı olamaz. SK m. 2/ö’ye bakılırsa sigorta şirketi, “*Türkiye’de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye’deki teşkilâtını ifade eder*” şeklinde düzenlenmiştir. Buradan da anlaşılabacağı üzere, yabancı şirketler Türkiye’de sigortacılık yapabilmektedir. SK m.5 düzenlemesi gereği Türk şirketleri ve şube açarak faaliyet gösterecek olan yabancı sigorta şirketleri, faaliyete geçmeden önce Hazine Müsteşarlığı’ndan izin almaları gerekmektedir. Aksi takdirde Türk Ticaret Kanunu’nun 1402. maddesinin ilk fıkrasına göre ruhsatı olmayan bir şirketle yapılan sigorta sözleşmesi Türk Borçlar Kanunu’nun 604 ve 605. maddelerinde düzenlenen kumar ve bahis hükümlerine tabi olacaktır.

Sigorta şirketlerinin her sigorta sözleşmesini bizzat yapmaları zorunlu olmamak ile birlikte sigorta sözleşmelerini kendileri yapabilecekleri gibi sözleşme yapma yetkisi verdikleri bir acente aracılığıyla da yaptırımlarında bir sakınca bulunmamaktadır. Acente tacirin ürettiği mal ve satışında ya yalnızca aracılık yapmak ya da bu satışta tacir

¹⁵ 14.06.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5684 sayılı kanun

adına ve hesabına işlem yapmak şeklinde faaliyet gösteren bağımsız tacir yardımcısıdır¹⁶.

1.4.2.2. Sigorta Aracıları

Sigortacılık faaliyeti hacim olarak geniş bir alana hitap ettiği için, sigorta şirketleri, sigortacılık faaliyetini her zaman tek başına yürütemeyecektir. Bu sebeple sigortacılık faaliyetlerinin yürütülebilmesi için aracı kurumlar ortaya çıkmıştır. Bu hususa paralel olarak Sigortacılık Kanunu ile sigorta aracıları olarak “sigorta acentesi ve broker” kurumları öngörülmüştür.

1.4.2.2.1. Sigorta Acentesi

Sigorta Acenteciliği 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 2/b maddesinde, genel olarak acente ise Türk Ticaret Kanunu m.102’de düzenlenmiştir. 5684 sayılı kanunun 23/18.maddesinde Türk Ticaret Kanunun acentelere ilişkin hükümlerinin sigorta acenteleri hakkında da uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu hususa ek olarak TTK 102/2. Maddesinde bu kısımda hüküm bulunmayan hallerde acentelere Türk Borçlar Kanununun simsarlık sözleşmesi hükümlerinin, sözleşme yapan acentelere komisyon hükümlerinin ve bunlarda da hüküm bulunmayan hallerde vekalet hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiş olup ancak TTK’nun 102/3. Maddesi ile taşıma, deniz ticareti, sigorta, turizm gibi alanlara ilişkin özel düzenlemelerin saklı olduğu kabul edilmiştir¹⁷.

SK m. 2/1’de sigorta acenteliği “*Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi..*” olarak tanımlanmıştır.¹⁸

Bu noktada belirtmek gerekir ki sigorta acenteleri, sigorta şirketleri gibi birer tacirdir ancak sigortacı niteliğinde değildir¹⁹.

¹⁶ Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, 19. Basım, Ankara 2014, Bankacılık Enstitüsü Yayınları, s. 198

¹⁷ Mehmet Sinan Cebe; **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 1.Basım, Ankara 2018, Adalet Yayınları, s.6

¹⁸ Uygulamada sigorta şirketleri, sigortacılık faaliyetini daha çok acenteleri aracılığı ile yürütmektedir.

¹⁹ Işıl Ulaş, **Zarar Sigortaları**, s.10

1.4.2.2.2. Sigorta Eksperi

Sigorta eksperliği SK 2. maddesinde “Sigorta konusu risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan kayıp ve hasarların miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirleyen ve mutabakatlı kıymet tespiti, ön ekspertiz ve hasar gözetimi gibi işleri mutad meslek olarak yapan tarafsız ve bağımsız kişiyi...” şeklinde tanımlanmıştır. Sigorta eksperleri sigorta aracısı niteliğinde değildir²⁰. Buna göre sigorta eksperini sigortaya konu olan risklerin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan kayıp ve hasarların miktarını, nedenlerini belirleyen uzman olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

Sigorta eksperlerinin statüsü hak ve yükümlülükleri SK 22. madde ve devamında düzenlenmektedir. Sigorta eksperleri, sigortacı veya sigorta ettiren veya sözleşmeden menfaat sağlayan kişiler tarafından serbestçe tayin edilebilirler. Sigorta sözleşmesinde sigorta eksperinin ücretinin ödenmesinin hangi tarafın yükümlülüğünde olduğu belirtilmemiş ise, bu duruma sigortacı katlanacaktır.

1.4.2.3. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinin diğer tarafında ise sigorta ettiren bulunmaktadır. Sigorta ettiren ile sigortalı kavramlarını da birbiri ile karıştırmamak gerekmektedir. Buna göre, sigorta sözleşmesini yapan ve karşılığında bir prim borcu altına girene sigorta ettiren denilmekte olup, sigortalı ise sigorta sözleşmesi ile menfaati teminat altına alınan dolayısıyla sigorta tazminatını talep etme hakkını haiz olan kişidir²¹. Sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişiler olabileceği gibi durumu göre farklı kişiler de olabilir.

Bir örnek ile açıklamak gerekirse, evini yangına karşı sigortalatan kişi hem sigorta ettiren yani sigorta sözleşmesini akdeden hem de sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan yani sigortalı konumunda olacaktır²². Türk Ticaret Kanunu’nun 1454. maddesinin ilk fıkrasına göre bu sigortalarda rizikonun gerçekleşmesi halinde zararının tazminini sigortacıdan sigortalı isteyebilir. Sigorta ettirenin fiil ehliyetine sahip olması gerekirken, sigortalı için böyle bir şart söz konusu değildir²³. Yargıtay’ın bu konuda bir kararında “...Dava konusu sigorta başkası lehine sigorta olup sigortalı ... Kiralama A.Ş, davacı ... Sağlık Hizmetleri A.Ş. ise sigorta ettirendir. TTK 1454/1 maddesi hükmüne göre aksine bir sözleşme yoksa sigorta tazminatını sigortalı talep edebilir. Somut

²⁰ Cebe, s.9

²¹ Ayhan /Çağlar/Özdamar, s.127-128

²² Çeker, s.63

²³ Kender, s. 215-220

olayda poliçede bu yönde (aksine) bir hüküm yoktur. Bu durumda sigorta ettiren davacının aktif dava ehliyeti bulunmadığından yazılı gerekçeyle istemin kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın re'sen bozulması gerekmiştir..."²⁴ şeklinde hüküm kurulmuştur.

Sigorta akdinden doğan borç ve yükümlülükler sigorta ettirene ait olduğu halde, sigorta bedeli alma, zararı tazmin etme hakkı lehine sözleşme yapılan sigortadan faydalanan sigortalıya aittir²⁵.

1.4.2.4. Sigorta Menfaati

Sigorta menfaati araç, malzeme, bina gibi parayla ölçülmesi kolay olan maddî nitelikli mallar olabileceği gibi aynı zamanda alacak, bir sanat eseri, insan bedeninin bir parçası gibi parayla ölçülmesi kolay olmayan değerler olarak da karşımıza çıkabilir. Ancak önemli olan husus, sigortalanan hususun sigortalanmasında, kişinin bir menfaatinin bulunmasıdır. Sözleşmeye konu olan menfaatin para ile ölçülebilir olması gerekir. Bununla birlikte, bir değer sigortalanabilmesi için ahlâka ve hukuka aykırı olmaması gerekmekte olup yasal olmayan yollardan elde edilmiş veya uyuşturucu örneğindeki gibi bir mal, sigorta güvencesine alınamayacaktır²⁶.

1.4.2.5. Riziko (Tehlike)

Rizikonun gerçekleşmesi halinde ortaya bir zarar veya ihtiyaç çıkar. Sigorta sözleşmesinde taraflarca belirtilmesi gereken riziko, mümkün olduğu kadar açık ve net bir şekilde belirlenerek tayin edilmelidir. Riziko, gelecekte meydana gelmesi muhtemel bir olaydır. Buradan anlaşılması gereken, gerçekleşmiş veya gerçekleşmesine imkan kalmayan bir riziko için sigorta yapılamayacağı hususudur.

1.4.2.6. Prim (Sigorta Ücreti)

Prim, sigortacının riziko taşıma yükümlülüğüne karşılık, sigorta ettiren tarafından sigortacıya bir defada veya taksitle yapılacak olan ödeme olarak tanımlanabilir. TTK m. 1430/2 düzenlemesine göre sigorta primi nakden ödenmelidir. İlk taksit nakden ödenmişse, sonraki primler için kambiyo senedi verilmesi mümkün

²⁴ Yargıtay. 11 HD E. 2017/1431, K. 2017/2568, T. 02/05/2017 Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:02.02.2020

²⁵ Cebe, s.9

²⁶ Ulaş, **Zarar Sigortaları**, s. 42-46

olacaktır. Ancak bu durumda ödeme, kambiyo senedinin tahsili ile gerçekleşmiş olur. Zamanında ödenmeyen prim, sigortacıya sözleşmeden cayma veya sözleşmeyi fesih hakkı verecek ve sigorta ettiren mütemerrit hale gelecektir.

Tarafların karşılıklı anlaşmalarıyla sigorta sözleşmesi kurulmasına rağmen, bu durum sigortalananın sigorta güvencesinden yararlanmaya başlaması için yeterli olmayacaktır. TTK m 1431 düzenlemesi gereği sigortacının riziko sorumluluğunun başlaması için en azından peşinatın ödenmiş olması gerekmektedir. Bu durumun istinası olarak, karada ve denizde eşya taşıma konusunda yapılan sigorta sözleşmelerinde sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur²⁷.

1.4.2.7. Poliçe

Taraflar arasında bir sigorta sözleşmesi yapıldıktan sonra, sigortacı sigortanın içeriğine dair bir poliçe düzenleyip sigorta ettirene vermekle yükümlüdür²⁸. Sigorta ilişkisine ilişkin teklifnamedeki hükümler ile poliçe ve zeyilnamedeki hükümler arasında farklılıklar bulunmaktaysa, TTK m. 1425/2 düzenlemesi gereği sigortalı ve sigorta ettiren aleyhindeki hükümler kanunen geçersizdir. Sigorta poliçesi rahatlıkla okunabilir olmak, tarafların hakları ve borçları, temerrüt durumunda uygulanacak hükümler, genel ve özel şartlar sigorta poliçesinin içinde yer almalıdır.

Poliçenin makbuz hükmünde olup olmadığı konusu da irdelenmesi gereken bir husustur. Poliçede prim borcunun tahsil edildiğine dair bir ibare bulunmuyorsa, poliçeyi makbuz hükmünde değerlendirmemek gerekecektir. Nitekim Yargıtay 11.Hukuk Dairesi'... *prim iadesi sebebiyle açılan davada, primlerin davalı ya da acentesi tarafından tahsil edilip edilmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bilirkişi raporunda poliçe ve temlikname içeriğine göre iadesi istenilen prim bedelleri saptanmış olup, kasko ve ihtiyari mali sorumluluk poliçesi niteliğinde bulunan davaya konu sigorta poliçeleri makbuz hükmünde değildir. Mahkemece prim bedellerinin tahsiline ilişkin olduğu ileri sürülen çek de incelenmek suretiyle davalı şirket ve acentenin defter ve kayıtları üzerinde inceleme yaptırılıp, buna göre prim bedellerinin ödenip ödenmediği üzerinde durmak gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*'' şeklindeki kararıyla, sigortacı veya acentesi tarafından düzenlenen poliçenin makbuz

²⁷ Kender, s.239-241

²⁸ Ayhan /Çağlar / Özdamar, s.161

hükmünde olmadığı hükme bağlanmıştır²⁹. TTK m. 1424/1 düzenlemesi gereğince poliçenin verilmesi gerekenden daha geç bir zaman içinde verilmesinden sigortacı sorumlu olacaktır.

1.4.3. Sigorta Sözleşmesinin Özellikleri

1.4.3.1. Rızai Nitelikte Olması

Sigorta sözleşmesi, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının açıklanmasıyla kurulmuş olacağından herhangi bir borç konusu şeyin teslimine gerek yoktur³⁰. Bu sebeple Türk Ticaret Kanunu'nun 1282.maddesinde yer alan, sigortacının sorumluluğunun, sigorta ettirenin ilk primi ödemesinden sonra başlayacağını düzenleyen hüküm, sigorta sözleşmesini aynı sözleşme niteliğine getirmez. Burada aslında anlatılmak istenilen, sözleşmenin kurulması anının primin ilk taksitinden önce başladığı ancak sigortacının sorumluluğunun başlangıç anı açısından bir değişiklik öngörülmüş olduğudur. Yargıtay'ın bu konudaki bir kararı da şu şekildedir ; *"...Diğer yandan, sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için TTK'nın 1282. ve 1295. madde hükümleri uyarınca, primin tamamının veya ilk taksidinin ödenmiş olması zorunludur. TTK'nın 1295. maddesinin önceki metninde yer alan "'aksine sözleşme bulunmaması hali"' yeni metinde yer almamış ve prim peşinatının olaydan önce ödenmesi koşulu emredici biçimde hükme bağlanmış ise de, aynı yasanın 1264/4. madde hükmünün karşıt anlamına göre, sigorta ettiren yararına aksine düzenleme yapmak mümkündür..."*³¹

1.4.3.2. Sürekli Borç İlişkisi Meydana Getiren Sözleşmelerden Olması

Kural olarak uzun süreli olarak imzalanan sigorta sözleşmesi, sigortalının prim borcunu tek seferde ödemiş olması halinde dahi sürekli borç ilişkisi getirmeye devam eder. Çünkü sigortalının prim ödeme borcunun yanı sıra çalışmamızın ikinci bölümünde de anlatılacağı üzere rizikonun gerçekleşme ihtimalini arttırmamak, sigorta konusunun durumuna ilişkin beyanda bulunmak gibi birçok yükümlülüğü bulunmaktadır³².

²⁹ Y.11.HD. 11.05.2006 T. 2005/5678 E. 2006/5536 K. Sayılı karar Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:02.04.2019

³⁰ Özdamar, s.74

³¹ Y.11.HD. 14.02.2005 T. 2004/5030 E. 2005/1132 K. Sayılı karar Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:02.02.2019

³² Kender, s. 143

1.4.3.3. Azami İyiniyete Dayalı Bir Sözleşme Olması

Sigorta sözleşmelerinde detaylar, sigorta ettirenin beyanı üzerine şekillendirilmekte olup çoğu zaman sigortacı bu beyanların doğruluğunu araştırma imkanı bulamamaktadır. Aynı şekilde sigortacının iyiniyetle sigorta ettireni aydınlatması, sözleşme ilişkisinin kurulabilmesine etki etmektedir.

1.4.3.4. Tesadüfe Bağlı Sözleşme Olması

Bir takım sözleşme ilişkilerinde tarafların borcunun doğup doğmayacağı ve borcun kapsamı önceden belirlenebilecek durumda değildir. Sigorta sözleşmesinde de geçerli olan bu durum, sigortacının tazminat borcunun doğmasının rizikonun gerçekleşmesine bağlı olması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu noktada rizikonun gerçekleşecek olması kesin değil bir ihtimaldir. Bu sebepler sigorta sözleşmesi tesadüfe bağlı nitelik göstermektedir³³.

1.4.4. Sigorta Sözleşmesinin Kuruluşu

Türk Hukukunda sigorta sözleşmeleri, Almanya ve İsviçre gibi ülkelerde olduğu gibi özel bir kanun ile değil, Ticaret Kanunu içerisinde düzenlenmiştir. Sigorta sözleşmelerine ilişkin Ticaret Kanunu'nda hüküm bulunmayan durumlarda, genel düzenleme olan Borçlar Kanunu'nda yararlanılır. Sözleşme, önceden tespit edilmiş hukuki sonuca yönelik karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarından oluşan iki veya daha çok taraflı bir hukuki işlem olarak tanımlanabilir³⁴. Bir başka ifade ile sigorta sözleşmesi, iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklaması ile meydana gelen sigorta ettirenin, sigortacıdan sigorta himayesi talebinde bulunabildiği ve sigortacının da sigorta himayesi sağlama borcu altına girdiği ve aynı şekilde sigortacının da sigorta ettirenden prim ödeme talebinde bulunabildiği bir hukuki işlemdir³⁵.

Türk Borçlar Kanunu'na göre sözleşme, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bir araya gelmesiyle kurulmaktadır. İrade beyanlarının bir araya gelmesi, birbirleriyle değiştirilmesi anlamına gelmekte olup, zaman itibarıyla birbirlerini takip ederler ve zamanına göre kabul ve icap adını alırlar³⁶. Sigortacının icapta bulunabileceği gibi, sigorta ettiren de ayrı bir sözleşme metni hazırlayarak sigortacıya sözleşme kurma

³³ Özdamar, s.75

³⁴ Eren, s.203

³⁵ Çeker, s. 31.

³⁶ Eren,s.219

teklifi götürebilir. Kurulması planlanan sözleşme ile ilgili esaslı noktaları içeren ve zaman bakımından daha önce yapılan, muhatabına varması gereken, açıklama sahibini bağlayan ve kabul edildiği takdirde sözleşmenin kurulmasını sağlayan irade beyanına icap denir³⁷. Söz konusu esaslı noktaları taşımayan irade beyanı açıklaması icap niteliğinde olmayıp ancak icaba davet anlamı taşımaktadır. İcap aleni bir şekilde de yapılabilmektedir. Böyle bir durumda sözleşmenin esaslı bütün noktalarını içeren teklif, herkesin görebileceği şekilde beyan edilir ise aleni icapta bulunulmuş olunur³⁸.

Sigorta sözleşmesine ilişkin icabın sigorta değeri, riziko, sigorta edilecek menfaat gibi hususları içermesi gerekmektedir. Ayrıca yöneltilecek icap, sözleşme yapma iradesini de kapsamalıdır. Bu sebeple, sigorta ettirenin sigortacı tarafından kendisine verilen soru formunu sadece doldurup iade etmesi ve sözleşme kurma iradesini beyan etmemesi veya taslak sözleşme metninin sadece bilgi vermek amacıyla gönderilmesi hallerinde geçerli bir icaptan söz edilemez³⁹.

Sözleşmeyi kuran iradelerin karşılıklı olması gerektiğinden, kabul beyanı icapta bulunan tarafa yapılmalıdır. Ek olarak eğer kabul, icabın özelliklerini değiştiriyor ise, yeni bir icap sayılacaktır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki Borçlar Hukukunda susma zımnen red sayılmak ile birlikte Sigorta Hukukunda bazı durumlarda icaba karşı susmanın kabul anlamına geleceği düzenlenmiştir. Bu duruma ilişkin TTK’da bir düzenleme bulunmamasına karşılık mülga Sigorta Murakabe Kanunu’nda hayat sigortaları bakımından bir istisna öngörülmüştü. Bahsi geçen düzenlemeye göre hayat sigortalarının yapılmasına ilişkin teklifnamenin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içinde sigorta şirketi tarafından bu teklifin reddedilmemesi durumunda sigorta sözleşmesi yapılmış olacaktır⁴⁰. Sigortacının belirli bir süre susma halini Sigortacılık Kanunu 11.maddesi de aynı şekilde düzenlemiş olduğundan günümüzde de anılan düzenleme uygulanmaktadır.

Uygulamada, sigorta sözleşmesi, basılı teklifnamelerin sigorta ettiren tarafından imzalanması ve sigortacının poliçeyi düzenleyip sigorta ettirene vermesi şeklinde yapılmakta, teklifnamenin sigorta ettiren tarafından imzalanarak sigortacıya verilmesinden itibaren otuz gün içinde sözleşmenin yapılması reddedilmediği takdirde sigorta sözleşmesi kurulmuş olmaktadır. Ancak poliçeye ek olarak hazırlanan zeyilnameye ilişkin Yargıtay kararında “...Bir sigorta sözleşmesi

³⁷ Oğuzman/Öz, s.45-46

³⁸ Eren, s.220

³⁹ Kender, s. 44

⁴⁰ Bu düzenlemenin Borçlar Hukukunu zedelediğinden bahisle aksi görüş için bkz Kender s.148

yapılıp poliçe düzenlendikten sonra sigorta poliçesinde gösterilen şartlarda değişiklik yapılmak istenirse ve sırf bu değişiklik için de sigorta poliçesinin değiştirilmesi istenmediği taktirde asıl sigorta poliçesine ek olarak yeni bir belge düzenlenmesine sigortacılık uygulamasında zeyilname adı verilir. Zeyilname yeni bir sigorta sözleşmesi değildir. Asıl poliçenin ayrılmaz bir cüz'üdür. Bu nedenle de ...'nın 1267. maddesinin somut olayda uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Kaldı ki ...'nın 1267. maddesine göre de poliçeyi vermemesi nedeniyle sigortacının sorumlu olması için öncelikle icap ve kabulle sonuçlanan bir sigorta sözleşmesinin kurulması ve bundan sonra ...'nın 1295. ve 1296. maddeleri gereğince sigortacının sorumluluğunun başlaması için poliçenin tanzim edilerek sigortalıya tevdi edilip ilk primin tahsil edilmemiş olması yani sigortacının mükellefiyetlerini yerine getirmemiş olması gerekir. Somut olayda icap ve kabulle sonuçlanan rızai bir sigorta sözleşmesi bulunmamaktadır. 6102 sayılı ...'nın 1405 maddesine göre verilen teklifname 30 gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulur. Fakat 6762 sayılı ...'da buna paralel bir hüküm olmadığından susma, kabul beyanı olarak nitelendirilemez. Bu nedenle sigorta sözleşmesinin şartlarında değişiklik yapılmasına yönelik teklifin davalı tarafından kabul edildiğine dair bir bilgi veya beyan olmamakla davalı ... şirketinin sorumluluğu bulunmamaktadır...''⁴¹ belirtildiği üzere poliçe teklifine susmak ile zeyilnameye karşı susmak aynı sonucu doğurmamaktadır. Sözleşme serbestisinin geçerli olduğu haller dışında yapılması zorunlu olan sigortalar bakımından sigorta şirketleri TTK md. 1483'de de düzenlendiği üzere faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında olan zorunlu sigortaları yapmaktan imtina edemezler.

Sigorta sözleşmesi yapma ve prim tahsil etme yetkisi ancak acentecilik sözleşmesinde belirtilmek şartıyla sigorta şirketlerinden, sigorta acentelerine devredilebilir. Acentenin yetkisine ilişkin ihtilaflar, acentenin bulunduğu yer ticaret sicili ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde tutulan acenteler levhası kayıtlarına göre çözülür⁴².

1.4.5. Sigorta Sözleşmesinin İspatı

Taraflardan herhangi birinin karşı edim iddiasında bulunabilmesi için sigorta sözleşmesinin varlığının ispatı gerekmektedir⁴³. Sigorta sözleşmesinin geçerli olabilmesi için herhangi bir şekil öngörülmediğinden ispatı genel hükümlere göre

⁴¹ Y.17.HD. 01.11.2016 T. 2014/13329 E. 2016/9629 K. Sayılı karar Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:03.02.2019

⁴² Cebe, s.14

⁴³ Cebe, s.16

yapılacaktır. Ancak sözleşmenin yapıldığı tarihte sözleşmeye konu hakkın değeri HMK'nun 200.maddesinde öngörülen değeri aşıyor ise sözleşmenin ispatı senetle yapılabilecektir. Ancak bu durumda karşı tarafın muvafakati alınarak, senetle ispat zorunluluğu olan hallerde, tanık dinlenebilecektir. Önemle belirtmek gerekir ki HMK md. 201 düzenlemesi gereği “senede karşı tanıkla ispat yasağı” senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan her türlü hukuki işlem ikibinbeşyüz Türk Lirasından az bir miktarda da olsa tanıkla ispat edilemez.

Bütün sayılanlar göz önünde tutulduğunda sigorta sözleşmesinin en temel ispat aracının poliçe olduğu tartışmasızdır. Fakat salt poliçe düzenlenmemiş olduğunu gerekçe göstererek sigorta sözleşmesi inkar edilemeyecek olup, sözleşmenin kurulmasından sonra taraflardan herhangi biri sözleşme kapsamında edimi ifa etmiş ise sigorta sözleşmesinin varlığı kabul edilir⁴⁴.

1.4.6. Sigorta Sözleşmesinde Zamanaşımı

TTK md. 1420 zamanaşımı hususunu “...*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar...*”⁴⁵ şeklinde öngörmüştür. Bu hükme aykırı olarak zamanaşımı süresini değiştiren sözleşme hükümleri geçersiz kabul edilmektedir.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus sigortacının hataen sigortalıya fazladan tazminat ödemesi yapması hallerinde, TBK'nun sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında sigortacının geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır⁴⁶.

TTK m.1420'de düzenlenen iki yıllık zamanaşımı süresi sigorta alacağının muaccel olduğu tarihten, altı yıllık zamanaşımı ise rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren işlemeye başlar⁴⁷.

⁴⁴ Cebe, s.19

⁴⁵ Kanun gerekçesinde iki yıllık sürenin gerçek ihtiyaçlara daha uygun olduğu ifade edilmiştir.

⁴⁶ Mehmet Altunkaya, “Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü”, GÜHFD, C.8, S.1-2, Aralık 2004, s.95

⁴⁷ Kender, s. 253

1.4.7. Sigorta Sözleşmesinin Sona Erme Halleri

1.4.7.1. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Sigorta poliçesinde belirtilen sürenin tamamlanmasıyla sigorta sözleşmesi kendiliğinden son bulur⁴⁸. Bu durum için fesih bildiriminde bulunmaya gerek yoktur. Uygulamada en çok bu durumla karşılaşmak ile birlikte poliçelerde gösterilen süre dolsa bile ayrıca bir fesih ihbar şartı eklenmiş olabilir. Bu ihtimalde ise fesih bildiriminde bulunulmadığı takdirde sözleşme kendiliğinden uzamış sayılmaktadır.

Sigorta sözleşmesinde süre belirtilmemişse, taraflardan birinin mahkemeye başvurusu ile sigorta süresi ve bitiş tarihi tespiti yaptırılabilir. Türk Ticaret Kanunu TTK m. 1410 düzenlemesine göre mahkemelerin tespit edeceği sigorta süresi için sigorta sözleşmesinin kurulmasında tarafların ortak amaçları, yerel uygulamalar ve somut olayın kendine özgü durumları göz önünde bulundurulmalıdır⁴⁹.

1.4.7.2. Tarafların Anlaşmaları

Borçlar Hukukunda yer alan bütün sözleşmeler gibi sigorta sözleşmeleri de tarafların kendi aralarında anlaşmaları doğrultusunda sona erebilir. Sigorta ettiren ile sigortacı sözleşme serbestisi gereği sözleşmelerini kurmada, değiştirmekte ve sona erdirmekte serbesttirler⁵⁰. Geçerli olarak bir sona erdirmeye anlaşmasının hukuki sonuçları öncelikle tarafların iradelerine bağlanmıştır. Sigorta sözleşmesi süreklilik arz eden bir sözleşme olduğundan tarafların karşılıklı olarak anlaşması sonucunda sigorta sözleşmesinin sona ermesi ileriye etkili olarak bir sonuç doğuracaktır. TTK m.1419 düzenlemesine göre, kanunda aksi öngörülmedikçe işlemeyen günlere ait sigorta ettiren tarafından ödenmiş primler sigorta ettirene geri verilir.

1.4.7.3. Sigortacının İflası ve Konkordato İlan Etmesi

Sigortacının iflası durumunda da sigorta sözleşmesi kendiliğinden sona erecektir⁵¹. TTK md. 1413’de “*Sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptâl edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin kaldırılması gibi*

⁴⁸ Ulaş, **Zarar Sigortaları**, s. 118

⁴⁹ Ulaş, **Zarar Sigortaları**, s. 119

⁵⁰ Birgül Sopacı Öztuna, “Yeni TTK’nın Sigortacının Kanuni Halefiyetine ilişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, 28 Cilt, 3.Sayı, 2012, s. 118.

⁵¹ Çeker, s. 118

hâllerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir.(2) Primlerin tamamını ödememişken sigorta ettiren konkordato ilan etmişse, sigortacı, bunu öğrendiği tarihten itibaren, bir aylık bildirim süresine uyararak, sigorta sözleşmesini feshedebilir.” Düzenlemesinde de görüleceği üzere burada öngörülen sebepler sınırlı sayıda olmamak ile birlikte sigorta ettirenin sözleşmenin amacını tehlikeye düşüren diğer hallerde de haklı sebep ile sözleşme sona erdirilebilir. Ancak fesih eşitliği ilkesi⁵² gereği sigorta ettirenin, sigorta primlerinin tamamını ödemeden önce konkordato ilan etmesi halinde de sigortacı durumu öğrendiği tarihten itibaren, bir aylık bildirim süresine uyararak sözleşmeye feshetme hakkı bulunmaktadır. Bahsi geçen bu bir aylık bildirim süresi içinde sigorta ettiren ödenmeyen primleri öderse sigortacı sözleşmeyi feshetme hakkına sahip değildir⁵³.

Sigortacının iflasından önceki dönemde ödenmeyen tazminatlar, Sigortacılık Kanunu hükümlerine göre ayrılması gereken teminatlardan karşılanırsa da, bunun yeterli olmadığı durumlarda iflas masasından ödenir. Bu konuda önemli olan nokta ise sigortacıya karşı hak sahipleri iflas masasından üçüncü sırada katılır ve bu husus emredici nitelikte olup aksi kararlaştırılmaz niteliktedir.

Sigortacının iflası halinde sigortalıya karşı ifa yükümlülüğü devam etmeyeceği aşîkar olmak ile birlikte bu ihtimalde TTK’nın iflası düzenleyen hükümlerine başvurmak mümkündür. Sigortacının iflası gerçekleşse dahi iflasın gerçekleşmesinden itibaren 1 ay süreyle iflas eden sigortacının sorumluluğu sürecektir olduğundan teminatlar karşılanacaktır.

1.4.7.4. Sigorta Sözleşmesinden Cayma ve Fesih

Sigortacıya, sigorta ettirenin prim ödememesinden dolayı cayma ve fesih, riziko ağırlaşması sebebiyle fesih, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranması neticesinde cayma ve fesih, sözleşmesel yükümlülüklerle aykırı davranması sonucunda yine fesih hakkı tanınmıştır⁵⁴. Fesih sözleşme ilişkisini ileriye, cayma ise geçmişe etkili olarak sona erdirir⁵⁵.

Türk Ticaret Kanunu m. 1413 hükmünde “*Sigortacının, konkordato ilan etmesi, ilgili sigorta dalına ilişkin ruhsatının iptal edilmesi veya sözleşme yapma yetkisinin*

⁵² Cebe, s.74

⁵³ Cebe, s.74

⁵⁴ Kender, s. 260

⁵⁵ Kender, s. 262

kaldırılması gibi hâllerde; sigorta ettiren, bu olguları öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde sigorta sözleşmesini feshedebilir.”⁵⁶ şeklinde düzenleme mevcuttur.

Sayılanlara ek olarak başkaca bir fesih ve cayma sebebi ise TTK’nın m. 1415 hükmünde düzenlenmektedir. Sigortacının, sözleşme yer alan bazı hükümler sonucunda sigorta sözleşmesini kısmen feshetmesi durumunda, sigortacının geri kalan hükümlerle, aynı şartlarla tekrardan yapmayacağı durumdan anlaşılıyorsa, sigortacı sözleşmenin tamamını feshedebilecek veya ondan cayabilecektir. Bu düzenleme ile aynı şartların varlığı halinde sigorta ettirene de aynı haklar tanınmıştır.

1.4.7.5. Rizikonun Gerçekleşmesi

Riziko gerçekleşmiş ise sigorta kurumunun teminat sağlayacağı bir husus kalmayacağından sigorta sözleşmesi sona erecektir. Rizikonun gerçekleşmesiyle, sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini bildirmek ve zararın artmasına engel olacak önlemleri almak ile yükümlü iken, sigortacı da tazminat ödeme yükümlülüğü altına girecektir. Bu nedenle riziko gerçekleştiğinde sigortacının ödeme yapması ile birlikte sigortacının sorumluluğu sona erecektir.

1.4.7.6. Sözleşmenin Yokluğu

Borçlar Hukuku’na göre sözleşmenin kurucu unsurlarından birinin bulunmaması durumunda sözleşmenin yokluğundan bahsedilir. Sözleşmenin kurucu unsurları olan karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bulunmaması durumunda sözleşme ilişkisi kurulmayacak, doğal olarak sözleşme varlık kazanamayacaktır⁵⁷. Sözleşmenin yokluğu her zaman, ilgili herkes tarafından ileri sürülebilir. Taraflar sözleşmenin yokluğunu davanın her aşamasında ileri sürebileceği gibi ileri sürülmemiş olsa da hakim kendiliğinden göz önüne almak zorundadır⁵⁸. Zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki akdedilen sözleşme, yokluk ile sona ermesi halinde sigortacının sorumluluğunun ne olacağı belirsizdir ve üstelik TTK m.1484 hükmünde, sözleşmenin yokluğu açısından herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

⁵⁶ Kanunun gerekçesinde sigortalı lehine yorum ilkesi çerçevesinde eşitlik ilkesi her ne kadar sigorta sözleşmelerinde sigortalı lehine bozulmuşsa da sigortacının da korunması gereken menfaatleri olduğu ve bu nedenle, madde ile, prim ödeme borçlusu durumundaki sigorta ettirenin konkordato ilân etmesinin de, ilke olarak, sigortacı için haklı fesih nedeni olacağı düzenlenmiştir.

⁵⁷ M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16.Basım, 1.Cilt, İstanbul 2018, Vedat Yayıncılık, s. 179

⁵⁸ Oğuzman/Öz, s. 180.

Sigorta sözleşmesinin yokluk sebebiyle sona ermesi halinde sigortacı sorumluluğu ortadan kaldırmak için bildiriminde bulunma zorunluluğu mevcut olup olmadığı noktası tartışmaya açık olmak ile birlikte her ne kadar sözleşmenin yokluğu sigortacının sorumluluğunu doğmasına engel olsa da bu durumu zarar gören üçüncü kişiye ileri sürmemesi gerekir. TTK m.1484/f.2’de yer alan “sözleşmenin sona ermesi” kavramı, yokluk kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır. Zorunlu sorumluluk sigortasının yokluk nedeniyle sona ermesinde dahi sigortacının yetkili merciiye bildirim yapması yerinde olacaktır. Aksi taktirde sigortacının sorumluluğu devam edecektir⁵⁹.

1.4.7.7. Menfaat Sahibinin Değişmesi

TTK m. 1470 öngörülen hüküm ile sigorta süresi devam ederken sigorta edilen menfaatin sahibi herhangi bir şekilde değişmişse sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça sigorta ilişkisi sona erer⁶⁰. Ancak bu hüküm emredici olmamak ile birlikte bunun aksi sözleşme ile kararlaştırılabilir. Bazı durumlarda sigorta konusu sorumluluğa neden olan malın değişmesi de sigorta ettiren açısından o mal üzerindeki sorumluluğu ortadan kaldıracağından sigorta sözleşmesini sona erdirecek bir sebeptir. Zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının sözleşme sonrasındaki ifa yükümlülüğü yönünden baktığımızda sigorta sözleşmesi menfaat sahibi değişikliği sebebiyle sona erdiğinde bunu yetkili mercilere bildirmek durumundadır. Yetkili merciiye bildiriminden bir ay sonrasında sigortacının sorumluluğu sona ermektedir. Bu süreler içerisinde gerçekleşen bir olay zarar görene karşı ileri sürülemez⁶¹

⁵⁹ Sopacı Öztuna, s. 140.

⁶⁰ Çeker, s. 92.

⁶¹ İlgili karar için; Yargıtay 17. HD. 2015/9054 E. , 2016/73 K. Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:02.04.2019

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLERİ

2.1. Genel Olarak

Sigorta ettirenin ve sigortacının yapması gereken davranışlar için genellikle yükümlülük terimi kullanılmıştır. Yükümlülük sözleşme ilişkisi içerisinde alacaklının zorla talep edebileceği borçlunun ise yapmak zorunda olduğu yükler olarak tanımlanmaktadır⁶². TTK’da sözleşme öncesi sigorta ettiren tarafından bilgi verilmesi, rizikonun ağırlaştırılması, rizikonun gerçekleştiğinde bilgi verilmesi ve gerçekleşen riziko ile ilgili bilgi ve belgelerin aktarılması gibi durumlar için yükümlülük terimi kullanılmıştır. Buna karşılık olarak, sigorta hukukunda sigorta ettirenin yerine getirmesi gereken bazı haller vardır ki bunlar sigorta ettiren tarafından yapılmadığı için sigortacı talepte bulunamayacak olup sadece sigortacı aleyhinde hak kaybı yaratan şekilleridir. Sigorta hukukunda bu “görev” olarak tanımlanmaktadır⁶³.

TTK bazı durumlarda görev olarak kabul edilen sözleşme öncesi bilgilendirme, riziko ağırlaştırmama, riziko sonrasında sigortacıya bildirme gibi görevler, düzenlemelerde “yükümlülük” olarak öngörülmüştür⁶⁴. Çalışmanın bu bölümünde genel hatlarıyla tarafların yükümlülüklerine yer verilecek olup sigorta ettirenin yükümlülüklerinden aydınlatma yükümlülüğüne geniş olarak üçüncü bölümde değinilecektir.

2.2. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

2.2.1. Prim Ödeme Borcu

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi içerisinde en temel borcu prim ödeme borcudur. Sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen karakterinden kaynaklı sigortacının riziko taşıma ediminin karşısında sigorta ettirenin prim ödeme borcu söz konusudur⁶⁵. Uygulamadaki sigorta primi tanımı “ sigortacının sigorta sözleşmesinde yer alan sigorta himayesini sağlamasına yönelik, sigorta ettirenin yerine getirmesi

⁶² Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Basım, Ankara 2017, Yetkin Yayınları, s. 29

⁶³ Samim Ünan, “2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu’nda Sigorta Ettirenin Görevleri”, **BATIDER** 27. Cilt 4.Sayı, 2011, s. 47.

⁶⁴ Kerim Atamer, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, **BATIDER** C. 27.Cilt, 4.Sayı, 2011 s. 40.

⁶⁵ Kender, s. 235

gereken edimdir.” şeklinde yapılmıştır⁶⁶. Bir başka ifade ile prim ödeme borcu, rizikoyu sigortacıya devretmenin karşılığıdır. Sigorta primi yerine sigortacılıkta sigorta ücreti⁶⁷ terimi de kullanılmaktadır. Prim ödenmesi, sigorta sözleşmesinde sigorta sorumluluğunun başlaması açısından önem taşımaktadır. Prim borcunun para olarak ödeneceği hususu TTK md. 1294’te düzenlenmiştir.

İlk primin ödenmemesi durumunda, sigortacının sözleşme konusu rizikodan sorumluluğu başlamayacaktır. Ancak taraflar sözleşmeye konulacak bir hükümle, sorumluluğun prim ödemesinden önce başlayacağını düzenleyebilirler. İlk prim ödemesi dışında sonraki primlerin ödenmesinde temerrüde düşüldüğünde rizikonun gerçekleştiği ihtimalde sigortacının sorumluluğunun ne olacağı konusu tartışmalıdır. Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen hükümde yer alan ve primlerin ödenmemesi halinde temerrüde düşüleceği, temerrüt gününü takip eden onbeş gün içerisinde prim ödenmediği takdirde, bu sürenin bitiminden itibaren onbeş gün boyunca sigorta teminatının duracağı ve bu sürenin de sonunda sözleşmenin ihtarla gerek kalmaksızın kendiliğinden feshedilmiş sayılacağına ilişkin düzenleme sigorta sözleşmesine eklenmekteydi. Fakat konuya ilişkin Yargıtay kararları temerrüde ilişkin TBK md. 101 ve devamının uygulanması gerektiği yönündedir. Bu şekilde sözleşmeye konulan hükümler de kendiliğinden geçersiz sayılacaktır.

2.2.1.1. Prim Ödeme Borcunun Zamanı

Salt poliçenin düzenlenmiş olması sigortacının sorumluluğunun başlaması için yeterli değildir. Ancak sigortacının sorumluluğun başlayabilmesi için primin tamamının veya primin taksitle ödeneceği kararlaştırılmış ise de, ilk taksidinin sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde de belirtildiği üzere karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin yapıldığı anda ödenir⁶⁸. Poliçenin tesliminden önce prim borcunun ödeneceği şeklinde imzalanan sözleşme hükümleri geçersizdir⁶⁹. Türk Ticaret Kanunu madde 1295/1’e göre prim

⁶⁶ Kender, s. 235

⁶⁷ Kender, s. 236

⁶⁸ Didem Algantürk Light, “Sigorta Sözleşmesi Süresi içinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** , Yıl:11 Sayı: 23 İstanbul 2012, s. 2.
<http://acikerisim.ticaret.edu.tr/xmlui/handle/11467/666#sthash.AiOcLuuf.dpbs> Erişim Tarihi:01.09.2019

⁶⁹ Kender, s.239

borcunun muaccel hale gelmesi için, sözleşmenin geçerli bir şekilde kurulması ve sigortacının poliçeyi teslim etmiş olması gerekmektedir.

2.2.1.2. Prim Borcunun Ödenme Yeri

Sigorta priminin ödeme yeri, sigorta ettirenin sözleşmede yazılı ikametgah yeridir. Para borcu olan sigorta prim borcunun ödenmesinde TTK. md 1432 maddesi ile sigorta ettirenin adresi kabul edilmekle ödeme yeri bakımından TBK md.89 genel düzenlemesinden ayrılmıştır⁷⁰. Sigorta priminin sigortacıya veya yetkili acentesine ödenmesi gerekmektedir.

2.2.1.3. Primin Belirlenmesi

Sigorta prim miktarının belirlenmesi ya sigorta şirketleri tarafından ya da kanun koyucunun belirlediği bir yetkili bir merci tarafından belirlenmektedir. Prim belirlemede iki farklı sistemden bahsedilebilir; sigorta şirketlerinin prim miktarını serbestçe belirleyebildikleri serbest tarife sistemi ve yetkili mercilerin sigorta primlerini tasdik-tanzim ile belirledikleri tarife sistemidir⁷¹.

Sigortacılık Kanunu'nun 12. maddesi sigorta primin belirlenmesinde hangi sistemin kullanılacağını göstermektedir. *"1)Sigorta tarifeleri, sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olarak sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenir. Ancak, bu Kanuna ve diğer kanunlara göre ihdas edilen zorunlu sigortaların teminat tutarları ile tarife ve talimatları Bakan tarafından tespit olunur ve Resmî Gazetede yayımlanır. (2)Bakan, gerek görülen hallerde hayat, bir yıldan uzun süreli ferdî kaza, sağlık, hastalık ve ihtiyarî deprem sigortaları tarifeleri ile prim, formül ve cetvellerinin uygulamaya konulabilmesini Müsteşarlığın onayına tâbi kılabilir veya özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla gerekli görülen hallerde, tespit ve ilan ettiği aracılık komisyonlarını, tasdiğe tâbi kıldığı veya tespit ettiği her türlü tarifeyi serbest bırakabilir."* düzenlemesinde de anlaşıldığı üzere sigorta tarifelerini belirleme hususu sigortacılık esasına ve genel kabul görmüş aktüeryal tekniklere uygun olmak kaydıyla sigorta şirketleri tarafından serbestçe belirlenebilir. Genel hüküm bu

⁷⁰ Kender, s.241

⁷¹ Ali Ayli, "Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi", **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , 10.Cilt ,2.Sayı, İstanbul 2006 , s. 14-15
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/199317> Erişim Tarihi: 01.09.2019

olmakla birlikte Kanun Koyucu zorunlu sigortalarda tarifelerin belirlenmesi, Bakan tarafından Müsteşarlığın onayına sunarak yapılır⁷².

2.2.2. Bilgilendirme Yükümlülüğü

Sigortacı yapılacak sözleşmeden önce sigortalatılmak istenen rizikoyu tam olarak öğrenmek ve bilmek ister. Sigorta sözleşmesinin yapılması sırasında sigorta ettiren gerekli ve lüzumlu bilgileri sigortacıya vermekle yükümlüdür⁷³. Sözleşmenin yapılması esnasında, sigorta ettirenin beyanına göre sigorta konusu menfaat belirlenmektedir. Buna bağlı olarak belirlemenin doğru yapılabilmesi için, sigorta ettirenin beyanının eksiksiz ve tam olması gerekmektedir.

Sözleşme öncesi ihbar yükümlülüğü TTK md 1435'te "*Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus sigortacıya bildirilmeyen konunun sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte olmasıdır⁷⁴. Sigorta ettirenin ihlalini ,bilinen ya da bilinmesi kendisinden beklenen hallerin bildirilmemesi, eksik veya yanlış bildirilmesi şeklinde gerçekleştiği söylenebilir. Ancak bildirmeyen veya yanlış bildirilen durumu sigortacı biliyorsa bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılıktan dolayı bir talepte bulunamaz⁷⁵. Sözleşme öncesi ihbar/bilgilendirme/beyan yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemiş olması halinde sigortacı, kara sigortalarında bir ay, deniz sigortalarında bir hafta içerisinde sözleşmeden cayabilir. Üstelik bu cayma hakkının kullanılmasında herhangi bir şekil şartı bulunmamakta olup, sigortacı sözlü olarak dahi sözleşmeden cayabilecektir.

Sigorta ettirenin bilgilendirme yükümlülüğü çerçevesinde sigortacı, sigorta ettirene, cevaplaması için soruların bulunduğu bir liste vermişse ve sigorta ettiren önemli bir hususu kötüniyetli olarak saklamamışsa, sunulan listede yer alan soruların

⁷² ilgili maddenin eleştirisi için bkz. KENDER, s. 74

⁷³ Kender, s. 253

⁷⁴ Ayli , s. 192

⁷⁵ Ayli, s. 193

dışında kalan konulara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemez⁷⁶. Böylelikle sigorta ettiren sorulara tam ve doğru cevap vererek beyan yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmiş olur. Sigorta ettiren, sigortacının liste harici sorduğu açık ve yazılı soruları cevaplamaktan kaçamaz⁷⁷.

Sigorta ettirenin, sözleşmenin kurulmasından ve rizikonun gerçekleşmesinden itibaren olmak üzere bilgilendirme yükümlülüğünün iki farklı görünümü daha bulunmaktadır. Sözleşmenin kurulmasından sonra prim ve menfaat arasındaki dengeyi önemli ölçüde değiştirecek durumlarından gecikmeksizin sigorta ettiren tarafından sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir. Söz konusu değişiklikler sigortacının, sözleşme konusu rizikoyu taşımama veya daha ağır şartlarda sözleşmeyi kurma hallerine neden oluyorsa sigortacı sözleşmeyi feshetme hakkına sahiptir⁷⁸. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra ise sigorta ettiren, ağırlaşan rizikoyu, çifte sigortayı ve sigorta konusu menfaatin devrini sigortacıya bildirme yükümlülüğündedir.

Sigorta ettiren, sözleşme öncesi bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı olarak önem teşkil eden bir durumu sigortacıya bildirmemiş veya yanlış bildirmiş ise TTK. md. 1439 gereği sigortacı, bildirim yükümlülüğünün ihlal edildiğini öğrendiği tarihten itibaren on beş gün içinde, bildirimde bulunarak sözleşmeden cayma veya prim farkı talep etme hakkına sahiptir. Buradaki on beş günlük süre hak düşürücü niteliktedir. Sigortacının cayma ve prim farkı talep etme hakkını kullanabilmesi için sigorta ettirenin kusurlu olması şartı aranmaz⁷⁹.

Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği⁸⁰ kapsamında “Bilgi Kayıtlarına Erişim” başlıklı 24. maddesine göre; başta sigortalılar olmak üzere yetkilendirilen kişiler, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi tarafından tutulan kayıtlara erişebilmektedir. Bu sebeple geçmiş sigortalara, hasar taleplerine dair ve bunun gibi sigorta ettirenin önceki sigorta işlemlerine ilişkin hususların ihbar edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır.

2.2.3. Sözleşme İçerisinde Beyan ve Rizikoyu Ağırlaştırmama Görevi

Sözleşme süresince meydana gelen değişiklikler genellikle rizikonun bir şekilde ağırlaşması sonucunda meydana gelmektedir. Riziko ağırlaşmasını, sigorta sözleşmesi kurulduğu andaki tehlike olgularının bir kısmının değişmesi ve bunun sonucunda

⁷⁶ Cebe, s. 322

⁷⁷ Cebe, s. 322

⁷⁸ Kender, s.221

⁷⁹ Kender, s.264

⁸⁰ 09.08.2008 tarih ve 26962 sayılı Resmi Gazete yayınlanmıştır.

rizikonun gerçekleşme ihtimalinin artması olarak tanımlamak mümkündür. Riziko ağırlaştırmasının öğretide⁸¹ tanımı "*riziko ağırlaştırması, sigorta akdi kurulurken beyan edilen rizikoyu kıymetlendirmeye yarayan faktörlerin sigorta süresi içinde, rizikonun gerçekleşme ihtimalini veya muhtemel zarar miktarını arttıracak dolayısıyla akdin feshini veya tadilini gerektirecek bir şekilde değişmesidir* " şeklindedir. Rizikonun ağırlaştırılması için gerekli unsurları, rizikonun durumunda süreklilik arz eden, sözleşmesinin kuruluşundan sonra gerçekleşen, rizikonun gerçekleşme ihtimalini veya muhtemel zarar miktarını arttıran esaslı değişiklik olarak sıralamak mümkündür. Prim riziko dengesini sigortacı aleyhinde bozan bu değişikliğin sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir⁸².

TTK. md. 1444/2 düzenlemesi ile "*Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaştırması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir...*"⁸³ sigorta sözleşmesi yapılmasından sonra sigorta ettirenin bildirim yükümlülüğünün şekli belirlenmiştir.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin kusuru ile bilgilendirme yükümlülüğünü ihlal ettiğinin öğrenilmesi halinde ise ve bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına veya rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise ihmalin derecesine göre tazminattan TTK md. 1439/2 gereği indirim yapılır.

2.2.4. Riziko Sonrası İhbar Görevi

TTK m. 1446/1 gereğince sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini herhangi bir şekilde öğrendiğinde vakit kaybetmeden sigortacıya bildirme borcu altındadır. Burada kesin bir süre öngörülmemiş; "gecikmeksizin" tabiri kullanarak mümkün olan en kısa sürede sigortacıya hemen bildirme görevi yerine getirmesi ifade edilmeye çalışılmıştır⁸⁴. Bu ihbar ile oluşan zarar tespit edilmeye çalışılacak olup aynı zamanda zararın tespiti

⁸¹ Ayli, s. 156.

⁸² Çeker, s. 86.

⁸³ Maddenin gerekçesinde sözleşmenin yapılması sırasında sigorta ettirenin yapacağı beyanlara karşı duyulan ihtiyacın, taraflar arasındaki menfaatler dengesini devam ettirmek bakımından, sözleşmenin devamı sırasında da mevcut olduğundan ve sigorta sözleşmesinin devamlı borç doğuran nitelikte olduğu belirtilmiştir.

⁸⁴ Eski Türk Ticaret Kanunu'nda riziko sonrasındaki ihbar görevi için 5 günlük süre öngörülmüşken; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda "gecikmeksizin" ifadesi kullanılmıştır.

yanında zararın azaltılması veya artmasına engel olacak davranışlar gösterilmesine hizmet eden davranışlar sergilenecektir⁸⁵. Sigortacı zararın daha fazla artmasına engel olabilecek tedbirleri alabileceği gibi rücu ve zararın tespiti gibi kendi lehine olan olguları oluşturan delilleri toplaması olumlu neticelere örnek olarak gösterilebilir⁸⁶.

Kanun koyucu sorumluluk sigortalarının özel niteliğini düşünerek rizikonun gerçekleşmesi sonucu ihbar görevini TTK m. 1475 hükmünde “*Sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirir. Sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildirir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurusu hâlinde 1427 nci madde uygulanır.*”⁸⁷ ayrı olarak düzenlemiştir. Sorumluluk sigortaları için sigortalı, gerçekleşen olayların bildirim için 10 günlük süre içerisinde ve kendisine yöneltilen talepleri ise zaman kaybetmeden hemen sigortacıya bildirmek durumundadır. TTK m. 1475 bildirim süresi için on günlük süre öngörülmüş olmasına rağmen sürenin ne zaman başlayacağına dair açık bir ifade yer almamıştır⁸⁸. Genel hükümlerdeki bildirim süresinin başlama zamanı olan rizikonun gerçekleştiğinin öğrenme anı sorumluluk sigortaları içinde geçerli olacaktır⁸⁹.

2.2.5. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verilmesi Yükümlülüğü

Sigortacının, riziko gerçekleştikten sonra ödenecek sigorta tazminatını tespit edebilmek için araştırma yapması gerekmektedir. Bu tespitin yapılabilmesi için TTK m. 1447’de “*Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla*

⁸⁵ Kender, s. 275

⁸⁶ Çeker, s. 93

⁸⁷ Maddenin gerekçesinde sigortacı ileride karşılaşılabileceği tazminat taleplerine karşı bilgilendirilmek suretiyle kendisine gerekli önlemleri alabilme fırsatı tanınması açısından işbu düzenlemenin getirildiği belirtilmiştir.

⁸⁸ Kender, s. 280-284;

⁸⁹ Nihat Taşdelen, “Mali Mesuliyet Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde İhbar Yükümlülüğü,” “rof. Dr. Hüseyin Hatemi”ye Armağan”, **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, Diyarbakır 2005, s. 384. <http://www.sbard.org/pdf/sbard/006/006.pdf> Erişim Tarihi: 03.07.2019

yükümlüdür.” şeklinde düzenleme getirilmiştir. Zararın gerçek boyutu hesaplandığında sigorta ettiren ne zarar görecektir ne de malvarlığında bir zenginleşme olacaktır⁹⁰.

Son olarak, sigorta ettiren, sigortacının istediği zaman sigorta edilen malı muayene etmesine, araştırma yapmasına izin verme külfeti altındadır. Sigortacı, sözleşmeyi sigorta ettirenin beyanı üzerine yapmasına rağmen, sözleşme konusu malı muayene etmek isteyebilir. Ancak sigortacının bu hakkını Türk Medeni Kanunu madde 2’de düzenlenen iyiniyet kuralları çerçevesinde kullanmalıdır.

2.2.6. Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü

Sadece zarar sigortaları için geçerli olan bu yükümlülük TTK md. 1448/1’de “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır.”⁹¹ şeklinde düzenlenmiştir. Madde metninde geçen talimat konusu için ise, sigorta ettiren, birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirine aykırı talimatlar vermiş olduğu durumda, bu talimatlardan en uygun olanını seçecektir.

Sigorta ettiren makul düzeyde gerekli olan önlemleri yerine getirdiği ve sigortacının talimatlarına makul düzeyde uyduğu takdirde bu yükümlülüğünü yerine getirmiş olacaktır. Ancak sigorta ettiren bu talimatlara uyarken kendisinin ve ya bir başkasının hayatını tehlikeye atacak davranışlardan kaçınmalıdır⁹².

Sigorta ettirenin koruma önlemlerini yerine getirmemede kusuru bulunmakta ise kusuru oranında, rizikonun gerçekleşmesinden doğan tazminat hakkında indirim yapılır. Fakat sigorta ettirenin bu önlemleri yerine getirmemede kastı bulunmakta ise tazminat hakkını kaybeder⁹³. Burada bir istisna ise, zorunlu sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenin kastı bulunsun dahi sigortalı sigorta himayesinden mahrum bırakılamaz⁹⁴.

⁹⁰ Kender, s. 284

⁹¹ Maddenin amacı, zararın artması yanında zararın oluşmasına da engel olmaktadır.

⁹² Kender, s.286

⁹³ Kender, s.286

⁹⁴ Can, s.148

2.3. Sigortacının Yükümlülükleri

2.3.1. Sigorta Himayesi Yükümlülüğü

Sigorta hukukunda sigortacının en önemli borcu, sigorta himayesi kapsamında sigorta sözleşmesine konu olan rizikoya teminat sağlamasıdır. Bazı kaynaklarda bu yükümlülük rizikoyu taşıma yükümlülüğü olarak da adlandırılmaktadır. Sigortacının teminat sağlama görevi riziko gerçekleşmeden önceki durumda rizikoyu yüklenme olarak ortaya çıkmakta; riziko gerçekleştikten sonra ise tazminat ödeme şekline evrilmiştir⁹⁵. Sigorta sözleşmesi ile sigorta ettiren prim ödeme, sigortacı ise rizikoyu taşıma borcu altına girmektedir. Riziko, bir kimsenin para ile ölçülebilir çıkarını tehdit eden gerçekleşme olanağı bulunan ancak kesin olmayan tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır⁹⁶. Sigortacı, sigorta konusu menfaate gelen her türlü zararı değil, sadece sigorta teminatı kapsamına giren zararları tazmin etmekle yükümlüdür⁹⁷.

Sigorta sözleşmesinde sigorta konusu menfaatin ne olduğu ve hangi rizikolara karşı güvence sağladığı açıkça belirtilmelidir⁹⁸. Bir başka anlatımla rizikonun tanımlanarak sınırlarının tespit edilmesi ve sigortaya konu ola menfaatin hangi rizikolara karşı teminat altına alındığının belirtilmesi gerekmektedir⁹⁹. Bu anlamda rizikonun ne olduğu açıklanarak, sınırları tespit edilmeli ve hangi hususların riziko kapsamına girmediği açıkça belirtilmelidir¹⁰⁰.

Öyle ki Sigortacılık Kanunu m. 11/ 4 “*Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır*” düzenlemesi de bu hususu açıkça belirtmektedir.

TTK m. 1421 düzenlemesi gereği, aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksidinin ödenmesiyle başlayıp, kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumluluğun başlayacağını daha önceden de belirtmiştir.¹⁰¹ TTK m. 1411 düzenlemesine göre, prim daha kısa zaman dilimlerine göre hesaplanmamış ise sigorta dönemi bir yıllık bir süreyi kapsamaktadır.

⁹⁵ Kender, s. 292.

⁹⁶ Enver Alper Güvel, **Sigortacılık(Kavramlar - Türler - Belgeler – Mevzuat)** 7.Basım, İstanbul 2015 Seçkin Yayıncılık s.93

⁹⁷ Kender, s.258

⁹⁸ Kender, s.295

⁹⁹ Çeker s.76

¹⁰⁰ Çeker, s.78.

¹⁰¹ Ali Ayli, Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul 2003, s.54

TTK md. 1299/1'e göre sigortacının ödemesi gereken bedelin muacceliyet anı, karada ve iç sularda taşıma rizikolarına ait rizikolar da dahil olmak üzere bütün mal sigortalarında, sigorta ettirenin, rizikonun meydana geldiğini sigortacıya ihbar borcunun zamana denk gelmektedir. Fakat bu hükmü, sigortacının rizikonun meydana geldiğini öğrendiği an şeklinde anlamak sigorta hukuku işleyişine daha uygun düşmektedir¹⁰². Ancak sigortacı rizikonun gerçekleştiğini ihbardan önce kendiliğinden öğrenmişse iyiniyet kuralları çerçevesinde artık sigortacının ödeme için ihbarı beklemesine gerek yoktur.

Sigortacı, zarar görenin tazmin talebini değerlendirme ve gerekli araştırmayı yaptıktan sonra istemin haklı olduğuna kanaat getirmişse sigorta tazminatını zarar görene ödeme yükümlülüğündedir. Türk Hukukunda sigortalının sigortacıya zarar görene ödeme yapması yönünde talepte bulunması mümkün değildir. Ancak sigortalı zarar görenin talebi karşısında sigortacıdan kurtarılma talebinde bulunabilir. Sigortalının bu tazminatı için sigortacıya yönelttiği talebin hukuki niteliği konusunda tartışmalı bulunmak ile birlikte sigortalının sigortacıya yaptığı istemin kendisine değil, üçüncü kişiye ödeme yapmasını istediği için bunun hukuki mahiyetini kurtarılma talebi olduğu kabul edilmektedir.

Sigortalının zarar gören görenle yaptığı bir sulh anlaşmasının sigortacıya karşı geçerli olabilmesi için sigortacının onayı gerekmektedir¹⁰³. TTK m. 1476/4'te bu durum "sigortalının sigortacının onayını almadan yaptığı sulh sözleşmesi, bildirimden itibaren onbeş gün içinde onay verilmemişse, sigortacıya karşı geçersizdir; sigortacı haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten kaçınmaz"¹⁰⁴ şeklinde düzenlenmiştir. Sigortacının onayının aranmasının amacı, sigortalı ile zarar gören arasında anlaşarak sigorta güvencesini kötüye kullanılmasının engellenmesi olduğu aşikârdır¹⁰⁵.

Son olarak yukarıda sayılan düzenlemeler emredici nitelik taşıyamalarına rağmen sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhinde değiştirilemezler. Ancak TTK md. 1421/1 "*..Aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksidinin ödenmesi ile başlar; kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur...*" ve m. 1431/1 "*...Sigorta priminin*

¹⁰² Çeker, s.62

¹⁰³ Çeker, s. 187.

¹⁰⁴ Bu madde, sigortalının sorumluluğunu gerektiren bir olayın meydana gelmesi halinde, sigortacı tarafından sunulacak yardımların kapsamını belirlemektedir.

¹⁰⁵ İlknur Uluğ, "Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)", **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , C.3, S.2 Aralık 2013, s. 16. <https://jurix.com.tr/article/4097> Erişim Tarihi: 01.07.2019

tamamının, taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksidin, sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin yapıldığı anda ödenir.”¹⁰⁶ düzenlemelerinde sigortacı aleyhinde değişiklik yapılmasında bir engel bulunmamaktadır.

2.3.2. Poliçe Verme Yükümlülüğü

TTK m. 1424 sigortacının sigorta sözleşmesinin oluşması ile birlikte tarafların haiz olduğu hak ve yükümlülükleri gösteren ve kendi imzasını taşıyan sigorta poliçesi düzenleme ve sigorta ettirene verme yükümlülüğü düzenlemiştir¹⁰⁷.

Sigortacı sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmi dört saat diğer durumlarda ise on beş gün içinde yetkililerce imza edilmiş bir poliçeyi sigorta ettirene teslim etmekle yükümlüdür. Kanunda öngörülen süreler, sigortacının sözleşme üzerine düşünebilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Eğer bu süreler içerisinde sigortacı poliçeyi teslim etmezse, sigorta ettirenin sözleşmeyi feshetme ve zararlarının tazminini talep hakkı bulunmaktadır. Ancak sigortacının poliçe verme yükümlülüğünde her zaman poliçenin orijinal nüshasının verilmesine gerek olmadığı gibi, bu yükümlülük e-posta veya faks ile de yerine getirilebilir.

Sigorta poliçesi düzenlenirken TTK m. 1425’te düzenlenmiş olan hususlara uyulması gerekmekte olup sigortacı, poliçe düzenleme aykırı davranması halinde sigorta ettirenin uğradığı zararları tazmin etmek zorundadır. Bir başka deyişle sigortacı poliçenin geç verilmesinden doğan zararları tazmin etmek ile yükümlüdür. Ancak sigorta ettiren poliçesini kaybederse, giderleri kendisinin karşılaması kaydıyla yeni bir poliçe ibraz edilmesini sigortacıdan isteyebilir¹⁰⁸. Poliçenin verilmediği durumlarda sigorta sözleşmesinin ispatı çalışmamızın ilk bölümünde de belirttiğimiz üzere genel hükümlere tabii olacaktır.

Son olarak sigorta sözleşmesinin başlangıç tarihi ile poliçe tarihleri arasında farklılık olması durumunda sözleşmedeki başlangıç tarihi sigortacının sorumluluğunun başlayacağı an olarak kabul edilmektedir.

¹⁰⁶ Madde, 6762 sayılı Kanunun 1282 ile 1312 nci maddesinin tekrarı mahiyetindedir.

¹⁰⁷ Kender, s. 310

¹⁰⁸ Işıl Ulaş, **Uygulamalı Can Sigortası Hukuku Hayat ve Kişisel Kaza Sigortaları**, 2.Basım, Ankara 2002 , Turhan Kitapevi, s.117

2.3.3. Giderleri Ödeme Yükümlülüğü

TTK md. 1426/1'e göre sigortacı, sigorta ettiren sigortalı ve lehtar tarafından, rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcu kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, bunların faydasız kalması durumunda dahi ödemek zorundadır. Düzenlemenin gerekçesinde borç ilişkilerinde asıl olan iyiniyet olduğundan, karşılanacak olan her türlü masrafın değil ancak yapılması makul görülen masrafların olduğu belirtilmiştir¹⁰⁹.

Sayılan bu düzenlemeler çerçevesinde, eksper raporu tazminatın kapsamının belirlenmesi amacıyla yapıldığından makul giderlere en iyi örneği oluşturacaktır. Bu nedenle de makul gider olarak sayılan bu giderin ödemesinin de sigorta şirketi tarafından yapılması gerektiğini çalışmamızın ilk bölümünde de belirtmiştik. Uygulamada gerek mahkemelerin gerekse de, Sigorta Tahkim Komisyonunun değer kaybı tazminatına ilişkin olan kararlarına bakıldığında, başvuranın haklı görüldüğü durumlarda yargılama giderleri ile beraber eksper ücretinin de sigortacıya yüklendiği görülmektedir.

2.3.4. Tazminat Ödeme Yükümlülüğü

2.3.4.1. Genel Olarak

Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi sonucu zararın giderilmesini sigorta sözleşmesi gereğince sigortacıdan talep edebilir¹¹⁰. Bu alacak hakkının konusunu ise, sigorta tazminatı oluşturur.¹¹¹ Sigorta ettirenin aynı zamanda zararının giderilmesini zararın sorumlusu olan üçüncü kişilerden de talep etme hakkı bulunmaktadır. Bu durumda alacak hakkının konusunu haksız fiile dayanan sorumluluk tazminatı oluşturmaktadır¹¹². Ancak sigortacının sigorta ettirene karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu sigorta tazminatı ödeme borcu, aynı zararı üçüncü bir kişinin haksız fiil hükümlerine göre tazmin etmek ile yükümlü olması sebebiyle ortadan kalkmaz¹¹³.

Türk Ticaret Kanunu'nda tazminat yükümlülüğü 1427,1428 ve 1429. Maddelerde ele alınmıştır. Genel hatlarıyla tazminat ödeme yükümlülüğünün çerçevesini çizildiği TTK md. 1427'de "(1) Aynen tazmine ilişkin sözleşme yoksa

¹⁰⁹ Kender, s.262

¹¹⁰ Çeker, s.189

¹¹¹ Kender, s.268

¹¹² Merih Kemal Omağ, **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefîyeti**, 1.Basım, İstanbul 2011,

Vedat Kitapçılık, s. 2

¹¹³ Omağ, s. 4

sigorta tazminatı nakden ödenir. (2) Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve her hâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez. (3) Araştırmalar, 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder.(4) Borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. (5) Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.”¹¹⁴ Atıfta bulunulan 1446. Maddede rizikonun gerçekleştiğini derhal sigortacıya bildiren sigorta ettirenin tazminat alacağı kırkbeş gün içinde can sigortaları için onbeş gün içinde muaccel olacağı hüküm altına alınmıştır.

2.3.4.2. Zenginleşme Yasağı ve Kanuni Halefiyet Hakkı

Uygulamada sigortacının ödeme gücünün kesin olduğu göz önüne alındığında sigorta ettiren zararının tazmini için öncelikle sigortacıya başvurmaktadır. Ancak bu durumda sigorta ettiren, zararın oluşmasında sorumlu olan üçüncü kişiye başvurma hakkını kaybeder¹¹⁵. Öyle ki sigorta ettiren hem zarar verenden hem de sigorta şirketinden tazminat almış ise bu durum hukuka, hakkaniyete ve zenginleşme yasağına aykırılık teşkil edecektir. Fakat bu husustaki zenginleşme yasağı, zarar sorumlusunun

¹¹⁴ Maddenin Gerekçesi “Rizikonun gerçekleştiğinin bilinmesinde özellikle tazminat ödeme borçlusu durumundaki sigortacı açısından büyük yarar vardır. Nitekim, 6762 sayılı Kanunun 1292 nci. maddesinde de aynı konu düzenlenmiş ve rizikonun gerçekleştiğini bildirim yükümlülüğü için beş günlük süre öngörülmüştür. Ancak, Tasarının bu maddesi ile beş günlük bildirim süresi kaldırılmış onu yerine “gecikmemek” ifadesi kullanılmıştır. Zira, beş günlük süre bazı sigortalar için çok kısa olabileceği gibi bazı sigortalar için de fazla olabilir. Halbuki “gecikmeksizin” ifadesi öncelikle hemen bildirme esasını getirir. Ayrıca, sübjektif ve objektif duruma göre hakime bir takdir hakkı tanır, daha esnektir. Diğer taraftan mevcut düzenlemeden farklı olarak bu madde ile, Tasarının genelinde olduğu gibi yükümlülüğünün ihlalinde illiyette yer verilmiştir. Buna göre, ihlal ödenecek tazminat miktarında etkili olmamışsa sigortacının sorumluluğunun tamamen ortadan kalmasından veya azalmasından bahsedilemez. Maddede kusur, kasti da kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanılmıştır. Bu noktada, kasti olarak bildirim yükümlülüğü ihlal edilmişse, yine tazminattan indirim yapılacaktır. Ancak, indirim kusurun ağırlığına göre olacağından, somut olaya göre sigortacının tazminat ödeme borcu tamamen de ortadan kalkabilecektir.”

¹¹⁵ Omağ, s.17

sigorta sözleşmesinin varlığı sayesinde sorumluluktan kurtulmasına da yol açmamalıdır¹¹⁶.

Anlatılanlar ışığında bu noktada sigortacının kanuni halefiyet imkânından bahsetmek gerekmektedir. Sigortacının halefiyeti, rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için sigorta ettirenin üçüncü bir şahsa karşı herhangi bir hukuki sebebe dayanarak sahip olduğu tazminat alacağı hakkının ödenen sigorta tazminatı miktarınca kanun icabı sigortacıya geçmesi olarak tanımlanmaktadır¹¹⁷.

Sigortacı, sigorta ettirenin haklarına halef olarak ödediği sigorta tazminatını zararın sorumlusundan tahsil etme hakkına kavuşur. Kanuni halefiyet imkanı sayesinde bir yandan, zarar sigortalarında hâkim olan zenginleşme yasağı uygulanırken diğer yandan, zarardan sorumlu olan kişinin sigorta ettirenin iradesine aykırı olarak sorumluluktan kurtulması da engellenmiş olur¹¹⁸. Sigorta ettirenin “zenginleşmesinin önlenmesi” sayesinde sigortalı, rizikonun gerçekleşmesini arzulamaz ve hasarın meydana gelmemesi için her türlü tedbiri alır¹¹⁹. Kanuni halefiyetin bir diğer avantajı ise sigorta prim oranları hesaplanırken ortaya çıkmakta ve halefiyet ilkesi nazara alınarak primler düşük tutulmaktadır.

2.3.4.3. Hasar Miktarının tespiti

Hasar miktarının tespiti amacıyla, sigorta ettiren tarafından sigortacıya hasar bildiriminde bulunulduktan sonra ve sigortacı tarafından görevlendirilen eksperler tarafından hasar tespiti yapılmaktadır.¹²⁰ Sigorta eksperlerince hazırlanan rapordaki hasar miktarı üzerinde anlaşma olduğu ihtimalinde, tazminat ödemesi yapılır.¹²¹ Ancak hasar miktarında uyuşmazlık bulunması halinde hakem bilirkişi seçmek suretiyle tespit yaptırması da mümkündür. Hakem bilirkişi müessesesi, Türk Ticaret Kanunu'nda yer almamakla birlikte, Bakanlıkça düzenlenen genel şartlarda, yer almakta ve sigorta poliçesi ile verilen bu genel şartlar, sigorta ettiren ve sigortacı tarafından imzalanan poliçe ile taraflarca kabul edilmiş olmaktadır.¹²²

¹¹⁶ Omağ, s.17

¹¹⁷ Omağ, s. 37

¹¹⁸ Bozer, s. 73

¹¹⁹ Omağ, s. 44

¹²⁰ Suna Oksay, Berna Özşar, Avrupa Birliğinde Sigorta Aracıları, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, S:8, İstanbul 2006, s. 28

¹²¹ İpek Sağlam, Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007, Legal Yayıncılık, 1.Basım, s.120

¹²² Bozer, s.155

Sigortacılık Kanunu m. 14’de düzenlenen Sigorta Tahkim Komisyonu sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla oluşturulmuştur.¹²³ Tarafların bu komisyona gidebilmesi için, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigorta ettirenin, sigortacıya gerekli başvuruları yapmış olması ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekmektedir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren 15 iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de zımni red sayılmakta ve komisyona başvuru için yeterli sayılmaktadır¹²⁴.

Sigortacılık Kanunu m.15’de yer alan düzenlemeye göre sigortacı ile uyuşmazlığa düşen sigorta ettirenin Komisyona başvurusu, öncelikle raportörler tarafından incelenmektedir. Raportörler en geç 15 gün içinde incelemelerini tamamlamak zorunda olup raportörler tarafından çözümlenmeyen başvurular sigorta hakemine iletilmektedir¹²⁵. Hakemler, görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde karar vermeye mecburdur. Aksi halde, uyuşmazlık yetkili mahkemelerce çözümlenmelidir.

2.3.4.4. Sigorta Tazminatının Tespiti

Sigortacı tarafından ödenecek olan tazminat miktarı, hasar tazminatı tespit edildikten sonra sigorta genel ve özel şartlarına göre ayrıca belirlenir¹²⁶. Esasında amaç meydana gelen hasarın tamamen ödenmesi olmakla birlikte, bazı durumlarda sigortacı hasarın bir kısmını karşılamakla yükümlü olabilir. Sigorta poliçesinde meydana gelen hasarın belirli bir kısmının teminat dışında bırakılacağına düzenlenmesinde bir sakınca bulunmamaktadır.

Sigorta konusu malın değeri, kural olarak poliçede gösterilir. Ancak malın değeri poliçede gösterilmemişse, sigorta ettiren, bu malın rizikonun gerçekleştiği andaki değerini ispat etmekle yükümlüdür¹²⁷.

Rizikonun gerçekleştiği anda, sigorta bedeli ile sigorta değeri arasında fark yoksa tam hasar halinde tazminat tutarı, poliçede yazılı sigorta bedeli kadar olacağından, herhangi

¹²³ Omağ, s.46

¹²⁴ Bozer, s. 157.

¹²⁵ Mehmet Özdamar, **Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü**, 1.Basım, Ankara 2009, Yetkin Yayınları s. 56.

¹²⁶ Mehmet Bahtiyar, “Sigorta Poliçesi Genel Koşulları”, **BATİDER** C. 19, S. 2, 1997, s. 89-108, Ankara, 2008, s. 133.

¹²⁷ Bozer, s. 157.

bir hesaplama gerekmezsiniz sigorta konusu menfaatin riziko kapsamına giren bir olay sonucunda tamamen hasara uğradığının tespit edilmesi yeterli olacaktır. Sigortacı, karşı tarafın uğradığı zararın daha fazla olduğu ihtimalinde dahi poliçede yazılı sigorta bedelini ödeyerek sorumlulukta kurtulacaktır. Buna karşılık, sigorta konusu mal kısmen hasara uğramışsa tespit edilen zarar miktarı sigorta tazminatı olarak ödenir¹²⁸.

2.3.4.5. Sigorta Tazminatının Ödenmesi

TTK m. 1427/1 düzenlemesine göre sigorta tazminatı nakit olarak ödenir fakat sigortanın konusuna ve taraflar arasındaki anlaşmaya göre aynı tazmin yoluna da gidilmesinde sakınca bulunmamaktadır. Kural olarak sigorta şirketine tazminat talebine sahip olan kişi, sigorta poliçesinde sigorta ettiren olarak gösterilen kişidir. Ek olarak, rehin hakkı sahibinin de açık muvafakati olmadan sigorta ettirene ödeme yapılamaz¹²⁹.

Eski düzenlemede, tazminatın muacceliyeti, "*rizikonun gerçekleştiğini sigortacıya bildirme borcunun doğduğu tarihte*" gerçekleşeceği kabul edilmiş iken, 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu m. 1427/2'de rizikonun gerçekleşmesi yeterli görülmeyle, riziko ile ilgili belgelerin sigortacıya verilmesi ve sigortacının da araştırmalarını bitirmesi şart koşulmuştur.¹³⁰

TTK md. 1427'de sigortacının tazminat ödeme borcunun, en geç zarar sigortalarında ihbardan 45 gün sonra, can sigortalarında ise 15 gün sonra muaccel hale geleceği düzenlenmiştir. Fakat sigortacı rizikonun gerçekleştiği kendisine ihbar yapılmadan öğrenmiş ise, muacceliyet için rizikonun gerçekleştiğine ilişkin ihbarın yapılmış olmasının aranmayacağı hususu ise aynı maddenin gerekçesinde belirtilmektedir. Sigortacının temerrüde düşmesi içi ayrıca bir ihtar gönderilmesine gerek yoktur¹³¹. Sigorta şirketi, tazminat talebiyle kendisine başvurulmasına rağmen

¹²⁸ "Sigorta Poliçesi Genel Şartlarına göre, onarım masrafları, sigortalı taşıtın rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşar ya da onarım kabul etmez ise, taşıt tam hasara uğramış sayılır. Sigorta şirketi hasar bedelini tamamen poliçe limitleri içinde ödeme yükümlülüğü altındadır." Yargıtay 11. H.D. 06.03.2006, E. 2005/7132, K. 2006/2265. Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:08.09.2019

¹²⁹ "Sigortalı rehin hakkı sahibi olduğundan sigorta tazminatı talep etme hakkı da öncelikle ona aittir. Bu itibarla, sigorta ettiren ancak lehine rehin verilen alacaklının açık muvafakatini almak şartıyla ve kendi muvafakati de zedelenmediği takdirde tazminat isteme hakkına sahip olur. Buna göre mahkemece yapılacak iş, asıl dava ve talep hakkına sahip bankadan açılan davaya muvafakat veya icazetleri olduğuna dair gerekli belgeyi sunması için davacı tarafa süre verilmesi ve bu usuli işlem tamamlandığı takdirde işin esasına girmesidir." Yargıtay 11. H.D. 02.02.2006, E. 2005/710, K. 2006/851. Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:11.09.2019

¹³⁰ Bozer, s.160

¹³¹ TTK m. 1332/son ve Hayat Sigorta Genel Şartları B/4 maddesi uyarınca sigortacı, masrafi hak sahiplerine ait olmak üzere tüm belgelerin verilmesinden sonra, sözleşme hükümlerine göre ödemesi

süresi içinde ödemede bulunmayacak olursa, sigorta tazminatının temerrüt faiziyle birlikte ödemek zorunda kalacaktır¹³². Aynı yönde TTK md. 1427/4 de borç muaccel olunca, sigortacı, ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşeceğini düzenlemiştir. Bu durumda ise uygulanması gereken temerrüt faizi oranı, sigorta sözleşmesinde hüküm bulunmamakta ise 305 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümlerine göre tespit edilecektir. Son olarak, TTK m. 1427/5 hükmü gereğince sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.

2.3.4.6. Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesini sağlayacak karşı yükümlülük ise sigortacının aydınlatma yükümlülüğüdür¹³³. Sigorta ettirenin bilgi verme yükümlülüğüne karşılık 6102 sayılı TTK'nın 1423'üncü maddesinde "aydınlatma yükümlülüğü" başlığı altında sigortacının benzer borcu yer almıştır¹³⁴. Buna göre, sözleşmenin kurulmasından önce ve sözleşmenin devamı esnasında sigortacı ve acentesi¹³⁵, muhatabı olan sigorta ettiren ve/veya sigortalıyı sözleşme hakkında bilgilendirmelidir. Çalışmanın üçüncü bölümünde sigortacının aydınlatma yükümlülüğü detaylı olarak incelenmiştir.

gereken kesinleşmiş tazminatı 10 gün içinde hak sahiplerine öder şeklinde düzenleme yer aldığından, mahkemece, davalı sigortacının temerrüt tarihinin bu ilke doğrultusunda tespiti gerekir." Yargıtay 11. H.D. 02.11.2006, E. 2006/4146, K. 2006/11062. Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:11.09.2019

¹³²“*Davalı şirket meydana gelen zararı eksper tarafından düzenlenen rapor tarihinde öğrenmekte olup, ödeme yapılmadığı takdirde de bu tarihte temerrüde düştüğünün kabulü gerekir."* Yargıtay 11. H.D. 25.10.2007, E. 2006/10055, K. 2006/10366. Kaynak :www. lexpera.com Erişim Tarihi:11.09.2019

¹³³ Özdamar, s. 42

¹³⁴ Özdamar, s. 113 vd.

¹³⁵ Her ne kadar Kanunda sigortacı ve acentesi bildirim yükümlüsü olarak gösterilse de bunun sigortacı veya acentesi şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. BOZER, s. 48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SİGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

3.1. Genel Olarak

TBK m.1’de “sözleşmeler, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun açıklamalarıyla kurulur” şeklinde düzenleme mevcuttur. Bu sözleşmelerin kurulmasından önceki dönemde bir hazırlık aşaması bulunmakla birlikte taraflar bu aşamada, birbirlerini ve karşılıklı edimlerini tanırlar ve bu doğrultuda sözleşmeye yapma/yapmama kararını verirler. Bazı sözleşme türlerinde ise, sözleşmenin hükümlerinin anlaşılması zor olduğundan ayrıca bir açıklamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Sigorta sözleşmeleri de içeriği ve sigortacının ediminin karışık olduğu, kolay anlaşılmayan sözleşmelerden olduğundan, düzenlemelerde sigorta ettirenin beyanda bulunma yükümlülüğüne karşılık olarak sigortacı ve sigorta acentesi için de muhatabı aydınlatma, onu bilgilendirme yükümlülüğü getirilmektedir.

Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmesini sağlayacak karşı yükümlülük ise sigortacının aydınlatma yükümlülüğüdür¹³⁶. Sigorta ettirenin bilgi verme yükümlülüğüne karşılık 6102 sayılı TTK’nın 1423’üncü maddesinde “aydınlatma yükümlülüğü” başlığı altında sigortacının benzer borcu yer almıştır¹³⁷. Buna göre, sözleşmenin kurulmasından önce ve sözleşmenin devamı esnasında sigortacı ve acentesi¹³⁸, muhatabı olan sigorta ettiren ve/veya sigortalıyı sözleşme hakkında bilgilendirmelidir.

3.2. Mukayeseli Hukuktaki Gelişimi

Sigortacının, sigorta ettireni aydınlatmasına ilişkin düzenlemeler, tüketicinin korunması alanında meydana gelen düzenlemeler ile paralellik göstermiştir. Öncelikle tüketicilerin, satın alacakları somut nitelikteki mallar konusunda ihtiyaçları üzerinde çalışılmış, ardından soyut nitelikte olan hizmetlerin de korunma altına alınması gerektiği ortaya çıkmıştır¹³⁹. Dolayısıyla sigorta ettirenin korunmasına ilişkin düzenlemeler, tüketicinin korunması gerektiği anlayışından doğmuştur.

¹³⁶ Özdamar, s. 42

¹³⁷ Özdamar, s. 113 vd.

¹³⁸ Her ne kadar Kanunda sigortacı ve acentesi bildirim yükümlüsü olarak gösterilse de bunun sigortacı veya acentesi şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. BOZER, s. 48

¹³⁹ Özdamar, s. 155

3.2.1. Avrupa Birliği Hukuku

Avrupa Birliği, ortak bir hizmet ağı oluşturabilmek, üye ÷lkelerin düzenlemelerini yeknesaklaştırmak ve sigorta pazarını birleştirmek amacıyla direktifler çıkarmıştır. Bahsi geçen direktiflerle Avrupa Birliği, üye ÷lkeleri sigorta sektöründe tek sigorta kavramında birleştirmeyi amaçlamıştır. Tek sigorta piyasası ile Avrupa Birliği sadece sigorta şirketleri arasındaki rekabeti arttırmayı değil tüketicinin daha iyi ürünlere erişimini sağlayacak olanakları sunmayı da hedeflemiřtir¹⁴⁰.

ye ÷lkelerde 97/7/AT sayılı Zarar ve Hayat Sigortalarına¹⁴¹ dair çıkarılan direktifin 31. Ve 43. Maddelerinde, sigortacının müşterisine bilgi vermek ve bilgi vermenin de ötesinde müşterisini aydınlatması suretiyle tüketicinin korunması hususunu özel olarak hükme bağlamıştır.

Aracıların tüm üye ÷lkelerde çalışmalarının ve şube açmalarının sağlanması ve ortak tescil sisteminin getirilmesi amacıyla ıkarılan 2002/92/EG¹⁴² sayılı Direktif, tüketicilerin korunması amacıyla 12. Maddesinde, sigorta aracılarının bilgilendirme yükümlülüğünü özel olarak düzenlemiştir. Bahsedilen bu direktiflerle Avrupa Birliği, tek sigorta kavramını üye ÷lkelerde günümüzde de uygulamaya devam etmektedir.

3.2.2. Alman Hukuku

Almanya’da, 1908 yılında ıkarılan Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG)¹⁴³ ile “sigorta alanında sözleşme serbestisi” anlayışı düzenlenmiştir. VVG’de her ne kadar sigorta ettirene, sözleşme konusunda değişikliğe yol açacak hususları ihbar yükümlülüğü yüklenmişse de, karşı yükümlülük olarak sigortacının aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmemiştir. Ancak VVG § 5a gereğince sigortacıya, sigorta ettirene yol göstermek ve danışmanlık yapmak gibi bir takım aydınlatma yükümlülüğü benzeri ödevler yklenmiřtir¹⁴⁴. Avrupa Birliği nc Direktifleri başlığında yer alan 2002/83/EC sayılı direktifine uyum çerçevesinde 2002 yılında VVG’de değişikliğe gidilmiş olup, Alman Hukukunda da sigortacının aydınlatma yükümlülüğü ayrıntılı

¹⁴⁰ Berna ÖZşAR, Avrupa Birliği Sigorta Müktesebat Rehberi, Ceyma Matbaacılık, 2. Baskı, Temmuz 2007, İstanbül, s.29 vd <https://www.tsb.org.tr/images/Documents/MUKTESEBATsfrpdf-tr.pdf> (Erişim Tarihi: 12.03.2020)

¹⁴¹ 97/7/EC Directive <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31997L0007> (Erişim tarihi:12.3.2020)

¹⁴² 2002/92/EG Directive <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX%3A32002L0092> (Erişim Tarihi: 12.3.2020)

¹⁴³ Deutsches Versicherungsvertragsgesetz-VVG, Yürürlülük Tarihi: 01.01.1908

¹⁴⁴ zdamar, s.159

olarak ele alınmış ve bu yükümlülüğün ifasına ilişkin hususlar açıkça düzenlenmiştir¹⁴⁵. Değişiklikler ile VVG § 10 gereğince sigortacının, tüketicinin korunmasına yönelik bilgi verme yükümlülüğü zorunlu tutulmuştur. Sayılanlara ek olarak Alman Sigorta Denetleme Kurumu (BaFin), VVG § 81 hükmü gereğince, sigorta şirketlerinin genel ve finansal durumunu kontrol etmenin yanı sıra sigorta ettirenin menfaatini tehlikeye düşürecek düzenlemeleri de denetlemek ile yetkilendirilmiştir.

3.2.3. İsviçre Hukuku

Avrupa Birliği üyesi olmasa da Avrupa Birliği politikalarının bir çoğunu benimsemiş olan İsviçre’de, Avrupa Birliği Direktiflerinden önce, aydınlatma yükümlülüğü ile ilgili Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda herhangi bir düzenleme yer almamıştır. Yalnızca İsviçre Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (SVAG) kapsamında, sigortacı doğruluk ve dürüstlük kurallarına uymamışsa, sigorta ettirenin cayma hakkı düzenlenmiştir. Bu bağlamda, çalışmamızın üçüncü bölümünde detaylı anlatıldığı üzere, SVAG Art. 89 düzenlemesine göre, sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğünün ihlal etmesi halinde culpa in contrahendodan doğan sorumluluk uygulama alanı bulmaktaydı.

Avrupa Birliği Direktiflerinden sonra İsviçre kanun koyucusu, Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda değişiklik yaparak sigortacının sözleşme öncesi müşterisini bilgilendirmesini, aydınlatmasını özel olarak düzenlemiştir¹⁴⁶. SVAG Art. 46 düzenlemesi ile Gözetim Kuruluna (BPV) sigortalıyı, sigorta işletmesinin ve sigorta araçlarının suiistimaline karşı koruma yükümlülüğü getirilmiştir.

3.3.Türk Hukuku

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, Sigortacılık Kanunu ve buna bağlı olarak çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğe ek olarak, 01. 07. 2012 tarihinde yürürlüğe giren 13. 01. 2011 tarih ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda da düzenleme konusu yapılmıştır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun “Aydınlatma Yükümlülüğü” başlıklı 1423’üncü maddesinin ilk fıkrasında, sigortacı ve acentesinin, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ve sözleşmenin devamı

¹⁴⁵ Özdamar, s.164

¹⁴⁶ Özdamar, s.167

esnasında gerekli olan her türlü bilgiyi diğer tarafa vermesi gerektiği hükmüne bağlanmıştır.¹⁴⁷

Sigorta sözleşmesi için gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olmayan sigorta ettiren sigortacı karşısında zayıf bir konuma düşmektedir. Türk Hukukunda da zayıf tarafı korumak esas alındığından sigortacıya bu şekilde bir yükümlülük öngörülmüştür¹⁴⁸. Sigorta ettiren sigorta sözleşmesinde zayıf konumundan dolayı kanun koyucu TTK m.1423. maddesinde “Aydınlatma Yükümlülüğü” üst başlığında sigortacının sigorta ettirene karşı bilgilendirme yükümlülüğünü düzenleyerek, sözleşmenin kurulmasından önce ve sözleşmenin devamı esnasında sigortacıyı ve acentesini, muhatabı olan sigorta ettiren ve/veya sigortalıyı sözleşme hakkında bilgilendirme yükümlülüğü altında bırakmıştır.

Ülkemizde, sigorta sektörünü denetim altında tutmakla görevli, “*Sigorta Denetleme Kurulu-SDK*” bulunmaktadır. Sigortacılık Kanunu’nun 28.maddesinde düzenlenmiş olan kurulun görevleri arasında sigortacılık alanında faaliyet gösteren kuruluşları ve yaptıkları işlemleri denetlemek bulunmakta olup, ancak tüketicinin korunması ile ilgili herhangi bir görevi düzenlenmemiştir.

Aydınlatma yükümlülüğü TTK düzenlemelerine ek olarak SK m. 11/3 hükmünde “Bilgilendirme”¹⁴⁹ başlığı altında, “*Sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından, gerek sözleşmenin kurulması gerekse sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.*” şeklinde düzenlenmiştir.

3.4. Aydınlatma Yükümlülüğünün Sebepleri

3.4.1. Ekonomik Sebepler

Sigorta ettirenin aydınlatılmasının sebeplerinden birincisi ekonomik sebepler olarak gösterilebilir. Serbest piyasada sigorta pazarında faaliyet gösteren şirketler pazardaki pasta payını genişletmek amacıyla sürekli yeni ürünler piyasaya sürmekte ve bir kişinin rizikosunu teminat altına alabilecek çok fazla sayıda ve birbirinden farklı özelliklere sahip farklı şirketler tarafından hazırlanmış sigorta teklifleri bulunmaktadır. Bazı tekliflerde ilave prim indirimi, bazılarında koruma alanının genişletilmesi gibi

¹⁴⁷ Bozer, s.160

¹⁴⁸ Özdamar, s. 116

¹⁴⁹ Türk Ticaret Kanunun da “Aydınlatma” terimi kullanırken; Sigortacılık Kanununda “Bilgilendirme” terimi şeklinde kullanılmaktadır.

farklılıklar söz konusudur¹⁵⁰. Sigorta sözleşmesinin zayıf konumunda bulunan sigorta ettirenin korunması açısından ise bu gibi tekliflere ilişkin kararını hukuka uygun bir şekilde almasını sağlayacak önemli noktalardan ilki ise sözleşme öncesi doğru bir şekilde aydınlatılmış olmasıdır. Basiretli bir iş adamı gibi davranmak durumunda olan tacirlerin, tecrübesiz olması düşünölmeyecekse de, birçok poliçe arasından doğru olanı tercih edebilmeleri için tam olarak aydınlatılmış olmaları gerekmektedir. Bu sebeple aydınlanma ihtiyacı sadece tüketiciler için değil aynı zamanda tacirler için de söz konusudur¹⁵¹.

3.4.2. Sosyal Sebepler

Sigortacının aydınlatma yükümlölüğünün sosyal sebepleri arasında öncelikle “tüketicinin korunması” gelmektedir¹⁵². Sözleşmelerin zayıf tarafını korumak için yapılan müdahale, ekonominin ilgili alanlarını etkilemekte ve işleyen hali hazırda devam eden düzenini değıştirebilmektedir. Aydınlatma yükümlölüğü, özetle serbest piyasada egemen olan güçlerin rolünü azaltmak amacıyla, bilinçli bir şekilde kamusal yetkilerin kullanıldığı bir devlet türü olarak tanımlanabilecek olan sosyal devletin bir görünümüdür. Toplumun refaha ulaşması için gerekli olan, “sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesi”, aydınlatma yükümlölüğünün diğeri bir sosyal gerekçesi olarak belirtilebilir¹⁵³. Sosyal devletin gerçekleştirilmesi bakımından gerektiğinde devletin her bakımdan zayıf tarafta olan bireylerin haklarını ön planda tutması gerekir¹⁵⁴.

3.4.3. Hukuki Sebepler

Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Sigortacılık Kanunu ve buna dayanılarak çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik “aydınlatma yükümlölüğünün” mevzuatını oluşturmaktadır. Ülkemizde geçerli olan özel hukuk sistemine göre, sözleşme ilişkisine giren her iki taraf da birbirine eşit olmak ile birlikte uygulamada, taraflardan birisi diğeri göre ekonomik, eğitim ve psikolojik açılardan üstün durumda bulunabilir. Bu açıdan bakıldığında çoğu zaman, gerek ekonomik gerek bilgi ve tecrübe bakımından zayıf durumda olan tarafın korunması

¹⁵⁰ Özdamar, s. 121

¹⁵¹ Özdamar, s.172

¹⁵² Özdamar, s. 118

¹⁵³ Özdamar, s. 120

¹⁵⁴ Özel, s. 9.

zorunludur¹⁵⁵. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün hukuki sebebi, sözleşmenin taraflarının ölçülü, uygun kararlar almalarını sağlamak olarak gösterilebilir. Hukuk düzeninin özellikle işçiyi, tüketiciyi, küçük yatırımcıyı koruması gerek adaletin gereği olmak ile birlikte sistem kendi kurallarıyla istenilen sonucu elde edemiyorsa devlet buna müdahale ederek adaletini ortaya çıkarmaya çalışacaktır. Gerçekten de tam anlamıyla aydınlatılmamış bir bireyin, gerçekleştirdiği eylemin sonucunu kestirmesi beklenemeyecektir.

3.5. Aydınlatma Açıklamasının Şekli ve İçeriği

TTK m. 1423/3 düzenlemesi ile tüm sigortacılar için yeknesaklık sağlanması amacıyla, aydınlatma açıklamasının şeklinin ve içeriğinin Hazine Müsteşarlığı tarafından, çeşitli ülke ve özellikle Avrupa Birliği düzenlemeleri dikkate alınarak belirlenmesi öngörülmüştür. İlgili kanunun gerekçesinde, 6762 sayılı Kanunun gerekse Borçlar Kanununun sigortacının bilgi verme ve karşı tarafı aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin özel bir düzenleme yer almamış olmasına, sözleşmenin görüşülme safhasında, taraflardan biri diğerinin çıkarlarını korumak için dürüstlük kurallarına göre kendisinden beklenen özeni göstermek zorunda olduğu ve bu madde ile sigortacı açısından doktrin ve yargı kararları da dikkate alınarak sözleşmeden veya dürüstlük kuralından kaynaklanan aydınlatma ve bilgi verme yükümlülüğünün doğacağı kabul edilmiştir.¹⁵⁶

3.5.1. Aydınlatma Açıklamasının Şekli

TTK m. 1423/1-3 açıkça yazılı olarak bildirim esasını kabul etmiş ve bu yazılı bildirimin şekil ve içeriğini belirleme yetkisini Hazine ve Maliye Bakanlığı'na vermiştir. Ancak SSBİY m. 5/1 hükmü: “*Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esastır. Ancak, telefon, çağrı merkezi, internet ve benzeri iletişim araçları kullanılarak uzaktan pazarlama yöntemleriyle yapılan sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi sözleşme taraflarının fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin ve işin gereği olarak yazılı bilgilendirme yapılmasının söz konusu olmadığı hâllerde yazılı bilgilendirme şartı aranmayabilir. Ancak, sigortacı asgari bilgilendirmenin yapıldığını ispatla*

¹⁵⁵ Özel, s. 8-9.

¹⁵⁶ Gerekçe için bkz: <https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/turk-ticaret-kanunu-6762> Erişim Tarihi: 04.04.2020

yükümlüdür.”¹⁵⁷ şeklinde düzenlenmiştir. Bu sayılanlara ek olarak SSBİY m. 11 hükmünde de bildirim yükümlülüğünün taahhütlü mektup, faks, telgraf, elektronik posta ve ya güvenli elektronik imza ile yerine getirebileceği düzenlenmiştir.

Her ne kadar TTK aydınlatma açıklamasının yazılı şekilde yapılmasını düzenlemiş olsa da şekle ve içeriğe ilişkin Hazine ve Maliye Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Aynı şekilde Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik m. 9/4 hükmü de şu şekildedir: “28/10/2007 tarihli ve 26684 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümleri, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri hakkında da uygulanır. Elektronik ortamda yapılan sigorta sözleşmelerinde, bilgilendirmenin yapılmış sayılması, elektronik ortamda teyit edilmesine bağlıdır. Ancak, bilgilendirmeye esas hususların mesafeli sigorta sözleşmesi akdedecek olanların internet sitesinde yayımlaması ve sigorta sözleşmesinde yer almak isteyen kişilerin de bu bilgileri kendi hâkimiyet alanı içindeki herhangi bir elektronik ortama aktarma imkânının verilmesi durumlarında, bilgi verme yükümlülüğü yerine getirilmiş sayılır.”¹⁵⁸ Doktrinde yönetmelikteki sözlü bildirim ifadelerinin TTK’daki yazılı bildirim şartı karşısında işlevsiz kaldığı¹⁵⁹, yazılı bildirimin esas olduğu yönünde görüşler olduğu gibi yazılı bildirim şartının aranmayabileceği yönünde de görüşler bulunmaktadır¹⁶⁰. Kanaatimizce TTK m.1423’de aydınlatma açıklaması için esnek bir uygulama öngörülme istenmemiştir ve yönetmelik veya genelge ile kanunda açıkça yazılılık şartı aranan bir hususun bu şekilde genişletilmesi kanuna açıkça aykırılık teşkil edecektir.

TTK m. 1452/3 düzenlemesi gereğince sigorta sözleşmesine hüküm konulmak suretiyle tarafların aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin yazılı olma şartı aranmayacağının kararlaştırılması halinde dahi ancak bu durum sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine bir düzenleme getirmiyorsa geçerli kabul edilebilecektir. Tüketicilerin Korunması Hakkındaki Kanunu (TKHK) m. 4/1 düzenlemesi gereğince kanun kapsamına giren bir sigorta sözleşmesinde ise bilgilendirmeler en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenmeli ve bunların bir nüshası kâğıt

¹⁵⁷ İspat yükü hakkında detaylı açıklama “yükümlülük ihlali” başlığı altında yapılmıştır.

¹⁵⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140425-8.htm> Erişim Tarihi: 20.02.2020

¹⁵⁹ Bozkurt, s. 27

¹⁶⁰ Yazılı bilgilendirme şartının aranmayabileceği yönünde bkz. Çeker, s. 59

üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye verilmelidir.¹⁶¹ TKHK şekil açısından yazılılık esas olduğu halde bunun kağıt ya da kalıcı veri sağlayıcısı ile yapılabileceği düzenlenmiştir.

Türk Hukukunda ayrı bir şekil öngörülmemiş olsa da yazılı bilgi vermenin mümkün olmadığı hallerde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü sözlü olarak ifa etmesi durumu söz konusu olabilir. Ancak böyle bir durumda sözleşmenin kurulmasını müteakiben Bilgilendirme Formunun, sigorta poliçesi ile birlikte sigorta ettirene teslim edilmesi uygun olacaktır.¹⁶² Ancak sigortacının daha önceden bilgi vermediği hususu sözleşmenin kurulmasından sonra yazılı olarak bildirmesi aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği anlamına gelmemektedir. Yazılı olarak bildirim yapılmamışsa aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmemiş sayılacaktır. TTK madde 1423/1’de düzenlenen yazılı olma kuralı emredici bir kuraldır.¹⁶³

Sonuç olarak TTK’nun 1423. Maddesinin birinci fıkrasına göre sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin imzalanmasından önce, gerekli inceleme verilmek şartı ile kurulacak sözleşme ile ilgili bilgileri sigorta ettirene yazılı olarak bildirmelidir. Bu hususa ek olarak poliçeden bağımsız bir şekilde sözleşme süresince, sigorta ilişkisi açısından önem arz eden gelişmeleri ve olayları sigortalıya yazılı olarak bildirmelidir.

3.5.2. Aydınlatma Açıklamasının İçeriği

3.5.2.1. Genel Olarak

Her gün binlerce sigorta sözleşmesi yapan sigorta şirketlerinin her sözleşmede farklı bilgiler konusunda sigorta ettireni aydınlatmasını beklemek adil olmayacaktır.¹⁶⁴ Bu sebeple sigortacının, sözleşmenin kurulmasından önce ne tür bilgiler vermesi gerektiğinin sınırlarının çizilmesi zorunludur.

Sigortacılık Kanunu’nda yer almasa da ilgili Yönetmelik’te, içeriğin belirlenmesinde dürüstlük kuralına atıf yapılmıştır. Öyle ki SSBY m.5/3 gereğince aydınlatma yükümlülüğünün sınırları bakımından sigortacının hem teknik hem de yapılmak istenen sözleşme ve teminatı hakkında bilgi verilmesi zorunlu tutulmuştur. Aynı hükümde ayrıca, sigortacıya bir de yapmama yükümlülüğü getirilmiştir. Buna

¹⁶¹ Bozer, s.168

¹⁶² Özdamar, s.251

¹⁶³ Cebe, s.120

¹⁶⁴ Özdamar, s.200; Can, s.79

göre sigortacının, sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hal ve davranıştan kaçınması gerektiği düzenlenmiştir.¹⁶⁵

Sigortacının sigorta ettirene iletmek zorunda olduğu bilgilerin kapsamı SSBY m.8 düzenlemesinde belirtilmiştir. Buna göre, “Bilgilendirme Formu” sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgilerini, akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları, sözleşme ile verilen teminatları, sigorta teminatının istisnalarını, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri, tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını, şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgilerini içermelidir¹⁶⁶.

3.5.2.2. Mal Sigortalarında Aydınlatma Açıklamasının İçeriği

Sigortacının açıklaması gereken ilk başlık sigortacının kimliğidir.¹⁶⁷ Sigorta sözleşmelerinin kurulmasında, sigortacıdan daha aktif konumda olan acentesinin de unvanını ve iletişim bilgilerini bilgilendirme formunda yazılmış olması gerekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan Bilgilendirme Formuna bakıldığında hem sigorta şirketinin hem de acentesinin unvanının belirtilmek zorunda olduğu görülmektedir. Sigortacının, ticaret şirketi olarak kurulması zorunlu olduğundan ticaret unvanı her zaman vardır.¹⁶⁸ Ancak sigorta aracısı olan acente her zaman tüzel kişi olarak faaliyet göstermeyip, gerçek kişi olarak da karşımıza çıkabilir. Bu sebeple sigortacının acentesinin gerçek kişi olduğu ihtimalde Bilgilendirme Formuna ismini ve soyisini yazması yeterli olacaktır¹⁶⁹.

Sigortacının sigorta unvanından sonra açıklaması gereken diğer bir husus “sigorta genel şartları ve klozları” hakkındadır. Sigorta genel şartları, poliçede yazılı olan her bir sigorta dalı için ayrı ayrı düzenlenerek Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın denetim ve onayından geçen sigorta sözleşmesinin şartlarını ifade eder¹⁷⁰. Sigorta genel

¹⁶⁵ Alman hukukunda benzer bir hüküm yer almamak ile birlikte VVG § 7/1 gereğince yapılacak bilgilendirmenin açık ve anlaşılabilir olması düzenlenmiştir.

¹⁶⁶ Sigorta ettirenin korunabilmesi amacıyla, ülkemizde sigorta genel şartlarının denetimden geçirebilmesi zorunlu tutulmuş; aksine davranan sigortacılar cezalandırılmıştır. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bahtiyar, s.100

¹⁶⁷ Sigorta şirketlerinin anonim veya kooperatif şeklinde kurulmuş tüzel kişiler olduğunu çalışmanın birinci bölümünde bahsetmiştik. Sigorta şirketinin kimliğinden kasıt, ticaret siciline tescil edip, kullanmak zorunda oldukları ticaret unvanıdır. (TTK m.20/I).

¹⁶⁸ Özdamar, s.204

¹⁶⁹ Kender, s. 106; Can s. 245

¹⁷⁰ Mehmet Bahtiyar, “Sigorta Poliçesi Genel Koşulları”, BATIDER 1997, C.19, S.2, s.93

şartları, sigortacı ve sigorta ettiren arasında olan sözleşmenin doğrudan hükmü kabul edilmektedir.¹⁷¹

Sigorta sözleşmelerine ilişkin yapılacak aydınlatmada sigorta ettirenin prim ödeme borcuna ilişkin açıklamalar, sözleşme kapsamındaki teminatlar ve özel şartlar, riziko ve tazminata ilişkin açıklamaların yapılması zorunludur. SSBİY m.8/II-c hükmüne göre sigorta sözleşmesinin hangi rizikoları kapsadığının sözleşme öncesinde sigorta ettirene bildirilmesi gerekmektedir. Böylece sigorta sözleşmesinin kurulması sonucunda sigorta ettiren, yararlanacağı korumanın kapsamını ve teminatların neler olduğunu öğrenebilecektir¹⁷². Rizikoya ilişkin ek olarak, rizikonun gerçekleşmesi halinde tazminatın sigortacıdan talep edilebileceği süreye ilişkin açıklamanın yapılmış ve tazminat başvurusu için gerekli bilgi ve belgelere ilişkin listenin verilmiş olması gerekmektedir.¹⁷³

3.5.2.3. Hayat Sigortalarında Aydınlatma Açıklamasının İçeriği

Mal sigortaları ile paralel olarak hayat sigortalarında da ilk önce sigortacının kimliğine ilişkin açıklamalar yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda sigorta şirketinin veya acentesinin açık ticaret unvanı ve iletişim bilgilerinin sigorta ettirene veya temsilcisine verilmesi gerekmektedir. Bu hususlar sigorta poliçesinde yer almasına rağmen Bilgilendirme Formunda da yer almalıdır.

SSBİY 8/II-b hükmü ile hayat sigortalarına ilişkin yapılan sigorta sözleşmelerinin daha iyi anlaşılabilmesi bakımından, sigorta ettirene genel bilgilerin verilmesi öngörülmüştür. Bu bağlamda hayat sigortalarında, sigortalı olarak belirlenecek kişilere ilişkin yapılan kısıtlama aydınlatmanın bir diğer içeriğini oluşturur. Buna göre TTK m.1321/II hükmü gereğince küçüklerin, kısıtlıların ve ayırt etme gücünden yoksunların ölümüne bağlı sigortalar geçersiz, hayatta kalmalarına bağlı olan sigortalar geçerlidir.¹⁷⁴

Sigorta sözleşmelerine ilişkin yapılacak aydınlatmada sigorta ettirenin prim ödeme borcuna ilişkin açıklamalar, Hayat Sigortası Genel Şartlarının ve Hayat

¹⁷¹ Can, s.247

¹⁷² Y. HGK 1997/11-772 E. 1997/1043 K. 10.12.1997 “...Sigortacının bu sorumluluktan kurtulabilmesi için, gerçeğe uygun olarak bildirilmeyen rizikonun, gerçekte ne şekilde meydana geldiğinin ve bu gerçekleşme tarzına nazaran yasa ve poliçe genel şartlarının öngördüğü teminat dışı hallerinden birinin varlığını veya riziko başlıbaşına sigorta teminatı kapsamı dışında kalmıyor olsa bile yapılan ihbar yanlışlığının doğrudan zarar sorumlularına karşı rücu hakkını etkisiz kılma sonucunu ortaya çıkardığını ispat etmesi gerekir...”

¹⁷³ Can, s.284-286

¹⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ünan, s.25 vd

Sigortaları Yönetmeliğinin okunmasına dair uyarılar, ödemeye ilişkin şartlar ve tazminata ilişkin açıklamalar yapılmalıdır. Hayat sigortalarının kendine özgü özellikleri sebebiyle, ancak genel bilgilere değinilmiş olup, sigorta ettirenin ve sigortalının haklarını kısmen veya tamamen kaybetmesine sebep olabilecek durumların açıkça anlatılması gerektiğinin önemi vurgulanmalıdır.

3.6. Aydınlatma Yükümlülüğünün İfa Zamanı

TTK md. 1423/1 hükmüne göre, aydınlatma yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin kurulmasından öncesini ve sözleşmenin devam etmiş olduğu süreyi kapsamaktadır. SSBY md. 5/2'ye göre ise bilgilendirme yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce başlar ve sözleşmenin geçerli olduğu süre içinde de devam eder. Sözleşme öncesi yükümlülük en geç sözleşmenin kurulma anına kadar ifa edilmiş olmalıdır¹⁷⁵. Aydınlatma yükümlülüğünün sözleşme öncesi şeklinde, muhataba tanınacak incelemenin süresi, gerekli bilgileri inceleyip değerlendirebileceği makul bir süre olmalıdır¹⁷⁶.

Sözleşmenin kurulmasından sonraki aydınlatma yükümlülüğü ise, sözleşmenin devamı süresince geçerli olmak ile birlikte, SSBİY 10.maddesinde sayılan haller meydana geldiği zaman, sigortacı bu halleri sigorta ettirene on iş günü içinde bildirmelidir.

3.7. Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigortacının sözleşmenin kurulmasından önceki aydınlatma yükümlülüğünün kapsamına, muhataba yol gösterme ve danışmanlık yapma davranışlarının girdiğini belirtmek doğru olacaktır. Böylece sigortacı, sigorta ettirene verilen tavsiyelerden sorumlu olacağı gibi, sessiz kalarak ve danışmanlık yapmayarak sigorta ettirenin zararının doğmasına sebebiyet vermişse de sorumlu olacaktır.

Aydınlatma açıklaması için şekil ve içeriği Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen bir bilgilendirme formu¹⁷⁷ verilir. Bilgilendirme formu

¹⁷⁵ İrem Eldeleklioğlu Aral, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi**, Cilt.18, Sayı.1., Yıl.2012 <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/416> (Erişim Tarihi: 30.11.2019) s.392

¹⁷⁶ Özdamar, s. 428.

¹⁷⁷ SSBİY m. 4/1-b hükmüne göre bilgilendirme formu: “Sözleşme kurulmadan önce sözleşmeye taraf olmak isteyen ve talep edilmesi hâlinde sigortadan faydalanacak diğer kişilere sigortacı tarafından verilen

yeknesaklığın sağlanması ve sürekli sigorta sözleşmesi yapan sigortacının işinin kolaylaştırılması gibi faydalar sağlayabilmektedir¹⁷⁸. Ancak hızlı bir şekilde basılan ve müşteriler tarafından gerektiği kadar önemsenmeden bu formların teslimiyle yetinilmesi halinde bilgilendirme yükümlülüğünün düzenlenme amacı yok sayılmış olacaktır¹⁷⁹. Sayılan bu sebeplerle bilgilendirme formunun salt teslimiyle yetinilmeyip bu formda yer alan bilgiler ve dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında sigorta ettirenin gerçek anlamıyla karşı tarafı aydınlatması ve bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır¹⁸⁰.

SSBİY m. 4/1 düzenlemesi gereğince, bu bilgilendirme formunda asgari olarak; sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgileri, akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarılar, sözleşme ile verilen teminatlar, sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetler, rizikolar veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgiler, tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kuralları ile şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgiler yer alır.¹⁸¹

Ayrıca sigortacının, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde aydınlatma yükümlülüğünün yalnızca sigorta ettirene bilgi vermek değil ayrıca sigorta ettireni yönlendirerek ihtiyacına en uygun sigorta içeriğini oluşturabilmesi için tavsiyelerde bulunmayı da kapsamı gerektiği aşıkardır¹⁸². Paralel olarak SSBİY m. 5/3'de de sözleşmenin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sözlü ve yazılı olarak sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorunda olduğu düzenlenmiştir.¹⁸³

Teknolojik gelişmeler ile birlikte düşünüldüğünde buradaki yazılılık koşulunun elektronik posta, USB bellek veya CD ROM gibi unsurlar ile de ifa edileceği aşıkardır. Bu noktada önemli olan, sigorta ettirenin bu belgelere erişim sağlayabilip

ve sigortanın kapsamı, işleyişi ve tazminat ödeme kurallarına ilişkin özet bilgileri içeren belgeyi" ifade etmektedir.

¹⁷⁸ Özdamar, s. 44.

¹⁷⁹ Açığa imza halinde beyanlardaki eksiklik veya yanlışlardan formu dolduran sigortacı ya da acentenin de kusuru bulunduğu için formu kontrol etmeyen sigorta ettirenin ve formu dolduran sigortacının birlikte kusuru olduğu yönünde bkz. Bozkurt, s. 45

¹⁸⁰ Çeker, s. 59

¹⁸¹ Özdamar, s.42

¹⁸² Özdamar, s. 44

¹⁸³ Özdamar, s.45

bilgilenebilmesidir. Uygulamada aydınlatma yükümlülüğü bilgilendirme formu verilerek ifa edilmektedir. Bu bilgilendirme formunun içeriği de Müsteşarlıkça tespit edilir. Ancak asgari olarak bu formda sigortacıya ilişkin unvan ve iletişim bilgileri, kurulacak sözleşmeye ilişkin genel bilgilendirmeler ve uyarılar, sözleşme ile verilen teminatlar , teminatların istisnaları, sözleşmeye eklenebilecek özel durumların, rizikoların, tazminat ödeme kurallarının, tazminata ilişkin genel bilgilerin, teminat kapsamına alınabilecek kıymetlerin şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgilerin bulunması gerekmektedir.

Bilgilendirme formlarının ilgili bölümlerinin sigortacı tarafından gerçeğe ve mevzuata uygun şekilde doldurulması gerekmekte olup sigortacı bu formların basımını yapmak ve elektronik ortamda tutması halinde acentelerinin rahatlıkla erişebileceği bir alt yapıyı oluşturmak zorundadır¹⁸⁴. SSBİY m. 9/2’de bu formların iki nüsha olarak basılacağı ve önce sigortacı tarafından kaşelenip imzalandıktan sonra, sözleşmeye taraf olmak isteyen kişiye imza karşılığı verileceği düzenlenmiştir. Bahsi geçen imzalı form sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olduğu hususunda aksi ispat edilebilir karine teşkil edeceği hususu da SSBİY m. 9/2’de düzenlenmiştir.

Günümüzde internet ortamında sigorta sözleşmeleri kurulabilmektedir. Bu noktada aydınlatma yükümlülüğünün nasıl ifa edileceği ise tartışmalıdır¹⁸⁵. Yargıtayın bir kararına göre sigorta sözleşmesini internet üzerinde yapan bir davacı sigorta ettirenin aydınlatma yükümlülüğünün konusu olan hususları davalı sigortacının internet sitesi üzerinden erişebilmesi mümkün olduğundan bahisle sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı hareket etmediği yönünde karar vermiştir¹⁸⁶. Ancak Yargıtay’ın bu kararına katılmamız mümkün değildir. Şöyle ki; aydınlatma yükümlülüğünün ifa edilmesinde önemli olan, sigorta ettirenin bilgilere ulaşabilmesi değil, somut olayın özelliklerine göre sigorta ettirenin sözleşmeyi yapmasını, yapmamasını veya farklı koşullarda yapmasını gerektirecek ölçüde bilgilerin sigortacı tarafından açıklanmasıdır.

3.8. Sözleşme Sonrası Aydınlatma Yükümlülüğü

Sözleşmenin kurulmasından sonra aydınlatma yükümlülüğü, sözleşmenin devamı süresince geçerlidir ve sözleşme sona erinceye kadar da devam etmektedir.

¹⁸⁴ Çeker, s. 63.

¹⁸⁵ Özdamar, s. 49.

¹⁸⁶ Yargıtay. 11. Hukuk Dairesi 05.02.2013 2012/873 E. 2013/11916 K. Kazancı İçtihat Bankası Kaynak: <http://www.kazanci.com> Erişim Tarihi: 13.11.2019

SSBİY m.10'da sigortacının, sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikleri, iflâs veya tasfiyesini, branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi en geç on iş günü içinde bildirmek ve açıklamak ile yükümlü olduğu hususu düzenlenmiştir. Sözleşme sonrası ifa edilecek aydınlatma yükümlülüğü sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere karşı yerine getirilecektir. Yönetmeliğin 12.maddesinde, sigortacının kendisine yöneltilmiş bulunan talepleri ve şikayetleri onbeş iş günü içinde cevaplandırma zorunluluğu düzenlenmiştir. Devam eden 13.maddesinde ise sigorta ettiren, sigortalının ve lehdarların, sigortacılığa ve mevzuata ilişkin gelişmelerden devamlı olarak bilgilendirilmelerini sağlamak amacıyla sigortacıya internet sitesi oluşturma yükümlülüğü yüklenmiştir. İnternet sitesinde sayfa ve formları kolaylıkla okunabilir bir puntoda, sigortacıya ilişkin genel bilgiler adres, elektronik posta, telefon ve faks numaraları, faaliyet gösterilen branşlar ile bu çerçevede sunulan sigortacılık hizmetleri ve ürünler ile ilgili bilgiler, ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetler, rizikolar veya sözleşmeye konulabilecek özel hükümlere ilişkin bilgiler, vergi uygulamalarına ilişkin bilgiler, şikayet ve başvuruların yapılma şekli ve usulleri, sigorta ettirenlerin ve sigortalıların şikayette bulunabilmesi için oluşturulacak elektronik formlar bulunmalıdır.

Yönetmeliğin 11. Maddesinde ise sigortacının, sözleşmenin yürürlükte olduğu süre içindeki bildirim yükümlülüğünü taahhütlü mektup, faks, telgraf, elektronik posta, güvenli elektronik imza ile yerine getirebileceği düzenlenmiştir. Aynı maddenin 2.fıkrasında, çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapılacak açıklamanın, görüşmenin dijital ortamda kayıt altına alınmış olması ve bu durumun da sigortacı tarafından ispat edilmesi hâlinde gereği gibi yerine getirilmiş sayılacağını düzenlemektedir. Sayılanlara ek olarak TTK m.1423/1'de sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmelerin sigortalıya yazılı olarak açıklanması gerektiği düzenlenmiştir.

Sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünden farklı olarak aydınlatma yükümlülüğünün yazılı şekillerde yerine getirilmesinin mümkün olmadığı hallerde, gerekli bildirimler, Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak ve Bakanlıkça uygun görülecek usulde basın ve yayın kuruluşları yoluyla da yapılabileceği SSBİY m. 11'de düzenlenmiştir.

3.9. Aydınlatma Yükümlüsü

Aydınlatma yükümlüsü öncelikle sigortacı olmak ile birlikte TTK m.1423/1 ve SSBİY m. 6/1 düzenlemesinde de görüleceği üzere bu yükümlülük sigortacının acentelerini de kapsamaktadır. Nitekim çoğu zaman sigorta ettiren sigortacıyla muhatap olmaksızın yalnızca sigorta acentesiyle görüşebilmektedir¹⁸⁷. Aydınlatma yükümlülüğü sigorta ettirenin tüzel kişi olması veya tacir olması halinde de uyulması gereken bir yükümlülüktür¹⁸⁸. Sigorta ettirenin tacir olması halinde “basiretli hareket etme yükümlülüğü”nin kapsamına, sigorta sektörüne ilişkin uzmanlık gerektiren yönleri dahil etmek hakkaniyete uygun olmayacaktır¹⁸⁹. Gerçekten de Hazine Müsteşarlığı tarafından Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge m. 1-a şu şekildedir: *“Bilgilendirme yükümlülüğünün genel esaslar çerçevesinde gerçek ya da tüzel kişi ayrımı yapılmaksızın bütün tüketiciler bakımından eşit şekilde uygulanması gerekir. Ayrıca, tüzel kişilerin tacir sıfatını haiz olmaları halinde dahi, bu kişilerin “basiretli bir tacir” gibi hareket etmek durumunda olmaları göz önünde tutularak, bilgilendirme yükümlülüğünden istisna tutulmaları genel hükümlere aykırılık arz edecektir. Nitekim bu husus, yargılama sürecinde davacı sigortalının tacir olduğu dikkate alınarak tazminatın tenkis edilmesi suretiyle zaten telafi edilebilecektir. Bu nedenle, hukuk sistemimizde böyle bir telafi imkanının yer aldığı da düşünüldüğünde, tüzel kişi tacirlerin bilgilendirme yükümlülüğünden muaf tutulmasının geçerli bir gerekçesinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim, kanunda ve yönetmelikte bu konuda bir istisna hükmü söz konusu değildir.”*¹⁹⁰

3.10. Aydınlatma Muhatabı

Kural olarak sigorta ettirenin aydınlatılması gerekir. Ancak sigorta sözleşmesinin temsilci aracılığıyla imzalanması halinde sigorta ettirenin temsilcisinin bilgilendirilmesiyle de bu yükümlülük yerine getirilmiş olur¹⁹¹. Başka bir deyişle aydınlatma yükümlülüğünün, sözleşmenin tarafı olacak kişiye karşı yerine getirilmesi şart değildir. Bu sebeple temsilciler veya tüzel kişilerde organlar tarafından yürütülen sözleşme görüşmeleri esnasında verilen bilgiler sonucu aydınlatma yükümlülüğü yerine

¹⁸⁷ Özdamar, s. 251.

¹⁸⁸ Özdamar, s. 194.

¹⁸⁹ Özdamar, s. 196.

¹⁹⁰ 19.02.2008 tarihli 2008/7 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge

¹⁹¹ Özdamar, s. 272-273

getirilmiş sayılır. Böyle bir durumda sigorta ettiren, kendisine bilgi verilmediğini ve uyarıların yapılmadığını ileri süremez¹⁹².

Sözleşmenin taraflarından birinin kısıtlı olması halinde, aydınlatma yükümlülüğünün ifası, kısıtlının velisine veya vasisine karşı yerine getirilebilir. Bu hususa ek olarak sözleşme görüşmeleri veya sözleşme süresince kısıtlının kısıtlılık halinin kalkmış olması, onun yeniden aydınlatılması gerektiği halini doğurmaz. Böylelikle daha önceye veliye veya vasiye yapılmış aydınlatma açıklaması yeterli kabul edilir¹⁹³.

3.11. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali

Sigortacı veya aracıları bu yükümlülüğü, gerekli bilgileri muhatabına vermemeleri, uyarıları yapmamaları şeklinde hiç yerine getirmeyerek ihlal etmiş olabilecekleri gibi; yanlış veya hatalı bilgi vermeleri gibi yükümlülüğü, gereği gibi ifa etmedikleri için de ihlal etmeleri olasıdır. Aydınlatma yükümlülüğü ancak sigortacı ve sigorta aracıları tarafından ihlal edilebilir¹⁹⁴.

3.11.1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Hiç Yerine Getirilmemesi

Sigortacının, sözleşmenin kurulmasından önce aydınlatılacak kişiye, sözleşmeyle ilgili bilgi vermemesi, bilgilendirme formunda yer alan konuları açıklamaması halinde yükümlülük hiç yerine getirilmemiş olacaktır¹⁹⁵. Sigortacı, yükümlülüğü tam ve gereği gibi yerine getirmesine rağmen bu durumu ispatlayamıyorsa yükümlülüğü hiç yerine getirmemiş sayılacaktır. Sigortacı bilgilendirme formunu ilettikten sonra taraflar üzerinde anlaşarak sözleşmeyi başka koşullarla yapmaya karar vermişlerse bu durumda sigortacı bu yeni koşullar üzerinde anlaşıldığını ispat edemezse yükümlülük hiç yerine getirilmemiş sayılır.

Sigortacının asgari bilgilendirmeyi yapmak ile yükümlü olduğu SSBİY 5'inci maddesinde düzenlenmiştir. Asgari bilgilendirmenin kapsamını ise, Yönetmeliğin 8'inci

¹⁹² Özdamar, s.130

¹⁹³ Özdamar, s.131

¹⁹⁴ Evrim Akgün, "Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) Çerçevesinde Rizikonun Ağırlaşması ve Hafiflemesi", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi** http://www.academia.edu/10127526/T%C3%BCrk_Hukuku_ve_Avrupa_Sigorta_S%C3%B6zleşmesi_Hukuku_Ilkeleri_PEICL_%C3%87er%C3%A7evesinde_ (Erişim tarihi: 10.03.2019); <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201004/20100430ATT73919/20100430ATT73919EN.pdf> (Erişim tarihi: 09.11.2019).

¹⁹⁵ Özdamar, s. 429.

maddesinde düzenlenen bilgilendirme formunun asgari içeriği oluşturmaktadır. Ancak aydınlatma yükümlülüğünün hiç yerine getirilmemesi sonucunda ne gibi bir yaptırım uygulanacağı Yönetmelikte öngörülmemiştir. Bu sebeple sigortacı, genel hükümlere göre ihlal sonucu oluşan zararları gidermek ile yükümlü olacaktır¹⁹⁶. Sigortacı bilgi verme fiilini, yazılı şekilde yapmak zorunda olmasına karşın, özellikle önerilerde bulunurken veya sigorta poliçesi seçiminde yardımcı olurken sözlü hareket edebilir. Dolayısıyla sigortacı, muhatabına gerekli olan bilgileri vermesine rağmen bunları sözlü olarak yapmış ve sonradan ispatlayamıyorsa, yükümlülüğünü hiç yerine getirmemiş sayılır.¹⁹⁷

3.11.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün Gereği Gibi Getirilmemesi

Gereği gibi ifa etmeme yan yükümlülüklerin ihlali olarak ifa imkânsızlığı, kötü ifa şekilleriyle karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁸. Sigortacı aydınlatma yükümlülüğün ifasına yönelik eylemlerde bulunmak ile birlikte, aydınlatma yükümlülüğünü gerektiği gibi yerine getirilmemektedir. Bilgilendirme formunun en geç sözleşme kurulurken verilmesi gerekmek ile birlikte, formun geç teslimi bilgilendirmenin gereği gibi ifa edilmemesi durumuna örnek gösterilebilir.

Bilgilendirme formunun sigorta ettirene eksik verilmesi ve gerçeğe aykırı bilgiler içermesi halinde de bu yükümlülük ihlal edilmiş sayılacaktır. Yargıtay'ın bu konudaki kararında yanıltıcı bilgiler verilmiş olması ve bilgilerin gerçeğe aykırı olarak aktarılmasının gereği gibi ifa edilmemiş olduğuna örnek verilmiştir. “...*Sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş, sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde düzenlenen Bilgilendirme Formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut Bilgilendirme Formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hallerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir...*”¹⁹⁹

¹⁹⁶ Özdamar, s. 280

¹⁹⁷ Özdamar, s.280 vd

¹⁹⁸ Eren, s. 1046

¹⁹⁹ Y. 11.HD 2011/9093 E. 2013/11663 K. 04.06.2013 Erişim Tarihi: 04.04.2020

Sigortacı yanlış bilgi vererek sigortanın konusunun teminat kapsamına girmesini engellemiş veya primin artmasına neden olmuş ise, meydana gelen zararlardan sorumlu olacaktır.

3.12. Yükümlülük İhlalinin Sorumlusu

Aydınlatma yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesinde sigorta ettirenin başvuracağı tarafın belirlenebilmesi açısından sigorta şirketi ve acentesi arasındaki ilişkinin irdelenmesi gerekmektedir. SK m. 2/1/m’de sigorta acentesi, “ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişi” olarak tanımlanmıştır.²⁰⁰ Sigorta acentesi ile sigorta şirketi arasındaki ilişki, acentelik sözleşmesinde düzenlenir²⁰¹.

Türk Hukukunda sigorta aracılarının aydınlatma yükümlülüğü ayrıca düzenlenmemiş; ancak SSBİY m.6/I hükmüyle sigortacıya ait yükümlülüklerin aynen acenteler için de geçerli olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu hükmü, sorumluluğun doğrudan acenteye ait olduğu şeklinde algılamamak gerekmektedir. Çünkü aydınlatma yükümlülüğü sigortacıya aittir, acente ise bu yükümlülüğü yerine getirmesine yardımcı olan aracıdır.²⁰² Bu sebeple sigorta sözleşmesinden doğan talep hakları sigorta şirketine karşı yöneltilmelidir. Yargıtayın “...*Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) 102 ve devamı maddelerinde acentelik müessesesi düzenlenmiş, 115/2. maddesinde acentenin müvekkili namına dava açabileceği gibi kendisine karşı da aynı sıfatla dava açılabilceği düzenlenmiştir. Acente müvekkili adına sözleşme yapma ve TTK’nın 116. vd. maddelerinde belirtildiği gibi müvekkili adına işlem yapmakla yetkili olup, müvekkili adına borçtan doğrudan sorumlu değildir. TTK’nın 119/2.maddesi hükmüne göre, acentenin aracılıkta bulunduğu veya akdettiği sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklardan dolayı acenteye karşı doğrudan dava açılmaz, icra takibi yapılamaz, asaleten husumet yöneltilemez...*”²⁰³ şeklindeki kararında da belirtilen eTTK m.119’un

²⁰⁰ İşletme yerine tacir sigorta şirketini esas alan hüküm lafzı, TTK ile paralellik arz etmektedir.

²⁰¹ Kender, s. 122.

²⁰² Özdamar, s.266

²⁰³ Y. 17 HD 2016/19298 E. , 2019/7382 K. T.12/06/2019 Erişim Tarihi:04.04.2020

karşılığı olan TTK m. 105 uyarınca sigorta acentesine, yaptığı sözleşmelerden doğacak uyumsuzlıklardan dolayı sigortalı/sigorta ettiren tarafından dava açılabilirse de açılan davalar sonucunda alınan kararlar acentelere uygulanamaz.

3.13. Yükümlülük İhlalinin Sonuçları

3.13.1. Sigorta Ettirenin Tazminat Talep Etme Hakkı

3.13.1.1. Sorumluluğun Şartları

Taraflar arasındaki güven ilişkisi, sözleşmenin konusu ve içeriği hakkında tarafların iradelerini etkileyebilecek konularda birbirlerini aydınlatmamaları veya birbirlerine bilgi verme yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi durumlarında ihlal edilmiş olacaktır²⁰⁴. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde sigorta ettiren uğradığı zararlar için, culpa in contrahendo sorumluluğundan kaynaklanan tazmin talep edebilecektir. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde tazminat talep edilebilmesi için, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş olması, sigortacının veya aracısının kusurlu olması ve sigortacının veya aracısının kusurlu davranışıyla zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması şartlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir²⁰⁵.

3.13.1.2. Zararın Kapsamı

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi sonucu ortaya çıkan tazminat borcunun kapsamı, sözleşme sorumluluğu ilkelerine dayanılarak tespit edilecektir²⁰⁶. Buna göre sigortacının ihlal oluşturan kusurlu davranışı ile uygun illiyet bağı içerisinde bulunan tüm zararlar tazminat kapsamında değerlendirilir. Bu noktada anlaşılması gereken ise, yükümlülüğün ihlali sonucunda sigorta ettirenin veya sigortalının malvarlığı alanında meydana gelen eksilmeler ve elde edilemeyen menfaatler tazmin kapsamında değerlendirilir²⁰⁷.

Sigorta sözleşmelerinde, sigortacının borcu rizikoyu taşımak olmakla beraber, riziko gerçekleştiğinde bu borç, sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğüne dönüşür. Bu

²⁰⁴ Oğuzhan Hacıömeroğlu, “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 1, S. 2, Y. 2015, <http://dergipark.gov.tr/tfm/issue/21330/228822> (Erişim tarihi: 20.10.2019), s. 68.

²⁰⁵ Özdamar, s. 252-254.

²⁰⁶ Kırca, s. 207

²⁰⁷ Gürpınar, s.231

sebeple sözleşmenin sigorta ettirenin arzu ettiği şekilde kurulması halinde ortaya çıkan sonuç ile aydınlatma yükümlülüğünün ihlali halinde ortaya çıkan sonuç tazminat ödenmesidir²⁰⁸. Bu noktada, sigorta ettirenin arzu ettiği menfaat korumasının sağlanması ancak zararının tazmini ile olacaktır. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü hiç veya gereği gibi yerine getirmemesine rağmen, sözleşmenin kurulmuş olduğu kabul edilecek ve buna bağlı olarak sigortalı, arzu ettiği ancak mahrum kaldığı sigorta himayesi sonucu uğradığı her türlü zararın tazminini sigortacıdan talep edebilecektir²⁰⁹.

Türk hukukunda, sözleşmeden doğan borçların gerektiği gibi yerine getirilmemesi halinde menfi-müspet zarar ayrımı yapılmaktadır. Menfi zarar, kurulacağına güvenilen bir sözleşmenin kurulamaması veya geçersiz olması sebebiyle uğranılan zararları gösterir²¹⁰. Sigorta sözleşmesinin sigortacının kusuru sebebiyle kurulamaması veya geçersiz olması sonucunda, sigorta ettiren sigorta himayesinden mahrum kalacaktır. Bu mahrumiyet sebebiyle uğradığı zararları menfi zarar kapsamında değerlendirmek gerekmektedir.²¹¹ Müspet zarar ise, geçerli olarak kurulmuş bir sözleşmenin hiç ya da gereği gibi ifa edilememesinden kaynaklanan zararları göstermektedir²¹². Başka bir anlatımla, borçlunun edimini tam ve zamanında ifa etmesi halinde alacaklının malvarlığının durumu ile mevcut durumu arasındaki fark, müspet zarar olarak nitelendirilmektedir²¹³. Sigorta sözleşmesinin geçerli olarak kurulmasından sonra sigortacının sözleşmenin devamı sırasında da aydınlatma yükümlülüğü devam etmektedir. SSBİY m.10'da sigortacının, sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikleri, iflâs veya tasfiyesini, branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi en geç on iş günü içinde bildirmek ve açıklamak ile yükümlü olduğu hususu düzenlenmiştir. Örneklemek gerekirse, sigortacının ruhsatının iptal edilmesi ve bu hususun sigortalıya bildirilmemesi riziko gerçekleştikten sonra ödenecek tazminata hanel getirebilir veya sigortalının başka bir sigortacı ile yeniden sözleşme ilişkisi

²⁰⁸ Özdamar, s. 352

²⁰⁹ Özdamar, s.353

²¹⁰ Eren, s. 1014

²¹¹ Özdamar, s.356

²¹² Eren, s. 1013

²¹³ Oğuzman/Öz, s. 340

kurmasına sebep olabilir. Bu kapsamda talep edilecek zararlar müspet zarar kapsamına girmektedir.

Sözleşme görüşmeleri esnasında gerçekleştirilen kusurdan kaynaklanan zararlar menfi zarar olarak nitelendirilmektedir. Ancak sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne uymaması halinde sorumlu olduğu tazminatı yalnızca menfi zarar ile açıklamamızın yanlış olduğu kanaatindeyiz. Bu sebeple sigorta görüşmeleri esnasında ve sözleşme devamı süresince ihlal oluşturan davranışların tazminini hem menfi hem müspet zarar bakımından geniş yorumlanması gerekmektedir²¹⁴.

3.13.1.3. İspat

Sigorta sözleşmesi ilişkisinde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğinin ispat yükü sigortacıdadır²¹⁵. Bilgilendirme Formunu imzalı bir şekilde muhatabına verdiğini ispat eden sigortacı, aydınlatma yükümlülüğünü asgari olarak yerine getirdiğini ispat etmiş olacaktır. Sözleşmenin kurulmasıyla birlikte, sigortacı veya acentesi, formun gerekli yerlerini doldurduktan sonra kaşeleyip, imzalayıp formu sigorta ettirene teslim etmelidir.²¹⁶ Ancak salt Bilgilendirme Formunun verilmesi, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiği anlamına gelmemektedir. Bahse konu form, sadece sigorta ettirenin sözleşmenin kurulmasından önce yeterli şekilde bilgilendirildiğine dair adi bir karine teşkil etmektedir. Bu karinenin aksi ispat edilebilir olduğuna ilişkin Yargıtay kararında "...bilgilendirme formunun en az iki nüsha düzenlenerek sigortacı tarafından kaşelenip imzalandıktan sonra bir nüshasının sözleşmeye taraf olmak isteyen kişiye imza karşılığı verileceği, imzanın sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi ve işleyişi hakkında bilgi sahibi olduğu hususunda aksi ispat edilebilir karine teşkil edeceği" öngörülmüştür."²¹⁷ Bununla birlikte, yükümlülüğün ihlali sonucu uğranılan zarar tazmininin istenmesi halinde, zarar ile ihlal arasındaki illiyet bağımlı sigorta ettiren veya bundan menfaat sağlayan kişi ispatlamalıdır²¹⁸.

Sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce verilen bilgilerin doğru ve eksiksik olması, aydınlatma yükümlülüğünün tam olarak yerine getirildiğini gösterir. Aksi halde, sigortacının elinde, sigorta ettirenin okuduğunu gösteren imzalı form olsa dahi, sigorta

²¹⁴ Yıldırım, s. 268

²¹⁵ Demircioğlu, s.256

²¹⁶ Formu alacak olan kişi sigortalı değil, sigorta ettirendir. Alman Hukukunda da paralel düzenleme için bkz. VVG § 4

²¹⁷ Y. 17.HD. 2014/25229 E. 2015/5264 K. 02.04.2015 Erişim Tarihi: 04.04.2020

²¹⁸ Kırca, s.205

ettiren kendisine hiç veya gereği gibi bilgi verilmediğini ispatlayarak, sigortacıyı sorumluluk altına sokabilir.²¹⁹

3.13.2. Sigorta Ettirenin Sözleşmeyi Fesih Hakkı

3.13.2.1. Genel Olarak

Sigorta sözleşmesinin görüşülmesi, kurulması ve devamı sırasında, aydınlatma yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemişse ve bu durum sigorta ettirenin sözleşme yapma kararını etkilemiş olması halinde, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshetme hakkına sahip olur²²⁰. Sigorta ettirenin fesih hakkını kullanması durumunda sigorta sözleşmesi geleceğe etkili olarak ortadan kalkmakla birlikte sigorta sözleşmesinden kaynaklanan fesih anına kadar doğmuş olan alacaklar ve borçlar geçerliliğini korur.

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlâl etmesi hâlinde SSBİY’de yer alan fesih ve tazminat talep haklarının kullanılması için gerekli şartlar, yükümlülüğün ihlâl edilmesi, kusur, zarar ve uygun illiyet bağı olarak sıralanabilir. Buradaki uygun illiyet bağından kasıt, SSBİY’nin 7’nci maddesinde *“bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuşsa”* şeklinde ifadesini karşılayan koşuldur. Sigortacılık Kanununa dayanılarak çıkarılan Bilgilendirme Yönetmeliğinin (SSBİY) 7’nci maddesinde *“Sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bu Yönetmeliğin 8 inci maddesinde düzenlenen Bilgilendirme Formu gereği gibi teslim edilmemiş yahut Bilgilendirme Formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebilir. ”* hükmü düzenlenmiştir. Hükme göre, bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesi kararına etkili olmuşsa sigorta ettirenin, sözleşmeyi feshetme ve uğradığı zararın tazminini de talep etme hakkı bulunmaktadır.²²¹ Örneğin; sigortacı teminat dışı bırakılan hususlar hakkında sigorta ettirene bilgi vermemişse, sigortacı teminat kapsamında olduğunu düşünerek daha yüksek bir prim ödemek zorunda kalmışsa, aradaki prim farkını sigortacıdan talep edebilecektir.

²¹⁹ Özdamar, s.255

²²⁰ Akgün, s.81-82

²²¹ Özdamar, s.253

TTK her ne kadar aydınlatma açıklamasının yapılmaması halinde on dört gün içinde sözleşmeye itiraz edilme imkanı öngörmüşse de SSİBY m. 7/1 hükmüne göre bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş ya da bilgilendirme formu gereği gibi teslim edilmemiş veya bilgilendirme formunda yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bunlara ek olarak bu hâllerden herhangi biri sigorta ettirenin kararında etkili olmuş ise, sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi, varsa uğradığı zararın tazminini de isteyebilecektir. Söz konusu hakların aynı anda birlikte kullanılması şart olmayıp, sigorta ettiren sadece fesih veya sadece tazminat talep hakkı da kullanılabilir²²².

3.13.2.2. Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanununun 1420'nci maddesine göre, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bütün talepler, alacağın muaccel hale geldiği tarihten başlayarak iki yıl geçmesiyle ve sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin talepler ise her hâlde rizikonun meydana geldiği tarihten itibaren altı yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağı ve Türk Ticaret Kanununun 1482'nci maddesine göre sorumluluk sigortalarında zamanaşımı süresi 10 yıl olarak kabul edilmektedir.

Aydınlatma yükümlülüğünün ihlalden doğacak taleplerin zamanaşımı süresi hakkında, ne Sigortacılık Kanununda ne de Yönetmelikte bir hüküm bulunmamaktadır. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlalde sorumluluğun culpa in contrahendodan kaynaklandığı düşünülürse zamanaşımı on yıl olarak kabul edilecektir. Ancak Türk Ticaret Kanununun 1420'nci maddesi hükmündeki iki yıllık zamanaşımı süresinin, aydınlatma yükümlülüğünün ihlalden doğan haklarda da uygulanması mümkündür. Türk sigorta hukukunda da sigortalının korunması amacıyla yapılan düzenlemelere bakıldığında aydınlatma yükümlülüğü Türk Ticaret Kanunu, Sigortacılık Kanunu ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümleriyle özel olarak düzenlenmiştir. Bahsi geçen hükümler sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin bilmesi gereken önemli bilgilerin sigortacı tarafından hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde aktarılmasını amaçlamakta ve yükümlülüğünün ihlal eden sigortacıya çeşitli yaptırımlar öngörmektedir. Sigortacının ve acentesinin sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ve sözleşme devam ettiği sürece sigorta ettireni, özellikle sözleşmenin esas unsurları ve

²²² Özdamar, s. 379-380.

kapsamı hakkında, sigorta ettirenin sözleşme yapma kararını etkileyebilecek olan hususlarda bilgilendirmesi gerekmektedir²²³.

3.13.3. Sigorta Ettirenin İtiraz Hakkı

TTK m. 1423/2 düzenlemesi gereğince aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde, sigorta ettirenin sözleşmenin yapılmasına on dört gün²²⁴ içinde itiraz etme hakkı bulunmaktadır ve bu hakkı kullanmadığı takdirde sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış kabul edilecektir. Buna göre itirazı süresinde ileri sürmeyen sigorta ettiren, sözleşme öncesi yeterince aydınlatılmadığını ileri süremeyecektir. Aydınlatma yükümlülüğüne uyulmaması durumunda sigorta ettirenin sözleşmeye yönelik itirazını, açık ve anlaşılabilir bir şekilde yapması gerekmektedir. Madde metninden anlaşıldığı kadarıyla, itiraz herhangi bir şekle bağlı değildir. Önemli olan, itirazın süresi içinde yapılmış olması ve sonradan gerektiğinde ispat edilebilmesidir. Böylelikle itirazın, süresi içinde yapıldığının ispat edebilmesi şartıyla, herhangi bir şekle bağlı olarak yapılmasına gerek kalmaz. Hükümde, itirazın gerekçesinin belirtilmesine gerek olup olmadığına ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır.

Sigorta sözleşmesinin sigorta ettirenin teklifnamesi karşısında sigortacının otuz gün boyunca susması sonucu kurulması halinde aydınlatma yükümlülüğünün ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği belirsizdir. Aydınlatma yükümlülüğü ve susma ile sözleşmenin kurulmasının kabulü hükümlerinin birbiriyle çeliştiği düşünülmektedir²²⁵. Burada düzenlenen on dört günlük sürenin ne zaman başlayacağı konusu belirsizdir. Sigorta ettirenleri ve sigortalıları koruyacak yorum, herhalde bu sürenin, öğrenmeden veya hiç olmazsa poliçenin verilmesinden itibaren başlatılmasıdır²²⁶. Ancak susma halinde sözleşmenin kurulduğu varsayılan otuzuncu günden itibaren ve herhalde sözleşmenin kurulduğu andan itibaren on dört gün içinde sigorta ettiren itiraz hakkını kullanabilecektir²²⁷.

TTK'da sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanması hâlinde, bunun hukukî sonuçlarının ne olacağı hakkında açıkça bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak sigorta ettirenin itirazının, geriye etkili olarak sözleşmenin hiç kurulmamış sayılması sonucunu

²²³ Özdamar, s. 363

²²⁴ Bu sürenin, özellikle uzun süreli hayat sigortalarında, sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünün ihlâl edildiğini çok sonra öğrenebileceği sebebiyle uygulamada hak kayıplarına yol açabileceği bkz. Özdamar, s. 356

²²⁵ Kender, s. 528

²²⁶ Sürenin sözleşmenin kurulmasından itibaren başlayacağı görüşü için, Özdamar s.364

²²⁷ Özdamar, s. 364.

ortaya çıkarması, itirazdan önceki zaman zarfında kişiyi sigorta himayesinden mahrum bırakma riskini taşımaktadır. Bu durumun aksine itirazın ileriye etkili sonuçlar doğuran fesih veya poliçede yazılı şartların değiştirilmesi şeklinde anlaşılması, sigorta ettirenin menfaatlerinin korunmasına daha uygun bir durumdur. Bu hususlara ilişkin takdir yetkisinin sigorta ettirende olması daha hakkaniyetli olacaktır.

Aydınlatma açıklamasının yapıldığını ispat yükü sigortacıdadır. Sigorta ettirenin aydınlanma açıklamasının yapılmadığını beyan etmesi yeterli kabul edilmiştir. TKHK m. 49/5 düzenlemesi bir sigorta sözleşmesi için aydınlatma açıklaması yapılmış olsa bile tüketicinin herhangi bir gerekçe göstermek zorunda bırakılmaksızın sigorta sözleşmesinden cayma hakkı olduğundan TTK'dan daha geniş bir imkan tanımaktadır. TTK'da düzenlenmeyen ve yönetmeliğe dayanılarak kullanılabilen fesih ve tazminat talep hakkı doktrinde tartışmalıdır. TTK hükmünün yönetmelik hükmünü zımnen ortadan kaldırdığı yönünde görüşler²²⁸ mevcut olmak ile birlikte baskın görüş Kanun'da açık bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu²²⁹ yönündedir. Tüketicinin korunması için getirilmiş bu imkan sigorta ettirenlerce suistimal edildiği takdirde sigortacının kaynaklarının boşa harcanmasına da sebebiyet verme riski taşıdığından ahlaki tehlike olarak nitelendirilebilecek bir sonuca yol açabilecektir²³⁰. Süre yönünden ise sözleşmenin TTK'da düzenlenenden daha uzun bir süre öngörmesi hallerinde ise tüketici sigorta ettiren lehine olan hüküm uygulanacaktır²³¹.

3.13.4. İdari Para Cezası

TKHK kapsamında düzenlenen ve bu noktada bahsedilmesi gereken sonuç ise finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmelerde bilgilendirme yükümlülüklerine aykırı hareket edilmesi halinde aykırılığı tespit edilen her bir işlem veya sözleşme için iki yetmiş dört Türk Lirası olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 31.12.2017 tarihli ve 30287 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tebliği ile belirlenen idari para cezası uygulanmasıdır²³².

²²⁸ Kender, s. 531

²²⁹ Yazıcıoğlu, s. 174

²³⁰ Fidan, s. 55

²³¹ Emine Yazıcıoğlu, **Sigorta Aracıları Hukuku – I**, 1.Basım, İstanbul 2010, Oniki Levha Yayıncılık s. 178

²³² Özdamar, s. 357

3.14. Culpa in Contrahendo Sorumluluğu

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 1. Maddesine göre sözleşmeden doğan bir borçtan söz edebilmek için sözleşmenin kurulmuş olması gerekecek, bu da tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradelerini açıklamalarıyla meydana gelecektir. Buna göre öneri ve kabul beyanlarının karşılıklı olarak açıklanmasına ve bunların uyuşması anına kadarki aşamada herhangi bir borç kaynağı doğmamaktadır²³³. İşte bu süreçte sözleşmenin görüşülmesi sırasındaki kusurdan dolayı sorumluluğu gösteren culpa in contrahendo gündeme gelecektir²³⁴.

Sözleşme ile ilgili görüşmelerin başlamasıyla taraflar arasında, birbirlerinin kişilik ve malvarlığı değerlerine zarar vermemek için gereken özeni göstermek, buna bağlı tedbirleri almak şeklinde yükümlülükler meydana gelir²³⁵. Bunun temelinde Medeni Kanunun başlangıç hükümlerinde bulunan ve hakları kullanırken, borçları ifa ederken dikkat edilmesi gereken dürüstlük kuralı yatar²³⁶. Henüz sözleşme müzakerelerinin devam ettiği aşamada taraflar arasında sözleşmenin ifasına değilse de tarafların durumlarına ilişkin bir takım yükümlülükler meydana gelmektedir. Bunlar arasında özellikle tarafların, almaları gereken kararlara tesir eden vakıalar hakkında karşılıklı olarak birbirlerine bilgi vermek görevi gelmektedir²³⁷.

3.14.1. Sorumluluğun Şartları

Sözleşme görüşmelerindeki davranış yükümünün ihlali, kusur, zarar ve uygun illiyet bağı bulunması, "culpa in contrahendo" sorumluluğu için aranan şartlardır. Sorumluluğun var olması için gerekli olan ilk şart, sözleşme görüşmelerindeki davranış yükümlülüğünün ihlali halidir²³⁸. Sözleşme görüşmeleri, zaman itibarı ile tarafların sözleşme kurmak maksadı ile ilk temasa geçtikleri andan sözleşmenin kurulmasına veya aralarındaki ilişkinin sona erme anına kadar olan süreç olarak tanımlanmaktadır²³⁹.

²³³ Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku- Genel Hükümler**, 23.Basım, Ankara 2019, Turhan Kitapevi, s. 56.

²³⁴ Tamer İnal, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borca Aykırılık, Dönme ve Fesih**, 7.Basım Ankara 2018, Seçkin Yayıncılık s. 53.

²³⁵ Kemal Şenocak, "Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Rizikodan Dolayı Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir mi?", **GÜHFD**, C. 11, S. 1, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48130/608733> s. 297 (Erişim Tarihi:16.11.2019)

²³⁶ Haluk Nomer, **Borçlar Hukuku- Genel Hükümler**, 16.Basım, İstanbul 2018, Beta Yayıncılık s. 295

²³⁷ Özdamar, s. 358

²³⁸ Demircioğlu, s. 161 vd

²³⁹ Özdamar, s. 57

İkinci önemli şart ise, zarar verenin sözleşme görüşmelerindeki kusurlu davranışdır. Davranış sahibinin, zararlı sonucu bilerek ve isteyerek meydana getirmesi hâlinde, kast ve kendisinden beklenen özen yükümlerine aykırı hareket etmesi neticesinde meydana getirmesi hâlinde ise, ihmal söz konusu olmaktadır. Söz konusu sorumluluğun doğabilmesi için kusurun ihmal derecesinde kalması yeterlidir²⁴⁰.

“Culpa in contrahendo” sorumluluğu için gerekli olan bir diğer şart ise, sözleşme görüşmesinin taraflarından birinin zarar görmesidir. Bu zarar, doğrudan doğruya mağdurun mal veya şahıs varlığına ilişkin olabileceği gibi, istenmeyen veya farklı şartlarda bir sözleşmenin imzalanmasına neden olmak gibi dolaylı bir şekilde de meydana gelebilir²⁴¹.

Son şart ise, kusurlu davranış ile zararlı sonuç arasında bulunması gereken uygun illiyet bağıdır. İlliyet bağının varlığını ispat külfeti, zarar görene aittir²⁴².

3.14.2. Sorumluluğun Sonuçları

“Culpa in contrahendo” sorumluluğunun kanunda düzenlenmesi bulunmadığı için, bu sorumluluğa uygulanacak zamanaşımı süresinin, ispat yükünün hangi tarafta ve yardımcı şahısların davranışlarından sorumluluğunun hangi hükümlere tâbi olacağı hususları tartışmalıdır. Doktrindeki çoğunluk, görüş ise “culpa in contrahendo” sorumluluğundan doğan tazminat taleplerinin, 10 yıllık genel zamanaşımı süresine tâbi olması gerektiği yönündedir. Kusurun ispatı yönünden ise kural olarak zarar verenin kusurlu olduğu kabul edilmiş ve kusursuz olduğunu onun ispatlaması istenmiştir. Böylelikle, zarar görenin karşı tarafın kusurlu olduğunu ispat mükellefiyeti bulunmamaktadır²⁴³.

3.14.3. Culpa in Contrahendo ve Sigorta Sözleşmeleri

Sigorta sözleşmelerinde de, sözleşme kurulmadan önceki safhada taraflar arasında meydana gelen güven ilişkisi taraflara, diğer tarafı sözleşmeyi kurmak veya belirli şartlarda kurmak konusunda kararlarını etkileyebilecek noktalar hakkında

²⁴⁰ Şenocak, s. 300

²⁴¹ Özdamar, s. 330

²⁴² Özdamar, s. 330

²⁴³ Demircioğlu, s. 259 vd

aydınlatmak yükümlülüğü yüklemektedir²⁴⁴. Nitekim sözleşmelerin görüşülmesi esnasında bir taraf, yükümlülüğüne aykırı davranarak açıklaması gereken hususları açıklamama, yanlış bilgi verme, sözleşme yapma niyeti bulunmaksızın müzakereye girişme veya müzakereyi sürdürme yönünden karşı tarafa bir zarar verirse, müzakere sırasında kusurlu bulunan tarafın, diğer tarafın zararını tazmin etmesi gerekeceği kabul edilmektedir²⁴⁵. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü de bu kapsamda sayılır.

Sigorta sözleşmelerinde, sözleşme öncesi bildirim yükümlülüğüne ilişkin her iki taraf açısından da culpa in contrahendo sorumluluğu hükümlerinin uygulanmasının mümkün olduğu ileri sürülmüştür²⁴⁶.

Her sözleşme ilişkisinde olduğu gibi, sigorta sözleşmesinde de tarafların, birbirlerine karşı güven ilkeleri çerçevesinde hareket etmeleri beklenir. Bu husus, sözleşme görüşmelerinin başladığı ândan sözleşmenin sona ermesine ve hatta sona ermesinden sonra belli bir ana kadar devam etmelidir.²⁴⁷ Güven ilişkisi, tarafların sözleşme kurulurken sözleşmenin konusu hakkında iradelerini etkileyebilecek konularda birbirlerini aydınlatma veya bilgi verme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde ihlal edilmiş olur²⁴⁸.

Sonuç olarak bu “culpa in contrahendo” sorumluluğu, güven duygusunun, sözleşme veya haksız fiil hükümlerine göre korunmasının getirdiği zorluklar sonucunda ortaya çıkan boşluğun doldurulması için doktrin tarafından ortaya atılmıştır²⁴⁹. Önceleri, bu sorumluluk türünün, kurulmamış olan sözleşmelerin görüşmeleri sırasında meydana gelen zararların tazmini hususuna ilişkin olduğu savunulmuş; daha sonra ise, bu sorumluluğun uygulanabilmesi için sözleşmenin kurulup kurulmadığının veya bâtil olup olmadığının öneminin bulunmadığı belirtilmiştir²⁵⁰.

3.15. Genel İşlem Şartlarında Aydınlatma Yükümlülüğünün İfası

Sanayileşmenin hızlanması sonucu hizmet sektöründeki işletmeler seri bir şekilde üretim yapmaya başlamış olup, bu seri üretim sonucu birbiriyle benzer veya

²⁴⁴ İsmail Doğanay, “Hayat Sigortasında Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılırken Mevcut Beyan ve İhbar Yükümlülüğünün Mahiyet ve Şumulu Nedir”, **BATİDER**, 7.Cilt, 4. Sayı, Yıl .1974, s. 865.
<https://jurix.com.tr/article/6383> Erişim Tarihi.:21.11.2019

²⁴⁵ Oğuzman/Öz, s. 322.

²⁴⁶ Demircioğlu, s. 261 vd

²⁴⁷ Rona Serozan, “Culpa in Contrahendo, Akdın Müsper İhlali ve Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlülüklerinden Bağımsız Borç İlişkisi”, **MHAD** 1968, S.3, s. 108

²⁴⁸ Demircioğlu, s. 222-223

²⁴⁹ Demircioğlu, s. 191

²⁵⁰ Eren, s. 1083

aynı kayıtlardan oluşan sözleşmelerin müşterilere sunulması konusu meydana gelmiştir. Bahsi geçen kayıtlara genel işlem koşulları denilmekte olup, genel işlem şartları içeren sözleşmelere ise kitle sözleşme adı verilir²⁵¹. Ülkemizde genel işlem şartlarına ilişkin ilk düzenleme 1998 yılında Sermaye Piyasası Kurulu’nun “Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği”nde yapılan değişiklik ile yapılmıştır. Genel işlem şartlarına karşı tüketiciyi korumayı amaçlayan düzenleme, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunu’nun 6.maddesinde 2003 yılında yapılan değişiklik ile “Haksız Şartlar” olarak kanuna girmiştir²⁵².

3.15.1. Genel İşlem Şartlarının Hukuki Niteliği

Özel olarak kanunda tanımlanmamış olan genel işlem şartlarını, sözleşme taraflarından birisi tarafından önceden hazırlanarak diğer tarafa sunulan, üzerinde müzakere etme olanağı bulunmayan koşullar olarak tanımlamak mümkündür²⁵³. Tanımdan da anlaşılacağı üzere sözleşmede yer alan bir koşulun genel işlem şartı sayılabilmesi için sözleşme görüşmelerinden önce ve taraflardan birinin tek başına hazırlamış olması, bu şartların çok fazla sözleşmede kullanılacağı düşünülmesi, diğer tarafa sadece kabul etme veya sözleşmeyi imzalamama seçeneklerini sunuyor olması gerekmektedir²⁵⁴.

Genel işlem şartları, ancak geçerli bir şekilde sözleşmeye dahil edilmişse hüküm ifade edecektir. Başka bir deyişle bir tarafın önceden hazırladığı bu şartlar tek başına anlam taşımamakta olup, sadece tarafların birlikte karar almaları sonucu sözleşmeye konulmuşsa bir anlam ifade edecektir²⁵⁵. Genel işlem şartlarının, önceden hazırlanmış olduğundan, unutulmuş veya yoruma muhtaç sözleşme eksikliklerini engellemek gibi bir yararı bulunmakta ise de tüketicinin irade serbestisine zarar veren bir yönü de bulunmaktadır. Çünkü tüketici çoğu zaman sözleşme içerisine yerleştirilmiş kayıtları okumadan imzalayabilmektedir.

Genel işlem şartları, haksız şart niteliği taşıdığı takdirde tüketiciyi bağlamaz. Ayrıca taraflar sözleşme şartları üzerinde önceden müzakere ederek anlaşmışlar ise

²⁵¹ Özdamar, s. 132

²⁵² 06.03.2003 tarihli 4822 sayılı “Tüketicinin Korunmasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” RG. 14.03.2003 tarih, S.25048

²⁵³ Mehmet Bahtiyar, “Genel İşlem Şartlarına Karşı Tüketicinin Korunması”, **Yasa Hukuk İctihat ve Mevzuat Dergisi**, Nisan 1996, 2.Sayı s.79 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/333756>
Erişim Tarihi: 08.12.2019

²⁵⁴ Bahtiyar, Tüketicinin Korunması, s.80

²⁵⁵ Bahtiyar, Tüketicinin Korunması, s.81

genel işlem şartlarından söz edilemez. Tarafların önceden hazırlanmış şartlar üzerinde müzakere etmiş sayılabilmeleri için tüketicinin sözleşmeyi salt okumuş olması yeterli olmamakla beraber özellikle teknik terimleri bilmeyen tüketici ile bu hususların konuşulmuş olması da yeterli değildir. Bahsi geçen müzakere şartının yerine getirildiğinin ispatı, güçlü olan tarafa aittir. Bu husus TKHK md.6'da “ *Bir satıcı ve sağlayıcı, bir standart şartın münferiden tartışıldığını ileri sürüyorsa, bunu ispat yükü ona aittir.*” Şeklinde düzenlenmiştir.

3.15.2. Genel İşlem Şartlarının Denetimi

Genel işlem şartları, idari merciiler ve mahkemeler tarafından denetlenebilir. İdari mercii denetimi, işletmelerin önceden hazırladığı metinlerin, henüz kullanılmadan önce yetkili makamlar tarafından denetlenmesi şeklinde tanımlanabilir. İdari mercii denetimi sonucunda onaylanmayan şartlar, sözleşmelerde kullanılamaz²⁵⁶. Sözleşmenin kurulmasından sonra ortaya çıkan uyuşmazlıklarda başvuru yargısal denetimde, mahkemeler aracılığıyla şartların denetimini ve haksız şart olup olmadıklarının tespitine yönelik olarak yapılır. TKHK m.6'da göre tek taraflı olarak sözleşmeye konulan, diğer tarafın buna müdahalesi olmayan veya müzakere edilmeyen şartların tüketiciyi bağlamayacağı düzenlenmiştir. Ancak müzakere edilerek konulan bir şart mevcut ise bu noktada yargısal denetim çerçevesinde mahkemeler, şartların iyiniyet kurallarına aykırı şekilde tüketici aleyhinde dengesizliğe sebep olup olmadığını incelemek ile görevlidir²⁵⁷.

Genel işlem şartlarındaki idari denetime benzer olarak sigorta sözleşmesinde de kamu denetimi yapılmaktadır. Ülkemizde, sigorta sektörünün denetim ve gözetim altında tutulması için Sigortacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (SDDK) bulunmaktadır. SDDK, 18.10.2019 tarih ve 30922 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulmuştur. Bu kararnameden önce Sigorta Denetleme Kurulu (SDK) vasıtasıyla sigortacılık faaliyeti gösteren kuruluşların ve araçların işlemleri denetlenmekteydi. Ancak Denetleme Kurulunun tüketicinin korunmasına ilişkin herhangi bir görevi veya sigorta ettirenin idari başvuru imkanı düzenlenmemiştir. Bu eksiklik SDDK'nın kurulması ile giderilmiş olup Kurul'un, sigorta ettirenin ihbar ve şikayetleri değerlendirme görevi olduğu düzenlenmiştir.²⁵⁸

²⁵⁶ Özdamar, s.142

²⁵⁷ Bahtiyar, Tüketicinin Korunması, s.93

²⁵⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191018-6.pdf> Erişim Tarihi: 04.04.2020

SDDK'nın kurulması ile sigorta ettiren aydınlatma yükümlülüğünün gereği gibi veya hiç yerine getirilmemesinden kaynaklı olarak SDDK'ya idari başvuru hakkına sahip olmuştur.

3.16. Aydınlatma Yükümlülüğü ile Beyan Yükümlülüğü İlişkisi

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünün karşısında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü bulunmaktadır. Birindeki bir eksiklik ya da yanlışlık diğer yükümlülüğün de gereği gibi yerine getirilmesine engel olabilecektir²⁵⁹. Aydınlatma yükümlülüğü ve beyan yükümlülüğü arasındaki bu sıkı ilişki sebebiyle sigortacının ancak aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde beyan yükümlülüğün ihlali sonucu doğan hakları kullanabileceği yönünde çerçeve bir hükmün TTK'da düzenlenmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir²⁶⁰. Sözleşme kurulmadan önce başlayan aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne paralel şekilde sözleşme devam ederken de sürmektedir²⁶¹.

Sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemesinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirememesi sebebiyet vermişse bu durumda sigortacının sözleşmeden cayma ya da sözleşmeyi feshetme haklarının bulunmadığı söylenebilir. Kimsenin kendi kusuru sonucunda lehine menfaat sağlayamayacağı ilkesi gereği olarak da bu durum TTK m.1442/1-b düzenlenmesi ile caymaya ya da feshe yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse bu hakların düşeceği şeklinde hüküm altına alınmıştır.

3.17. Zamanaşımı

Türk Ticaret Kanununun 1420'nci maddesine göre, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan talepler, alacağın muaccel hale geldiği tarihten itibaren iki yıl geçmesiyle ve sigorta tazminatına ile sigorta bedeline ilişkin talepler ise her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır. Ayrıca Türk Ticaret Kanununun 1482'nci maddesine göre sorumluluk sigortalarında zamanaşımı süresi 10 yıl olarak düzenlenmiştir. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinden doğacak taleplerin zamanaşımı süresi hakkında mevzuatta düzenleme bulunmamak ile

²⁵⁹ Oğuzman/Öz, s. 325

²⁶⁰ Oğuzman/Öz, s. 327

²⁶¹ Nitekim bu süreklilik bilgilendirmeye ilişkin temel ilkelerden biri olarak düzenlenmiştir. SSBİY m. 5/2 hükmüne göre: "Bilgilendirme yükümlülüğü, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce başlar ve sözleşmenin geçerli olduğu süre içinde de devam eder."

birlikte aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinde sorumluluğun culpa in contrahendodan kaynaklandığı düşünülürse zamanaşımı on yıl olarak kabul edilecektir.²⁶² Ancak Türk Ticaret Kanununun 1420'nci maddesi hükmündeki iki yıllık zamanaşımı süresinin, aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinde doğan haklarda da uygulanması mümkündür. Doktrinde, zamanaşımının bu iki süreyle ilgili de uygulanabilir görüşü mevcuttur.²⁶³ Ancak Türk Ticaret Kanununun 1420'nci maddesi hükmüne göre, sigorta sözleşmesinden doğan tüm talepler iki yılda zamanaşımına uğradığı düzenlendiğinden sigorta sözleşmesinin sona erdirilmesi sonucunda doğan bir talep hakkı için öngörülen sürenin, sözleşmeden doğan talepler için öngörülen süre ile orantılı olması gerektiğinden, sözleşmenin sona erdirilmesi sonucunda doğan bir talep hakkının zamanaşımı süresinin 10 yıl olarak kabul etmek, sözleşmeden doğan talebin ise 2 yıllık zamanaşımı süresine tabi olması hali aradaki dengenin bozulmasına yol açmaktadır.²⁶⁴ Bu bakımdan, kanaatimizce “culpa in contrahendo” sorumluluğunun genel sonuçlarından ayrılarak sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, sigorta ettirenin herhangi bir zararı meydana gelmişse, sigorta ettirenin, bunun tazminini sigortacıdan 2 yıl içinde talep etmesi gerekmektedir.

²⁶² Özdamar s.321

²⁶³ Akgün, s. 86-87

²⁶⁴ Özdamar, s. 437-439

SONUÇ

Sigortacı ve sigorta ettirenin karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulan sigorta sözleşmesi, diğer sözleşmelerden önemli farklılıklar taşımaktadır. Türk sigorta hukukunda sigortalının korunması amacıyla bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda aydınlatma yükümlülüğü Türk Ticaret Kanunu, Sigortacılık Kanunu ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik hükümleriyle özel olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlerin getiriliş amacı sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin bilmesi gereken önemli bilgilerin sigortacı tarafından hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklanması ve buna bağlı olarak yükümlülüğünü ihlal eden sigortacıya çeşitli yaptırımları düzenlemektir.

Sigortacının ve acentesinin sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ve sözleşmenin devam ettiği sürece sigorta ettireni, sözleşmenin esas unsurları ve kapsamı hakkında, sigorta ettirenin sözleşme yapma kararını etkileyebilecek olan hususlarda bilgilendirmesi gerekmektedir. Bu yükümlülük aydınlatma yükümlülüğü olarak düzenlenmiştir. Yükümlülüğün yükümlüsü sigortacı olup; aydınlatılacak kimse ise sigorta ettirendir. Sözleşmenin sigorta şirketinin organı dışındaki temsilci veya acente tarafından kurulması halinde ise, yükümlülük yine sigortacıya ait olup sayılan kişiler yükümlülüğü onun adına yerine getirmektedirler. Sigortacı aydınlatma yükümlülüğü kapsamında sigorta ettireni, hakları, yükümlülükleri, sözleşme süre boyunca sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılan olayları ve gelişmeleri, sözleşmenin kapsamına giren teminatlarla beraber özel şartları, riziko ve tazminata ilişkin bilgiler ile kendisine ve acentesine ilişkin bilgileri açıkça aydınlatmak ile yükümlüdür.

Aydınlatma yükümlülüğünün kural olarak yazılı olarak yerine getirilmesi gerekmekte olup, Yönetmelik, bu yükümlülüğün bilgilendirme formu ile yerine getirilebileceğini düzenlemiştir. Bahsi geçen bilgilendirme formu sözleşmenin müzakere aşamasında verilmelidir. Yönetmelik hükümleriyle, sigortacıya, kendisine yöneltilmiş bilgi alma talepleriyle şikâyetleri cevaplandırma yükümlülüğü ve internet sitesi kurma zorunluluğu getirilmiştir. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda Türk Ticaret Kanununun 1423'üncü maddesinde sigorta ettirene on dört günlük süre içinde itiraz hakkı tanınmaktadır. Sigorta ettirenin bu on dört gün içinde itiraz hakkını kullanmaması durumunda sözleşme poliçede yazılı şartlarla geçerli olacaktır. Yükümlülüğün ihlali halinde Yönetmeliğin 7'nci maddesi gereği sigorta ettiren, sözleşmenin feshini isteme ve eğer zarara uğradıysa tazminat talep etme hakkına

sahiptir. Ancak görüldüğü üzere Yönetmelik maddesi ile Kanun maddesi arasında ihlalin yaptırımı noktasında çelişki bulunmaktadır. Yönetmelik maddesinin Kanuna aykırı olduğu aşikardır. Sigorta ettirenin lehine olan Yönetmelik hükmünün Kanunda da benimsenmesi kanaatimizce aydınlatma yükümlülüğü açısından olumlu olacaktır.

Sorumluluğun temeli olarak ise, sözleşme öncesi güven ilişkisinin dayanağını oluşturan TMK m. 2’de ifadesini bulan “dürüstlük kuralı” kabul edilebilir ve bu bağlamda culpa in contrahendodan doğan sorumluluk esas alınabilir. Güven teorisinin özel bir türü olan culpa in contrahendodan doğan sorumlulukta, sözleşmede sigortacı ve sigorta ettiren arasındaki temasın başlamasıyla, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerinden bağımsız ve koruma yükümlülüğü içeren bir borç ilişkisinin doğduğu kabul edilir. Buna göre sigorta ettireni aydınlatmadığı, bilgilendirmediği ve bundan dolayı sigorta ettirenin zarara uğradığı belli olan durumlarda, sigortacının ortaya çıkan zararı tamamen veya sigorta ettirenin kusuruna bağlı olarak kısmen tazmin etmesi hakkaniyete de uygun düşecektir.

Sigorta ettirenin tazminat talep hakkına ek olarak, sözleşmeyi feshetme imkanı da bulunmaktadır. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, sigorta ettiren, sözleşmeyi geleceğe etkili olarak sona erdirebilecektir. Sigorta sözleşmelerine ilişkin yükümlülük ihlali olarak adlandırılacak kusurun haksız fiil hükümleri yerine sözleşme hükümlerine yakınlaştırılmak istenmesinin sebebi, zamanaşımı süresinin daha uzun olmasıdır.²⁶⁵ Nitekim haksız fiilden kaynaklanan talep hakları için bir ve on yıllık süreler öngörülmüşken sözleşmeden doğan haklara on yıllık uzun zamanaşımı süresi uygulanmaktadır. Ancak sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan talepler, Türk Borçlar Kanunu’ndaki genel hükümlerin aksine Türk Ticaret Kanunu’nda iki yıllık zamanaşımı süresine tabiidir. Öğretide, on yıllık zamanaşımının sözleşme görüşmelerine de uygulanması gerektiği yönünde görüşler bulunmakta olup; sigorta sözleşmesinden doğan talepler için özel hüküm ile açıkça 2 yıllık zamanaşımı süresi öngörüldüğünden, ve on yıllık zamanaşımı süresi ortansızlık yaratacağından, sigorta sözleşmelerinin kurulmasından önce aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinden doğan haklara, iki yıllık zamanaşımı süresinin uygulanmasını savunmaktayız. Böylece sözleşmeden doğan haklarla, sözleşme görüşmelerindeki ihlallerden doğan haklar, aynı zamanaşımı süresine tabi olacaktır.²⁶⁶

²⁶⁵ Akgün, s. 90

²⁶⁶ Özdamar, s. 437-439

KAYNAKÇA

- AĞSAKAL, İbrahim; Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları, Nisan 2015, 1.Baskı, Adalet Yayınevi
- AKGÜN, Evrim; “Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (PEICL) Çerçevesinde Rizikonun Ağırlaşması ve Hafiflemesi”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**
- ALTUNKAYA, Mehmet; “Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.8, S.1-2, Aralık 2004
- ALGANTÜRK LIGHT, Didem; “Sigorta Sözleşmesi Süresi içinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** , C.11 S.22
- ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem; “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü” **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi**, C.18, S.1, Yıl.2012
- ARKAN, Sabih; **Ticari İşletme Hukuku**, 25. Basım, Ankara 2019, Bankacılık Enstitüsü Yayınları
- ATABEK, Reşat; “Sigorta Akdinin Yorumu”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, İstanbul 1982, C.1
- ATAMER, Kerim; “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, **BATİDER** C.27, S.4., 2011
- AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet; **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 1.Baskı, Ankara 2019, Yetkin Yayıncılık
- AYLİ, Ali; “Sigorta Ettirenin Sözleşmenin Kuruluşundaki İhbar Yükümlülüğüne İlişkin Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Yeniden Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , C.10 ,S.2, İstanbul 2006
- _____; “Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu” **İstanbul 2003**
- BAHTİYAR, Mehmet; “Sigorta Poliçesi Genel Koşulları”, **BATİDER** C. 19, S. 2, 1997, s. 89-108, Ankara, 2008
- _____; “Genel İşlem Şartlarına Karşı Tüketicinin Korunması”, **Yasa Hukuk İhtihat ve Mevzuat Dergisi**, Nisan 1996, S.2
- CAN, Mertol; **Türk Özel Sigorta Hukuku**, 1.Basım, C.1., Ankara 2018, Adalet Basım

- CEBE, Mehmet Sinan; **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 1.Basım, Ankara 2018, Adalet Yayınları
- ÇEKER, Mustafa; **6012 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Sigorta Hukuku**, 20.Baskı, Adana 2019, Karahan Kitapevi
- DEMİRCİOĞLU, Huriye Reyhan; **Güven Esası Uyarınca Sözleşme Görüşmelerindeki Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk**, 1.Basım, Ankara 2009, Yetkin Yayınları
- DOĞANAY, İsmail; “Hayat Sigortasında Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılırken Mevcut Beyan ve İhbar Yükümlülüğünün Mahiyet ve Şumulu Nedir”, **BATİDER**, C.7, S.4., Yıl .1974
- ERDAL, Fuat; “Sigorta Acenteleri İçin Yeni Ufuklar”, **Birlik’ten Dergisi**, S.17, Yıl. 2009, s.16.
- ERDEMİR, Makbule; Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim, Ekim 2017, 1.Baskı, Seçkin Yayıncılık
- EREN, Fikret; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Basım, Ankara 2017, Yetkin Yayınları
- GÜRPINAR, Damla; Sözleşme Dışı Yanlış Tavsiyede Bulunma, Öğüt Veya Bilgi Vermeden Doğan Hukuki Sorumluluk, Güncel Hukuk Yayınları, İzmir, 2006
- GÜNAY, Barış; Sigorta Hukuku, Şubat 2020, 2.Baskı, Seçkin Yayıncılık
- GÜVEL, Enver Alper; **Sigortacılık(Kavramlar - Türler - Belgeler – Mevzuat)** 7.Basım, İstanbul 2015 Seçkin Yayıncılık
- HACIÖMEROĞLU, Oğuzhan; “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi**, C. 1, S. 2, Y. 2015
- İNAL, Tamer; **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borca Aykırılık, Dönme ve Fesih**, 7.Basım, Ankara 2018, Seçkin Yayıncılık
- KANER, İnci Deniz; Sigorta Hukuku, Mart 2020, 4.Baskı, Filiz Kitapevi
- KENDER, Rayegân; **Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku (Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi)** 16.Basım, İstanbul 2014, On İki Levha Yayıncılık
- KILIÇOĞLU, Ahmet; **Borçlar Hukuku- Genel Hükümler**, 23.Basım, Ankara 2019, Turhan Kitapevi
- KIZILSÜMER, Bahar; Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları, Kasım 2019, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık

- MEMİŞ, Tekin; Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, Haziran 2016, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık
- NOMER, Haluk; **Borçlar Hukuku- Genel Hükümler**, 16.Basım, İstanbul 2018, Beta Yayıncılık
- OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ,Turgut; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 16.Basım, C.1. , İstanbul 2018, Vedat Yayıncılık
- OKSAY,Suna / ÖZŞAR, Berna; **Avrupa Birliğinde Sigorta Aracıları, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları**, S.8, İstanbul 2006
- OMAĞ, Merih Kemal; **Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiliyeti**, 1.Basım, İstanbul 2011, Vedat Kitapçılık
- ÖZDAMAR, Mehmet; Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü, Ankara, 2009
- ÖZŞAR, Berna; Avrupa Birliği Sigorta Müktesebat Rehberi, Ceyma Matbaacılık, 2. Baskı, Temmuz 2007, İstanbul
- ÖZTUNA, Birgül Sopacı; “Yeni TTK’nın Sigortacının Kanuni Halefiliyetine ilişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, **BATİDER**, C.28, S.3, 2012
- SAĞLAM, İpek ; Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007,Legal Yayıncılık, 1.Basım
- SEROZAN, Rona; “Culpa in Contrahendo, Akdin Müsper İhlali ve Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme Kurumlarının Ortak Temeli: Edim Yükümlülüklerinden Bağımsız Borç İlişkisi”, **Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 1968, S.3, s. 108
- ŞENOCAK, Kemal; “Sigorta Sözleşmesini Kurmaya Yönelik İcap Beyanının Kabulü veya Reddi Yönünde İrade Beyanı Açıklanmadan Önce Sigortacının, İcaba Bağlılık Süresi İçerisinde Gerçekleşen Rizikodan Dolayı Culpa İn Contrahendo Sorumluluğu Söz Konusu Olabilir mi?”, **GÜHFD**, C. 11, S. 1
- TAŞDELEN, Nihat; “Mali Mesuliyet Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde İhbar Yükümlülüğü”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, Diyarbakır 2005
- TAŞTAN, Mete; Sigorta Acenteciliği, Haziran 2010, 1.Baskı, Nobel Yayıncılık
- ULAŞ, Işıl; **Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Genel Hükümler, Mal ve Sorumluluk Sigortaları)** Ankara 2012, Turhan Kitabevi
- _____; **Uygulamalı Can Sigortası Hukuku Hayat ve Kişisel Kaza Sigortaları**, 2.Basım, Ankara 2002 , Turhan Kitabevi

- ULUĞ, İlknur; “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)”, **Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , C.3, S.2 Aralık 2013
- ÜNAN, Samim; “2011 Tarihli Türk Ticaret Kanunu”nda Sigorta Ettirenin Görevleri”, **BATIDER**, C.27., S.4., 2011, s. 47.
- YAZICIOĞLU, Emine; **Sigorta Aracıları Hukuku – I** , 1.Basım, İstanbul 2010, Oniki Levha Yayıncılık
- YILDIRIM, Ali Haydar; Sigortacının Koruma ve Kurtarma Masraflarından Sorumluluğu, Eylül 2019, 1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık

VERİ TABANLARI VE İNTERNET SİTELERİ

- www.academia.edu
- www.acikerisim.ticaret.edu.tr
- <https://dergipark.org.tr>
- www.jurix.com.tr
- www.kazanci.com
- www.lexpera.com.tr
- www.sbard.org

EKLER

EK 1. Tez Etik Kurulu Onay Formu

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	SELİN ŞENGÜL KÖSEMEN
ÖĞRENCİ NO	20173100
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP YAPILMADIĞI	KAYDIMI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE SIGORTACININ AYDINLATMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ
TEZİN AMACI	Sigorta ettirenin korunması amaçlanmıştır.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Sigorta sözleşmelerinde, sigortacının, yerine getirmesi gereken aydınlatma yükümlülüğü, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1423. maddesinde, tüm sigorta türlerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde genel olarak Sigorta Hukuku kapsamında sigorta kurumunun önemi açıklanmıştır. Daha sonraki bölümde ise sigorta sözleşmesi taraflarının hak ve yükümlülükleri incelenmiştir. Son olarak üçüncü bölümde, aydınlatma yükümlülüğünün konusu, içeriği ve hukuki niteliği hakkında bilgilere değinilmiştir. Çalışmanın çerçevesini sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin olarak "culpa in contrahendo" sorumluluğu da ele alınarak sorumluluğun şekli ve yaptırımları oluşturmaktadır. Kanunda "yükümlülük" tabiri ile düzenlenen aydınlatma külfetinin, getiriliş amacını açıklamaya çalışan görüşlere değinilmiş ve bu konudaki önemli noktalar aktarılmıştır.

ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNDE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Selin Şengül KÖSEMEN		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır TARİH: 11 / 04 / 2022.				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Özel Hukuk..... faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı:Nihat TAŞDELEN	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Faruk ANDAÇ	Adı - Soyadı:Murat KOÇ			
Unvanı: Prof. Dr. Öğr. Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı:Doç. Dr.			
İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır			
11 / 04 / 2022	 / / 20....	11 / 04 / 2022	11 / 04 / 2022.			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARA KAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.	İmzası:Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır
.... / / 20....	 / .. / 20....	... / / 20....	.. / / 20....	... / / 20....	... / / 20....	... / / 20....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE						
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK 2. Tez Etik Kurulu İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200003031
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

20.04.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 11.04.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200002702 sayılı yazınız.
b) 14.04.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200002862 sayılı yazınız.
c) 13.04.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200002812 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Mehmet Öztuğ, Sermin Köz ve Selin Şengül Kösemen isimli öğrencilerimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

EK 3. Tez Etik Kurulu İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200002702
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

11.04.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.
İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Selin Şengül Kösemen** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakı listesi.